

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Kolmas aastakäik.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja:

Dr. R. A. Hermann.

Tartus 1887.

Trükitud R. A. Hermann'i kulu- ja kirjadega.

G i s e k o r d.

Elurijeldused ja kõelemised.

	nr.	29t.
Emil Aug. Heim. Hirschelmann (pildiga)	1	1
A. Kunitaid (pildiga)	4	21
Ditto Wilhelm Masing	6	30
Dr. Friedrich Silcher	7	33
Dr. Friedrich Robert Fählmann	7	33
Daniel François Esprit Auber (pildiga)	8	37
Dr. Friedrich Reinhold Kreuzwald	8	38
Johann Woldegar Jannsen	9	43
Albert Gottlieb Methfessel	10	45
Lydia Jannsen, Koidula	10	46
Hector Berlioz	11	49
Johannes Brahms (pildiga)	12	53

Jutud.

Meresõit	1—2	2 ja 10
Beethoveni wiimne armastus	2	12
Ungari laulik Petõfi ja naes- terahwad	2—4	13, 18 ja 22
Üks nägemine	5	25
Jsearaline wiitlimängija	9	41
Hästi löõbud	9	42
Karu ooperis	10	45
Kahju teeb targaks	11	50
Kõrgete inimeste sõnad	11	50
Kõrgete inimeste muusikaliste andest	11	50
Kuda Lürgi naes-terahwad muusika õpetust saavad	12	54

Spetlitud tüüid.

Mänguriistadest	nr. 1, 3, 5, 6, 8
Gesti rahwalauludest	nr. 2
Kuda komponeeritakse?	nr. 2, 6, 10
Kõige wäiksemad moosetandid	nr. 3
Lühike muusika ajalugu	nr. 5, lk. 26
Uhe Gesti laulu ajalugu	nr. 6, lk. 29

Sõnumid mujalt muusika elust.

Need on nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12.

Tõtt ja nalja.

Õrn nalja-sõna. — Abelina Patti. — Weider laps	3	20
Wastastiftu õnnetus	8	40

Seda ja teist.

Wana Niilas	10	48
Ettemaatlik naene	10	48
Kõrge	11	51

	nr.	29t.
Kena sõna	11	51
Kawal	11	51
Jsearalik surm	11	51
Koffimine	11	52
Anna Johström	11	52
Jenny Lind	11	52
Weider nali	11	52
Jsearalik ehmatas	12	55
Tao rauda, kui ta palaw	12	56
Klaweri tunnis	12	56

Gesti laulufoorid.

1) Suure Konguta meeste- ja segafoor nr. 1, lk. 6. 2) Warbuje segafoor nr. 1, lk. 7. 3) Palmje walla segafoor nr. 1, lk. 7. 4) Lootuje meeste-foor nr. 2, lk. 14. 5) Ubrifu jega- ja neiufoor nr. 2, lk. 14. 6) Wäike Utsa ig- ja mf. nr. 2, lk. 14. 7) Wäike Kajaritja mf. nr. 2, lk. 15. 8) Paide jt. nr. 3, lk. 19. 9) Puhja jt. nr. 4, lk. 23. 10) Kõngu mf. nr. 4, lk. 23. 11) Toosikatti mf. nr. 4, lk. 23. 12) Almdae aj. jt. nr. 5, lk. 27. 13) Kurejaare mf. nr. 5, lk. 27. 14) Kroonlinna mf. nr. 5, lk. 27. 15) Kaitu jt. nr. 6, lk. 32. 16) Läätsmanu mf. nr. 6, lk. 32. 17) Sindu jt. nr. 7, lk. 34. 18) Sijatu jegafoor nr. 7, lk. 34. 19) Tõli jt. nr. 7, lk. 35. 20) Arutüla jt. nr. 8, lk. 39. 21) Piometja jt. nr. 8, lk. 39. 22) Himmaste mf. nr. 8, lk. 39. 23) Himmaste jt. nr. 8, lk. 39. 24) Kreenholmi segafoor nr. 9, lk. 44. 25) Kavastu jt. nr. 9, lk. 44. 26) Wäike Jaani mf. nr. 9, lk. 44.

Gesti mängufoorid.

1) Wäagvere mängufoor nr. 1, lk. 7. 2) Kaitu mf. nr. 2, lk. 15. 3) Sangaste mf. nr. 2, lk. 15. 4) Wägewa wiulik. nr. 2, lk. 15. 5) Warbuje mf. nr. 2, lk. 15. 6) Nita mf. nr. 3, lk. 19. 7) Kaagvere mf. nr. 4, lk. 24. 8) Otepää mf. nr. 4, lk. 24. 9) Lieventhali mf. nr. 5, lk. 27. 10) Paide mf. nr. 5, lk. 28. 11) Leenhovi mf. nr. 6, lk. 32. 12) Kuusalu mf. nr. 6, lk. 32. 13) Woka mf. nr. 7, lk. 35. 14) Sijatu mänguf. nr. 7, lk. 35. 15) Koodi mf. nr. 8, lk. 40. 16) Kalla mf. nr. 8, lk. 40. 17) Wara Matjama mf. nr. 9, lk. 44. 18) Halliste mängufoor nr. 9, lk. 44.

Salmikud.

Sinnuke	nr. 1	lk. 8
Dhtul	" 2	" 16

Laulu ja mängu lehe lugejatele nr. 12, lehek. 56.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Muud kuus korra.

Hind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aastast 60 kop. — Sje ära tuua aastast 80 kop., pooles aastast 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu. Toimetuse adreß tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Emil August Heinrich Horschelmann.

Nende meeste seas, kes Gesti rahwa mälestuses kaua edasi peawad elama ja saawad elama, on see mees, kelle nimi pääalkirjas üteldud, esimene este reas. Kõik ei ole tema Gesti kinnust kaswanud, aga tema hoidis meie rahwast südamis. Ta kandis tema eest hoolt. Suurte annete seas, mis temale oliwad antud, oli muusika-kunst see, mille läbi tema meie rahwa elu siis kaunistas, kui alles wähesed mehed selle pääle mõtlejwad. Selle pärast arwame jeda väga tarwiliseks ja kohaseks tema elu lühedalt meelde tuletada.

Emil August Heinrich Horschelmann oli Wiru maa praosti ja Jaagupi kihelkonna õpetaja Friedrich August Horschelmanni poeg ja oli sündinud heinakuu 12. päewal 1810. Sja oli rahwa meelest väga armas mees, ja tema majas oli see moode-teenis enesele kodusõukoolitajana. Wõistikul Põltsamaa ligidalt raha ja läks 1832 Tartu ülikooli kirikuõpetajaks õppima. Kui ta selle kooli oli 1835 läbi käinud ja lõpuks jäi ära teinud, siis läks Uue Põltsamaa mõisa v. Vilienfeldi juurde kodusõukoolitajaks ja jäi sinna kuni 1838. aastani. Siis sai Rõdawa kire kirik lesjeks. Horschelmanni kutsuti sinna. Aga äkisti lah-

Põltsamaa õpetaja Emil Horschelmann.

Esimene Gesti laulude looja, s.d. heinak. 12. 1810, fr. jaanik. 23. 1854.

kus Põltsamaa õpetaja Demler ametist, ja Hõrschelmanni sooviti Põltsamaale. Tema mõttis nõuiks Põltsamaale jääda, kus ta muidugi elas, ja ütles Kodawere koha ära.

Põltsamaal mõeti teda rõõmuga kirikuõpetajaks vastu, ja tema töö oli siin koju ja kaju. Siin heitis tema ka Liina Bosse'ga, Läti maa Wolfarti õpetaja tütreaga, abielusse, kellega tal 6 last oli ja ta ka muidu õnnelik elu elas. Üks tema poeg, Dr. W. Hõrschelmann, on praegu keeleteaduse professor Tartu ülikoolis.

Hõrschelmanni ühendas Põltsamaal Gesti kogudusega kõige paremini kokku, ja tema mälestus on veel praegu Põltsamaal elaw. Saksa kogudusele oli ta palju mõõram ja ei tahtnud kokkujundimine hästi minna. Mis Hõrschelmanni kõige rohkem Gesti koguduse meelest armjaks tegi, oli see, et ta mitte Wendade koguduse wastane ei olnud, sest Wendade kogudusel oli jellel ajal Gesti rahwa seas määravata palju liikmeid.

Üks kord äratas kõster M. Wilberg, kes veel praegu Põltsamaal elamas, Hõrschelmanni sünnipäeval lauluga üles, mis Hõrschelmanni enese tehtud oli. Laul kõlas Gesticlaste suus nii armjasti ja ilusasti, et Hõrschelmann nõuiks mõttis laulukoori asutada. Ta kogus koolmeistrid nädalis korra enese saali kokku ja õpetas neid laulma. Tema juhatus kandis kõige tulustamat wilja. Mõne aja pärast oli laul Põltsamaal kõlmas ilusamini kui kuskil mujal. Põltsamaa sai laulu poolest otse kuulsaks. Wana isa Jannfengi laulab oma reisiraulus: „Siis käisin kord ka Põltsamaal, kus lauluheli kõlas.“ Selle läbi sai Hõrschelmann äratatud oma laulude loomise kaunist annet enam tarvitada ja on siis ka hulga laulusid oma koori jaoks komponeerinud. Küll ei olnud ta korralist komponeerimise õpetust saanud, aga mõtted tema lauludes olivad mõnused. Kolmkümneend aastat pärast tema surma on juurem oja neid laulusid nende ridade kirjutaja, R. U. Hermann, läbi välja antud nime all „Põltsamaa endise õpetaja E. Hõrschelmanni laulud.“ (Schnakenburgi trükk Tartus 1884.)

Jagapäewases elus oli Hõrschelmann lahke ja usin aitama. Ta ajutas waeste kooli, kandis kerjajate eest muret ja oli iga pidi tegew. Ka oli tema hoolikas püha kirja uurima, nii et ta selles teistes kirikuõpetajate filmas auus peeti.

Aastal 1849 suri tema abikaasa. Aasta pärast seda heitis ta uuesti abielusse Dorothea Sokolowskiga Läti maa Koop'i õpetaja tütreaga, kellega ta abielu aga kõigest 4 aastat veel kestis. Aastal 1853 kutsuti Hõrschelmann Peterburi Anna kiriku õpetajaks. Peterburi sant kliima ei olnud tema tervisele kasulik, ka oli tal palju tegemist. Tema tervis jäi ühte puhstu waesemaks. Waewalt aasta oli ta uuel kohal ametis olnud, kui ta wiimaks raskesti haigeks jäi. Jaanikuu 23. p. 1854 pani surm ta filmad kinni Bargolas Peterburi ligi, kuhu ta maale paremat õhtu oli läinud maitsuma.

Kaua, kaua saawad tema laulud Gesti kirikutes kõlama. Tema oli esimene, kes Gesti keeles eneses laulusid loi ja neid mitte üksnes Saksa keelest ei mõtnud. Tänu temale hana põhjal

M e r e s ö i t.

Theodor Goeringi järele stud. G. J.

See oli öö! Ei kuud ega tähte nähtud taewa mõlwil sirawat; pikkane pimeus kattis musta mere-pinda. Üksi laewa latrite tule kuma oli näha, mis märgade purjude wahelt wahwaste madruste palgetele langes ja torni-kõrguste laine-turjade wahus wirwendas, mis kangelase jõuga üle laewa wijatud sai. Umberringi, nii kaugele kui film ulatas, ei nähtud muud kui hirmsaid laineid, mis iga filmapilk laewa ära neelata ahwardasiwad. Tõesti nähti sel korral kõik põrgu waimud lahti lastud olewat. Mäshawad ja mõllawad lained wirutasiwad laewa oma kõrgele turjale ja jäält siis jälle äkisti sügawale wee hauda. Laewa küljed pragisesiwad, mastid wan-

kujuvad ja ähwardasivad pihuks puruks puhutud saada, kuna maru kui hirmus „dies irae“*) reisirijate kõrvus hulus, kes unest üles hirmutatud iga filmapilt wiimast tundi tulnud arvasivad olevat. Palwetades ja wandudes needis igauks jeda hirmuist ööd, mis sugugi lõppeda ei tahtnud.

Ometi! ometi wakis möllaw merepind, ja tume punane koidu kuma hakkas hommitupoolist taewa serwa katma.

Amara! paistis juba läbi ümmarguste laewa aknate, mille läbi kord nuust wesi kord jälle hall taewas nähtawale tuli.

Rajutiis magas kitzjal asemel kahwatanud jumega naesterahwas, kelle ees juur must koer lamab. Tema aseme wastu seisib tubli kehaloomuga ja tõsi näoga noor mees, kelle käsi ühe posti najale toetatud oli ja kelle pilk ainult ilusa naesterahwa pääl wiibis. Kui korralik hingamine noorele mehele täielikku otjust selle üle oli andnud, et wäsinud naesterahwas unehõlmas wiibis, õhtas tema kurbalt, pühkis käega oma wesiheid filmi kuivaks, tegi ukse lahti ja astus siis treppi mööda ülesse laewa laele.

Laewa lael walitses koguni teise elu, kõik nähti wigasid tublisti parandawat, mida õõsine maru sünnitanud oli. Kapten aga, wäga rõõmus selle üle, et wigastatud laew jälle warsti korras oli, wilistas lustilikku laulufest.

„Tere hommitut, herra kapellmeister,“ hüüdis tema nii pea kui nimetatud herra talle filma puutus, „juba nii pea jalal?“

Küsitaw wastas tema teretuse pääle lühikeste küsimustega: „Kunas jõuame meie Londonisse?“ Kapten hakkas kõwasti naerua. „Nii kauge ei ole meie veel mitte,“ ütles ta. „Tänage Jumalat ja meie tublid laewa, et teie kuivade kontidega päewa walguist näha wõite. Rattegat ei kanna oma kardedawat nime mitte ilmaaegu, ta on meil täna õõse tublisti habet märjaks teinud! Pääle selle olge julge, meie oleme alati palju waewalisema sõiduga pidanud leppima; ja wiist, kui meie reis hästi edasi läheb, saame meie neljateistkümnne päewa sees tähendatud kohale jõudma!“ Kapten pööras ennast nüüd oma töömeeste poole, meie kangelane aga waatas imestustega walge wahuga segatud möllawatesse laenetesse, mille üle ennast tume sügine hommit laiali laotas. Mlati waewas teda üks tundmus, mis tema südant selle waele naesterahwa pärast kurbtustega täitis, kes nüüd ühes temaga kõiki elu koormaid ja reisi hädasõiduid kandma pidi; aga tema iseloomus ei suulnud mitte palju niisuguste muutmata asjade juures wiibida. Seega oliwad peagi nii hästi tema kaastundmus, kui ka tema enese hirm, mida kuri öö ja möllaw maru sünnitanud, kadunud. Hirm ja asjata kurbastus on madala waimuliste tundemärgid. Nendega ei olnud tal midagi tegemist. Reha kui ka waimu poolest tugew, wõis teda just nende hulka arwata, kelle ainuke otstarbe mõtlus on.

Ilma kartusteta seisib tema iga-päewase elu tingimistega wõiduplatzil, ja astus umbes kolme aasta eest, kus tal veel kindel warandus, koht ja sissetulek täitsa puudusivad, ilma hoolimata ühe neuiga abielusse, kellel muud midagi pärandatud ei olnud, kui ainult tema ütlemata iludus ja kindel kannatlik meel.

Tema lootis oma waranduse pääle, mis teisttugusem oli, kui need anded, mis eluteed ainult üürikeselt ehivad! Warandus on sellel, kes midagi wõib, ja — kes wõis siis rohkem, kui tema! Neenejast mõista pidi tema ehitiks ilmale oma annete üle aru andma; aga tema oli oma jõuu ja osawuse pääle kindel ja purjutas ikka ja ikka ilma teelt ehitamata oma tähendatud eesmärgi poole, nagu peaaegu see tema jalgade all wäikene purju-laew, millele kaugele seiswad Themse jõe kaldad eesmärgiks seatud oliwad.

*) S. v. „wiha päew,“ nende sõnadega algab wana ilmakuulus Sabina laul wiimsest päewast, mis meie „Kiriku laulu-raamatust“ Eesti keelses tõlgis nõnda kätib: „See aeg on tõesti ukse ees“ jne.

Koofi-lilledega ei olnud tema eluteed mitte kaunistatud. Alalised puudused, mis waeseft majaseisuseft ilmalahkumata on, oliwad jamm jammult tema kannul káinud. Aga kóif need puudused ja hádad, mis tähendawad need selle kõrge eesmärgi kohta, mida tema kange loomus enesele ette seadnud oli? Käsi käes elutingimiste eest wóitlemisega käib see wóitlus, mida inimese seisus nõuab. Mõlemad langewad ühte; kui esimene ka mõnest haruldaseft õnnelapseft mööda läheb, on siiski wiimsega igal ühel wóitlemist, olgu ta mis seisuses ial tahes: kas käsitööline wóid õpetatud mees, kaupmees wóid kunstnik — lihtlabane ehk mõttetark. Üksi wóitlemise hind ja mood on, isefugused. Tähtsusetu inimesel on üks eesmärk filma ees, mis kóikidel nähtaw on; terwe jõuu- ja waimuga püüab ta takistusi ära wóita ja ühes teistega edasi ujuda. On ta nõrk, siis jääb ta taha, ja teised jõuawad temast mööda. On ta tugew ehk õnnelik, siis jõuab ta teistest ette. Aga juurte waimuannetega inimene ujub wastu mett; ta ei wóitle üksi nende waenlaste wastu, kes kóikidele takistuseks ette astuwad, nagu wóiduhinna-himulised, kadetus, laimudus ja hukkamõistmine, waid ta sõdib aastajadadel harinenud mõtete ja kombete wastu.

Niiisugune eesmärk on kaugemal, kui keegi teine näha wóib, nii kaugel, et ta ka ise teda selgesti ei näe, waid mida Sumal teda kõige kõrgemas waimustuses aimata lastis ja mille juures ta läbi mure ja kurwastuse, elust ja surmast hoolimata, oma teed rajama peab!

Ka meie kangelane ei näe oma eeswarki weel selgesti filma ees. Siitamaani teab ta üksi, mis ta mitte püüda ei tohi ega taha, ehk see küll teistele wága meelitaw näitab.

Umbes kahe aasta eest wóttis ta Riias linnateatri kapellmeisteri ameti wastu, mis sellel ajal (jügisel 1837) Holtei juhutamise all seisis. Suure waimustusega astus nüüd noor muusikus ametisse. Ta oli wága ojaw juhataja, ja harwa wóis üks kunstnik nii kui tema, teiste komponistide tööde iludust ja ijeloomu täiesti omastada. Harjutuste pääle pani ta — ja ka just tähtsusetu tükkide juures — tublid rõhku; tema juhatas elawalt ja waimustusega ja sai, kui tal hää partituur ees seisis, niiisuguste imelikude tundmustega, mis küll juhatawate kui ka páátkuuljate kohta wága mõjus, táidetud. Nii sai siis ka iga tükk, mida tema juhatare ei etendati, omas täies mõttes, iluduses ja tundmuses ette kantud. Seljatal wiisil, nagu temale, kui juhatajale igalt poolt auu ja kiitust awaldati, oleks tema seadama omale wáikeste waewaga kui komponist teenida wóinud.

Mis tema-aegsed ooperi komponeerijad jõudsiwad, seda wóis tema ka, ja oleks tema ainult nende jälgedes káia tahtnud, siis oleks tal lai, takistusetu tee ees seisnud, mida käies temal ilma iseráalise waewata auu ja õnn, raha ja wara juurel mõõdul osaks oleksiwad saanud. Tema aga lúttas seda kóif eneseft eemale! Milgi wiisil ei andnud tema waim ja luuletuse himu järele, et tema komponeerimise põllul tegeusjeta oleks jáanud, ja töbtamise kõht oli talle selleks wága sünnis, kus ta oma töõsib kõige paremini oleks ilma ette kanda wóiwad. Aga ometi oleks tema siis oma luulerikkaid mõtteid kitsandama pidanud. Kui ta oma kentsakat ooperit „õnnelik karupeja“ algas, táttis teda juba teise wihu wáljaandmine „jõledusega,“ sest et ta tundis, et ta Ruberi moodi komponeerinud oli; ta játtis selle páraft oma töö pooleli. Tema nági wága selgesti ette ära, et ta kunstlikud ja waimurikkad komponitfionid selle wáikeste jõuuga, mida Riia linna teater pakkuda wóis, ei oleks wóinud etendatud jaada. Ruberi, Bellini ja Abami kompositfionid oliwadgi sel ajal ainukesed asjad, mida Riia teater etendas ja ehk küll ka ooperi etendus seda wiga parandas, siiski paistis see wiga temale seda enam filma, kui temal Mehl'i ilus meistritöö „Jakob ja tema pojad Egiptuses,“ mida tema sel ajal juure armastusega ja waimustusega uuris, kõrgemaid mõtteid awaldas ja kaugemaid eesmärkisid ette seadis. Tema alustas nüüd ühte suurt ooperit, mille kirjutamiseks teda Bulweri kuulus

roman: „Nientsi, wiimne tribun“ waimustanud oli. Töö läks ruttu edasi ja kewadel 1839 oli ta juba kahe esimese waatusjega walmis. Seda aga ei wõinud ta mõtelbadi, et ta seda woperit Riia teatri jõuuga oleks etendada wõinud, ja ta ei tahtnudgi seda teha. Ta tahtis oma nime kuuljaks teha, mitte Riias, waid kusgil teises tähtsas Europa linnas. Selle soowi kordasaatmiseks pidi ta Pariisi minema. Tarmilist jõiduraha maanteed mööda reisimiseks ei olnud tal mitte, selle pärast pidi ta oma abikaasa saatusel ühe purjulaewaga, mis efiti Londoni jõitis, Willau'ist edasi reisisa. §

Kui nad kahetsandal päewal Jüti maa nurgast mööda oliwad ja Skager-Rakk'i purjutasiwad, hakkas maru möllama ja kihutas laewukest suure kiirusega põhja poote.

Tema abikaas, kes wiimastel päewadel merehaigeks oli jäänud, oli kui furnu kajütis woods. Noor kunstnik aga seisis laewa köiest kinni hoides laewa lael ja waatas suure waimustusega laenete näitemängi. Ta oli tähele pannud, kudas päike lõune ajal paksudest pilwe pankadest läbi tungides oma kiirefid kristall-rohelistesje laenetesje saatis, kudas waifne merepind aeg ajalt laenetama hakkas ja siis ennast pikkade ühetoeliste wagudega kattis, milledest weemäed kaswasiwad, mille terawad walge wahuga kaetud harjad ifka kõrgemale ja kõrgemale tõusiwad ja ennast terawateks kammi-sarnasteks turjadeks ühendasiwad. Päike oli kaugele laenete fisse wajunud ja seega kõiki ilufaid wärwiwid meie noore kunstniku filmist riisunud. Laew lendas merekajakatega wõidu, kuni teda ätisti üks kange hoop ülesse kõrgele wirutas. Korraga oli terve loodus mäsjanas. Torm hakkas uuesti wihafelt möllama ja wirutas kangesti kohisewaid laineid kangelase jõuuga wastu laewa.

Noor kunstnik, eht küll üleüldse märjaks pritsitud ja waewalt omal kohal seista wõis, ei tahtnud ka mitte ühte ainust filmapilkku jellest ütlemata ilufast looduse näitemängust kaotada. Wööda läinud päewadel ei olnud tema muud midagi kui ainult wett ja finist taewast näinud, nüüd aga paistsiwad temale ühe korraga mitmesugused looduse ilud ja imeasjad filma.

Nemad oliwad Norra maa randa aetud; pea paistsiwad neile lähedalt, pea jälle kaugelt kõrged kalju-rangad filma, ja waife laewameeste kogu pidi töötama ja selle pääle waatama, et laew wigata kardedawate kaljude wahelt läbi jookseb. Kui hirmus ja ka ilus oli see pilk! Kas ei olnud tema enese elu ka mitte selle möllawa mere sarnane, mille õnnelik eht õnnetu tulewit temale pea kaugemalt, pea lähemalt filma paistis? Tema oli ju seda ise tahtnud! Oli ta ju wagusat maantee reisi põlanud, siis pidi ta jellega leppima, mis talle wihane element pääle pani ja tunda lastis.

Õhtu jõudis kätte; torm jäi waifsemaks ja ifka kalewlihemaks muutus kunstniku ümbrus. Terwe uus ilm seisis oma otjata suure ära arwamata iludusega tema ees. Suurtest kuristikudest tõstiwad kaljud oma päid taewa poole ja pilwed tormasiwad nende üle. Ta waatas imestusega põhjamaa hiilgust ja sära. Siin oli see maa, kus Saksa rahwa waim ennemuiste pejtelenud; maa, kus tema kord waimus Edda laulude lugemisel wiibinud. Kas ei olnud nüüd see koht tema filmade ees, kus juured teod tehtud saanud, ja kus kõik jumalad ja kangelased elanud? Siinjasamas kõlasiwad Thori wasara-löögid; siin kihutas tuliste hobuste seljas Odini sõjawägi üle mäe ja metsa, ning siin paistsiwad jellel ajal kõrgelt Walhalla harjad! Kõrgem waim päästis tema filmad kätte alt lahti ja lastis teda saladuste riiki waadata, mida tema maailmale kord awalikuts pidi tegema. Weel möllasiwad tema mõtted lainete sarnaselt, aga kõigi mäsjanate soowide ja plaanide hulgast paistis talle kindel eesmärk wasta: Ta tahtis oma püha ja kallimat kunsti loomu wastalifest olekust wabastada, teda waleküüfist päästa. Meie tuttau noor mees sai oma unenägudest kära läbi üles äratatud.

(Järg tuteb).

Mänguriistadest.

(Särg.)

Altwiul (bratsche) on, nagu üteldud, nelja keelega, mis üks teisest just wiis tooni madalamal seisavad. Kõige ülemine ehk peenem keel annab a-heli, mis just seesama heli on, kui wiuli a (teine keel). Teine wähe jämedam keel on d, seesama heli, mis wiuli d-keelest kõlab. Kolmas keel on g-heliga, just seesama heli, mis wiuli basfi-keeles on. Neljas, kõige madalam heli on c.

Altwiulil on ise-wõti, tähed ja liinid, mis tulewad ära õppida. Meie paneme selle wõtme ja tema tähed siia üles, ja et neid kergem oleks õppida, paneme need samad toonid kohe selle wõtme all ka wiuli- ja passiwõtmes üles.

IV 1 2 3 III 1 2 3 II 1 2 3 I 1 2 3 4

Sellest tabelist on selgesti näha, kuidas altwiulit häälda panna ja mängida tuleb. Ladina nummerde kohal on tühjad keeled ja nimelt IV kohal kõige alam, III kohal ülewalt kolmas, II kohal ülewalt teine ja I kohal on kõige ülem keel. Kus 1, jääb on üks sõrm keele pääle panna, kus 2, jääb kaks, ja kus kolm, jääb kolm sõrme. Kõige kõrgemad helid, mis praegu antud tabelis üles ei ole pandud ja sellest weel kõrgemal seisavad, märgitakse wiulimõtmesse. Muudu on ülemal olewas tabelis just kõik toonid, mis ilma teiste olekuteta wõib näppudega wõtta. — Wiulikooris mängib altwiul weel paremini tenorit kui altot. Et teda just niisamati mängitakse kui wiulit, siis sünniwad ka kõik wiuli funktsjonad ja üteldud tema kohta, nagu pizzicato, con sordini, senza sordini jne. — Suures mängukooris mängib altwiul ka tenorit, aga tantsumükkides enamasti altot.

(Särg tuleb.)

Cesti laulukoorid.

Et Cesti laulu edendada ja lauljaid rohkem tutwaks teha, saab „Laulu ja mängu leht“ aega mööda kõik tähtsamad Cesti laulukoorid ära nimetama. Palume neid koorisid, kes endid meile weel ei ole teatanud, seda õige pea teha — neid koorisid, kes launemini kokku hoiawad ja täies tegevuses on.

1. Suure Konguta meeste- ja sega-koor.

Asutatud 1885 Tartu maakonnas, Puhja kihelkonnas, Suure Konguta wallas. Suhataja A. Pärt. Meestekoori liikmed: I. Tenoris: T. Wint ja J. Pärt. — II. Tenoris: A. Pärt ja J. Wint. — I. Bassis: J. Ant ja M. Bächter. — II. Bassis: J. Prütts ja A. Schreiner. — Segakooris laulawad: Sopranis: neiuud M. Andreson, J. Andreson, M. Prütts, J. Prütts ja J. Sild. — Altis:

neiid R. Jentson, M. Jakobson ja M. Jentson. — Tenoris: mehed R. Pärt, J. Ant ja S. Pärt. — Bassis: mehed A. Schreiner, J. Priius ja M. Bächter.

2. Warbuse segakoor.

Mutatud 1883 Võru maakonnas, Põlva kihelkonnas, Warbuse wallas. Juhataja kooliõpetaja S. Kocht. Koori liikmed: Sopranis: Juli Kocht, Juli Sõjarsson ja Miina Paloson. — Altis: Juli Kocht, Miina Herne ja Miina Kocht. — Tenoris: Jaan Puro, Jaan Wärs ja Rуста Wärs. — Bassis: Johann Naruff ja S. Kocht, koori juhataja.

3. Palmse walla segakoor.

Mutatud 1883 Wiru maakonnas Kadrina kihelkonnas. Juhataja Palmse Wnisteriumi eeskju-kooli õpetaja Ed. Langsepp. Koori liikmed: Sopranis: neiid Helene Wacker, Minna Mauermann, Minna Reinholm, Leena Muidik, Leena Lillmann. — Altis: neiid Elisabet Treuwerk, Anna Mauermann, Anna Sägermann, Katta Lillmann. — Tenoris: mehed Hans Meitar, Eduard Haker, Hans Seemann, Johannes Prass. — Bassis: Joseph Sägermann, Abram Reidorf, Gustav Mühlmann, Johannes Tomerias.

Cesti mängukoorid.

Oleme mängukoorigid palunud endid meile teada anda. Palju koorigid on seda lahkesti teinud, teisi palume seda pea järele teha, et täielise nimekirja ka mängukoovidest mõikime saada. Meie algame täna mängukoovide nimetamisega ja nimelt esiti kõige wanemaga, kes juba umbes pool sada aastat ära on elanud ja kelle juhataja Cesti rahwa seas enama jao mängukoovide esimene juhtija ja elule-aitaja on.

1. Wäägwere mängukoor.

Mjub Tartu maakonnas, Tartu Maria kihelkonnas, Tartu linnast kummekond wersta kaugel. Mänguriistad on:

1. Terzwile (=flöte)	9. Kontra-fagott	17. I. B-Tenor- sawr f-ga
2. D-wile	10. Es-pikolo	18. II. B-Tenor- sawr e-ga
3. Es-klarinet	11. I. Kornet à piston	19. F. Bassi-pafun
4. I. B-klarinet	12. II. Kornet à piston	20. F. Tuba
5. II. B-klarinet	13. I. Es-trompet	21. E-Sax- sawr
6. Inglise sawr	14. II. Es-trompet	22. Triangel
7. Wäite fagott	15. I. Alt- sawr	23. Suur ja w. trumm
8. Suur fagott	16. II. Alt- sawr	24. Bekid.

Mängukoor on täielises ja wäga tublis tegewuses. Koori juhataja: David Wirkhaus, mängib kõiki riistu. Koori liikmed: 1) Jaan Saar, 2) Dav. Saar, 3) Ed. Wirkhaus, 4) Wadis Lulik, 5) Dav. Wirkhaus, 6), 7) ja 8) puhutakse korda mööda, 9) Karl Rupski ja Dav. Saar, 10) Jaan Raag, 11) Dav. Wirkhaus, 12) Karl Juht, 13) Juhan Treier, 14) Wad. Fuchs, 15) Kristj. Rupski, 16) Dav. Saar, 17) Jakob Fuchs, 18) Jaan Nau, 19) Karl Berand, 20) Karl Rupski, 21) Joh. Parm, 22) Ed. Wirkhaus, 23) Joao Dfril, 24) Karl Fuchs. — Alt |sawr| asemikud Kristj. Fuchs ja Dav. Sammal. — Palju liikmeid mängiwad mitut riista.

Mujalt muusika elust.

Loetud leht. Hiljuti algas Kölni linnas muusikaline ajakiri nimega „Neue Musik-Zeitung“ oma 8. aastakäiku. See muusika-leht on kõige rohkem loetutest maailmas. Tal on nimelt praegu 48,000 lugejat. Säär maksab ometi lehte toimetada. Meil tuleb siin wasta meelt meie lehele meelde, kes waewalt tuhat lugejat jõuab saada. Nimetatud Saksa leht ilmub P. J. Tongeri kuluga.

Camille Saint-Saënt (ütle: kamill säng-sang) on üks praeguse aja kõige

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja väljaandja Dr. K. A. Hermann.

Jumub kuus korra.

Sind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aast-
tas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop.,
pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Gesti rahwalauludest.

Igal rahwal on midagi, mis ta oma esiwanematest on pärinud. See pärandus, mis esiwanematest on jäänud, ei ole aga mitte ollusline warandus, waid see on waimuwara. Mida kõrgemal hariduse astmel üks rahwas on seisnud, seda tähtsama waimuwara jätab ta enese järelsugule pärida. Aga mis on see waimuwara? See waimuwara on esimeses reas muinasjut- tude ja wanade luuletuste kõrwal rahwawiisid ühes sõnadega. Muinasjut- tudest ei taha me täna kõneleda. Meie kõnes on täna rahwawiisid ja rahwalaulud.

Aga mis wahe on rahwawiisi ja rahwalaulu wahel? Kas ei ole mõlemad üks ja seesama asi? Ei mitte! Neil on oma wahe. Rahwawiis on toonid sõna- deta, luuletuseta; aga rahwalaul on sõnad ja wiis ühes koos. Seda on tarwis tähele panna. Seni ajani ei ole seda küllalt weel tehtud. Rah- wawiisiga on sugulane rahwamängutiikk, mis tantjudeks pillil mängitakse. Kes siis rahwaluuletusi ehk regewärssisid uurib, et nende abil meie esiwa- nemate waimuelust märku saaks, see peab ka rahwawiisid ja -mängusid uurima, sest nuidu ei ole asi täielik. Seda on näituseks Soome maal juba väga suurel määral ära tuntud, ja Soome uurijad on uuemal ajal suure hoolega rahwawiisid ja -mängutiikka korjanud; see töö on seni ajani kõige paremat wilja kandnud.

Ka Gesti rahwalaulude kohta sünnib kõik see, mis oleme ütelnud. Kõik Gesti mehed, kes wähegi muusikat mõistawad, peaksiwad püüdnud rahwawiisid ülesse kirjutada. Suurem hulk meie rahwawiisid on juba kaduma läinud, selle pärast on tarwis rutata, et weel need wiisid, mis a- lal on ja rahwa suus kõlawad, täitsa kadumaks ei lähe. Uue aja kunst- laul wõtab ifka enam wõimust, ja wana aja laul waitib wiimaks täiesti. Ka nüüd on muinasaja laulusid weel üksnes niisugustes murkades ja kolla- des leida, kuhu weel uue aja laulud küllalt ei ole jõudnud siia tungida. Säält on tarwis neid ülesse otsida ja nootidesse kirjutada, nuidu tuleb aeg, mil ka miljonite eest enam ühtegi wana aja rahwalaulu saada ei ole.

Gesti rahwawiisid on kolme jagu:

1) niisugused, mis oma wiisi ja loomu poolest koguni wana muinasaja märku annawad, see on, nemad on hoopis teist sugu wiisiga kui nüüdse aja wiisid;

2) niisugused, millesse nii hästi wana kui uus aeg oma heliwõimuga on mõjunud, see on, nad on jellel ajal tekinud, mil juba uue aja-heliwõim muinasaja wiisidesse tungis, ja

3) niisugused, mis koguni uuel ajal on rahwa suus tekinud ja täitsa uue aja ja teiste rahwaste luulewõimu põhjusel on saanud.

Sgal asjatundjal ja osawõtjal on selge, et kõige tähtsamad need wiisid on, mis esimeses jaos nimetatud; 2) all nimetatud wiisid on ka kauris tähtsad, kuna 3) all olewatel wiisidel wähe tähtsust on. Rahte esimest jagu wiisid on tarwis wäga hoolega forjata.

Kudas on aga wõimalik rahwawiisid ära tunda, kas nad muinasaja wõi nüüdse aja sünnitused on? See on lühedast koguni wõimata ütelda. Siin on tarwis rahwawiiside loomu tunda, ja praegu on rahwawiiside loomu tundjaid Gestlaste seas koguni wähe. Tihti on seda juhtunud, et mõni mees, kes wiisi nootidesse oskas kirjutada, kuulis ühte wiisi lauldawat, ei tundnud seda, arwas Gesti wiisi olewat ja kirjutas üles, aga pärast tuli wälja, et wiis — Saksa rahwawiis oli, mis meie rahwa seka oli sattunud ja lauldi. (Edespidi saab siin lehes õpetust antama, kuda wõimalik on wanu siida=Gesti wiisid ära tunda.)

Meid wiisid, millest kindlasti ütelda wõib, et nad muinasajal on tekinud ja esivanematest meile päranduseks jäänud, on wähe. Üks neist on tuntud rahwalaul: „Kui mina alles noor weel olin, lapsepõlwes mängisin.“ Seda rahwalaulu tuntakse terwel Gesti maal, ja seda Gestlast ei ole naljalt leida, kes teda ei tunne. Just see on tunnistuseks, et see laul wäga wana on, ja teda on Gesti esivanemad, wõib olla, juba kahe tuhande aasta eest laulnud. Muidu on muinasaja rahwalauludes ifta alghäälikute sarnasust leida, see on kaks ehk rohkem sõna ühes reas algawad ühe ja sellesama tähega. Selles rahwalaulus ei ole seda. Aga just jälle see on tunnistuseks, et see laul sel ajal on tekinud, mil ka weel alghäälikute sarnasust ei tuntud. Nõnda on siis see rahwalaul kõigist Gesti rahwalauludest wanem. Teda on meil kui pärlit kalliks pidada. Tema wiisi muusik on hoopis teist laadi kui õhtu-Euroopa helikunst seda õpetab. Tema sees näitab siis nii hästi wiis kui sõnad kui ka see, et teda terwel Gestlaste maal igauks tunneb, wäga kõrget wanadust. Minult wäike arw on Gesti rahwa laulud, mida kindlasti ja kahtlemata nii wanaks wõib lugeda. Neist saame edespidi kõnelema.

W e r e j ö i t.

Theodor Goeringi järele stud. G. J.

(Särg.)

„Dö tuleb meile kaela,“ hüüdis tüürimees, „tuul on meile täiesti wasta, ja

meie ei jõua juure pimeduse pärast milgi moodil enam lahtise mere pääle tagasi!"
 Laewa kapten käskis maa poole tüürida, ja kõvasti kõlas laewameeste fuust üks „hoiuh“. Lühikeste ajaga jõudis laew ühte mere lahesele, ja pragijedes kuuldi ankruid merepõhja langewat.

Päite oli juba looja läinud, ja ainult purpuri-punaseid joona nähti taewa ferwal. Kapten läks juurema hulga laewameestega, kes kolmel ööl magada ei olnud saanud, puhkama. Minult laewa tüürimees Strue oli kahe teisega laewa laele jäänud, ning nüüd istuwiwad nad, tekkidesse mässtitud, purjuriide rulli pääl. Nemad jõiwad tublisti punssi ja puhusiwad selle juures wõidu oma mõistujuttusid, sest selle läbi tahtsiwad nad und kaugele peletada. Seljamaal tunnil toetas ka kumfinik, kes wahel ajal ees nimetatud meestega ennast tutwustanud oli, laewa masti najale ja kuulas nende juttu päält. Korraga kuuldi ühe madruke fuust wäikest kisa, ja see näitas ühe musta warju pääle, mis laewast kaugelt tuulena ilma kawatada mööda libises ja mille üle üht punakat joont wirwendamas nähti.

„Waadake, kus wainude laew!“ hüüdis ta hirmul.

„Tõe poolest,“ ütles Strue, „waadake, kuida punased purjud end' laotawad!“

„Mis lugu selle wainude laewaga on?“ küsis kapellmeister.

„Mis temaga siis peab olema! Wana tont istub jääl sees, ja häda selle wanale, millele ta ligineb!“

„Minule on teda mitu korda näidatud,“ ütles teine madrus, „aga ma arwan, et see paljalt muinasjutt on, sest kõik on kole, mis temast räägitakse!“

„Wõi muinasjutt,“ sõnas esimene, „kas ja hull oled? Kõi kord siin maad mööda ümber, ja inimesed jutustawad sulle, mis nad ise näinud.“

„Tema on õigus!“ lausus tüürimees Strue pääd nikutades. Wiimane oli sündimise poolest Daanlane, ja tema sündimise paik Fühneni jaar. „Tema olewat üks ära neetud inimene, sest et ta Jumala wasta rasket pattu teinud. Minu wana ema jutustas mulle temast alati. Tema olla oma filmaga näinud, kuida tema laew meie küla kohal ankrud wälja heitnud. Tore mees, mustas riides, astunud maale, ja ta mehed tassinud talle kõikjugu warandustega täidetud tonnifid järele. Oma warandusega ajanud tema ilusa Urjula pää kihama, nii et see ennast pimedast pärast hukatusesse kukutanud.“

„Kas ta sellel waefel pääd otjast ära ei käänanud?“

„Ei! Tema wõtnud ta omale abikaasaks, tahtnud meie jaare pääle elama jääda ja jääl omale juurt uhket lossi ehitada. Urjula aga jattunud ühe jäägri-poisiga ekfittee pääle, ja kui wana mees sellest asjast aru saanud, läinud ta oma laewaga kus seda ja teist.“

„Ja mis Urjulast sai?“

„Tema langenud otjata kurwastujele saagiks ja lõpetanud oma elu kurwalt, sest kõige wiimaks waewanud teda wana kuri ise.“

„See laew on kindel kui raud,“ ütles esimene madrus, „ja üksigi, ei torm ega kaljud, ei wõi talle midagi teha. Ja madrujed on kõik punased kui kurapid. Nad teewad ilma wäheha lärmita oma tööd, tõmbawad laewa purjud üles ja kaowad kui tina tuhka.“

„Nad ei joo mitte, nad ei laula mitte, ja nende laewas ei ole ka iganes tuld näha,“ ütles Strue.

„Ja kas see kapten, kes Urjula ära on nõidunud, weel sinna on tagasi tulnud?“

„Tal-ei tule seda meeldegi! Otjib omale jälle mõne teise ja teeb sellega niisama! See on ju päris saatat, kes waefeid hingefid omale otjib!“

„Tühi lori, mis teie ajate,“ ütles Strue, „tema soowits küll hää meelega maale jääda, kui ta maale läheb, aga tema ei tohi. Tema on ära neetud ja peab nüüd jälle seitse aastat merd mööda hulkuma. Üks kord tahtnud tema — nagu kõ-

nelbaste — ühest maa-ninast kange maru ajal mööda sõita ja wandunud ning põhjendanud südame täiega: tema ei tahta ial enne järele jätta, kui võit tema kätte jääb. Seda oli wa' kuri ise kuulnud ja meest koge sõnast pidanud; ja nüüd pidada ta oma kurjateo trahwiks ilma armuta aastate kaupa merd mööda purjutama. Selle pärast sõidab ta ka täna ja veel edespidigi, kuni ta wiimaks oma karistuse ära kandnud on."

"Siis ta võib ju veel enne wiimast päewa wabats saada?"

"Jah, tema olla ise seda Urjulale enne oma äratadumist ütelnud. Üks kord ilmutanud ennast üks ingel unes ja ütelnud, et tema alles siis rahu saada ja nagu iga muugi ristiniimine surra võida, kui ta omale ühe niisuguse naese leiab, kes temale kuni surmani truuks jääb. Kui see naesterahwas aga oma truudust tema wasta murda, siis pidada tema jälle sellejama korraga seitsmeks aastaks merele minema. Sa see naene, kes teda ära annab, pidada wana pagana rooks saama!" — —

Rapellmeister seisis sügawas mõttes: tema ei kuulnud enam midagi, millest meremehed edasi jutustasiwad.

Ulm oli jälle kurjaks läinud, maru müras, wood kohiseiwad ja wirutasiwad kangesti wastu laewa külge — tema ei pannud seda mitte sügugi tähele.

Tema waimus kujutas ennast hirmus pilt; warjud tuliwad udu seest enam ja enam nähtawale ja muutasiwad endid aeg ajalt kindlateks kujudeks.

Hirmus elementide märs kõmas tema kõrwas nagu põrgulaste sõja-kisa; aga selle wahel kostis ka maha laulufarnane wiis — taha ja lepitawalt, nagu äralunas-tamise hääl.

Tema oli oma muusika-tööst waimustatud, uus ja waimurikas töö lehwis lähemas tulewikus: Seltsamal ööl ärkas R i c h a r d W a g n e r i waimus maailma-kulsa ooperi „L e n d a w a H o l l a n d l a s e" kirjutamise mõte.

Beethoveni wiimane armastus.

Fr. von Hohenhauseni järele A. P. 51 d.

Amalie Sebald, kuulus ja osaw laulja Berlinis, juhtus Beethoveniga aastal 1812 Teplikis kokku ja äratas tema südames veel wiimast korda armu-tuld põlema. Amalie tundmused aga oliwad kaunis leiged tema wastu, ja 1818 astus ta Kraufega Berlinis abielusse ja lastis ka siis veel oma ilusat sopranihäält Berliini lauluakadeemias kõlada ja imestada. Ta andis ka laulukunstis õpetust kõrgemates seltskondades ja oli oma würstlikkudest koolilastest armustatud. Nii kinkis temale Preiisi printseis Friederike ise pruutpärja, ja ilus printseis Elise von Radziwill seisis temaga sagedas kirjawahetuses.

Amalie Sebald, „kaunis neitsi“, kudus Beethoven teda nimetas, oli Tiedge kuulja sõbrannaga Elise von Neefe'ga Tepliki tulnud, kus ta Beethoveniga tuttawaks sai. Warsti mõne päewa pärast kästis wiimane Tiedget Amalie kätte tema poolt „sooja nuju“ toimetada, ja Amalie lõikas armastaja komponisti pääst loki, mis tema järele jäänud waranduses ühes kuupäewa tähendusega leida oli. Ta suri 1846.

Säreleseiwad laused Beethoveni kirjadest Amalie kätte näitawad selgemalt mõlemate seisju. Reid teateid on wäsimata muusika-kirjanik Dr. Alfred Kristian Kallischer Berlinis awaldanud.

„Mis Teie unistate, Amalie, et Teie veel midagi olla ei võida — sellest tahame juuisonaga rääkida; ikka soowin ma, et minu ligiolek Teile rahu saadaks ja et Teie mind enam usaldaksite. Homme loodan terwem olewat, ja mõned tumid saamad meil veel üle jääma endid lootuses teine teisega rõõmustada ja lahutada. Hääd ööd, armas Amalie, Teie tundmuste tunnistuse eest oma sõbra Beethoveni wastu.

„Ma olen juba parem. Kui Teie kõlblikuks arwate üffi minu juurde tulla, siis

teeks see mulle suurt rõõmu, kui see aga teie arvamise järelle mitte ei kõlba, siis teate Teie, et ma igatühe priiust auustan, ja mis Teie ka selles eht mõnes muus asjas teete oma eesmärkide eht tujude sunnil, mina olen ikka rahul ja Teie sõber Ludwig von Beethoven, keda Teie, kui ka tahaksite, mitte ära unustada ei tohiks.

Amalie Sebald nimetas teda omaks „piinajaks“ ja hoidis tema armastuse eest eemale. Siin kahtlusteta on temale need ilusad toonitükid: „Lauluring kaugele armukehele“ pühendatud, milledest tema palaw ja ühtlasi ka lootusetu armastus nii imelikult välja kõlab.

Amalie Sebaldi iludus ja hääle wägew mõnu waimustasiwad kawa pärastigi weel teist kuulust komponisti ja nimelt K. M. von Weber'it, kes ka mitu laulu temale komponeerinud on.

Ungari laulik Aleksander Petöfi ja naesterahwad.

Kirjutanud J. P a r w.

Magyarlaste luule on wiimajel ajal peaaegu kõigi haritud rahwaste lugupidamist ja elawat tähelepanemist leidnud. Wiimastel aastakümnetel ou iseäranis Sakslased Magyarlaste laulikute luuletusi tõlkima hakanud. Et neil aga see tõlkimise töö mitte meistri-õsawust ei tunnista, tuleb muidugi sellest, et tõlkijad Altai-Soome keelte murrakutega wähe harjunud on, ja et selle järelle ka Ungari (Maghari, Soome sugu) keel tõlkimisel Germani keele tundjatele koguni kõwa pähkleid nakjutada annab. Minu teada on Saksa keeles järgmistele Ungari kirjameeste ja laulikute tööd enam eht wähem korda läinud tõlkides jaada: endise Ungari haridusministri J o s e p v. Ö t v ö s 'i waimu- ja mõtterikkad jutud ja riigiteadeliised kirjad; kuulsa jutuloojate M a u r u s F o k a i ja F o s i k a jutud; tunde- ja luguluuletajate Petöfi, Arany, Börösmarty j. t. luuletused. Cesti keelesse on minu teada kõige rohkem Fokai töösid ilmunud, nimelt: Kurwad päewad, Sumalate kants, Kuldamäärt mees, Wang, Needmise all (õigem: Pögeneja), Tülikad naabrid (nime all „Rahed pulmad“ ilmunud) Mustad diamandid ja teised lühemad uudisjutud. Petöfi luuletusi on ainult mõned ilmunud, Börösmarty luuletustest ainult üks.

Cesti kirjamehed peaksiwad oma ligemate sugulaste Ungarlaste kirjandust aga palju enam tundma ja oma rahwale tuttawaks tegema. Aga läheme nüüd edasi. — Kõige rohkem on Ungari luuletunsti algupärafus ja isejuguses lauliku A l e k s a n d e r P e t ö f i luuletustes leida. Ma tahan auustatud lugejatele sellest kuulsa laulikust pikemalt seletada ja palun lugejate tähelepanemist ühele waimule kinkida, kes weel meie seas nii tuttaw ei ole, kui ta olema peaks, ühele laulikule, kes kõigi aegade wägewamaks laulikuks jääb. 1. Januaril 1888 jaab just 65 aastat, mil see kuulus tundeluuletaja ühes Ungari linna alewikeses sündis. Aga ainult 26 aastat oli sellele juurele waimule siin maa pääl aega antud elada ja töötada, sest juba 31. juulil suri ta Schäsburi lahingis Siebenburgia maal kindral Bem'i major-adjutantina kangelase surma oma nii palawalt armastatud ja waimustawat lauldud isamaa eest. Sa siisgi on Petöfi nii lühike aja sees nii mitu tuhat luuletust ja salmitut, ühe romani, tülaajutu, mitmed tõlked Shakespeare näidenditest oma rahwale kinkinud ja sellega Ludwig Pfau sõnu tõendanud:

Kuis isamaa nii ilus
Meil koidukumal näib,
Nii sinu rahwas, laulik,
Su luule ehtes käib. . .

(Särg tuleb.)

Ruda komponeeritakse?

(Särg.)

Ka selles aastakäigus tahame komponeerimise õpetust edasi anda, millest muidugi

üksnes need aru mõivad jaada, kes hoolega jelle on läbi mõtnud, mis juba enne kahes aastakäigus oleme õpetanud.

Et laul ilus jaaks ja mitte igavust ei teeks ega üksluisjeks ei läheks, siis on laulu loojal jelle eest hoolt kanda, et päris põhjustoonitõug (dur ehk moll) teiste toonitõugude tarvitamise läbi kenamaks ja ilusamaks läheb. See tähendab: Lauulu looja ei pea mitte üksnes jellest toonitõuust helisid pruukima, milles ta kirjutab ehk komponeerib, vaid peab osamal viisil ka oskama muudest helitõugudest affordisid sisse põimida, siis on laulul mõnu. Kui ta näitujeks c-duris komponeerib, siis mõib ta ka g-, d- ja a-duri mõi ka f-, b- ja es-duri helisid tarvitada mõi mõneft muust helitõuust. See aga kõik peab muusika seaduste järele jündima ja ei milte uisa-päisa. Kui c-durist laul on, siis peab ta c-duris algama, mõnes kohas keskpaigas mõnda muud helitõugu fiin ja jääl tarvitama, ning siis lõpuks jälle oma endisesse duri tagasi minema. Mõtame ühe näituse:

Selles näituses on 1, 2 ja 3 kohal täitja puhast c-duri kolmkõla esimesel astmel näha ja kuulda, aga 4 ja 5 kohal tuleb äristi üks kottuheli, mida c-duris ei olegi, sest et gis ei tule c-duris fugugi ette. Mis on siis see afford 4 ja 5 kohal? See on a-duri kolmkõla viimisel (7.) astmel; mõnda on siis ka loomulik, et a-duri kolmkõla esimesel astmel 6 all näha ja 7 kohal niijamati, muud kui teine ümberpöövre kuna 8 all juba dominant-afford on, mis d-duri päralt; 9 kohal on ka juba d-duri kolmkõla, kuna 10 kohal g-duri dominant-afford ilmub. Müüd on 11 kohal c-duri kolmkõla kolmandal astmel, ja jelle järele koge 12 all jälle c-duri dominant-afford tuleb ja lõpp c-durist on. See on õpetlik näitus. (Tärg tuleb.)

Cesti laulukoorid.

4. „Lootuse“ meestekoor Tallinnas.

Koori juhataja P. Brockner. — Lauljad: I. Tenoris: A. Järw, J. Kusboõ, P. Weste, A. Maathjejen. — II. Tenoris: H. Kahar, J. Kruius, Puurmann. — I. Bassis: G. Tärnbaum, P. Kopwille, J. Katerberg. — II. Bassis: J. Bujch, J. Rõnd, J. Berg.

5. Udriku sega- ja neiukoos.

Koor on Wiru maakonnas Kadrina kihelkonnas Udriku wallas. Koori juhataja: M. Aidnik, kogukonna kirjutaja. Lauljad segakooris: Sopranis: neiu Natalie Kofalie Viemann, Kristine Aidnik, Mai Mas, Mai Doering, Marie Roomann. — Altis: neiu Marie Raadu, Anna Raadu, Anna Elisabeth Welsmann, Liisa Pappel, Leena Nante. — Tenoris: mehed Jakob Nante, Juhan Waller, Jaan Raadu, neiu Pauline Aidnik, Anna Marie Viemann. — Bassis: Joosep Eijensfeldt, Rein Lubi, Joosep Doering, Willem Aidnik. — Neiukooris: I. Tenoris: neiu A. K. Viemann, Ar. Aidnik, M. Mas. — II. Tenoris: neiu M. ja A. Raadu, L. Nante. — I. Bassis: neiu P. Aidnik, A. M. Viemann, M. Doering. — II. Bassis: neiu L. Pappel, A. G. Wels, M. Roomann.

6. Wäitje Milla sega- ja meestekoor.

Mutatud Tartu maakonnas Puhja kihelkonnas Wäitjes Millas. Juhataja R. Kiwi. — Lauljad segakooris: Sopranis: neiu M. Hermann, M. Mõts, M. Schmidt, J. Lõmmikson. — Altis: neiu M. Sirel, M. Kimmel, R. Silb. — Tenoris: mehed W. Sirel, J. Kiwi. — Bassis: mehed D. Schmidt, J. Mõts.

— Meestekooris: I. Tenoris: K. Kivi, M. Mõts. — II. Tenoris: K. Mõts, D. Silb. — I. Bassis: J. Kivi, W. Sirel. — II. Bassis: D. Schmidt, J. Mõts.

7. Wastse Kajaritja meestekoor.

Usub Wõru maakonnas Rõuge kihelkonnas Kajaritja Sammuka koolitõu juures. Juhataja: kooliõp. J. Sarapuu. Lauljad: I. Tenoris: Jaan Haagiwang, Peeter Pang. — II. Tenoris: Peeter Sarapuu, Peeter Udras. — I. Bassis: Peep Harak, Jaan Mikson. — II. Bassis: Jakob Dram, Hindrik Sillaots.

Gesti mängukoovid.

2. Laiuse mängukoor.

Ujutatud 1883. jõulul. 28. p. Tartu maakonnas Laiuse kihelkonnas; 16 mänguriista ja nimelt:

1. Es-Wile	6. B-Perinett à piston	12. I. C (B)-Tenorjarm
2. Es-Klarinett	7. C (B)-Trompet	13. II. C (B)-Tenorjarm
3. B-Klarinett I.	8. F (Es)-Trompet I.	14. III. C (B)-Tenorjarm
4. B-Klarinett II.	9. F (Es)-Trompet II.	15. Baryton
5. Es-Pikolo à kornet	10. F (Es)-Altjarm I.	16. Tuba.
	11. F (Es)-Altjarm II.	

Juhataja kih-kooliõp. Johann Kotli (ühtlasi ka koori ajutaja). Mängijad on: 1) Jaan Uru, 2) Mart Helm, 3) Joosep Pehjen, 4) Jaan Woormann, 5) Jüri Bruus, 6) Mart Korts, 7) Jakob Wiit, 8) Jaan Lindus, 9) Johan Nigul, 10) Hans Wiit, 11) Mart Stamm, 12) Hindrik Bruus, 13) Jüri Leitmann, 14) Kaarel Bruus, 15) Jaan Leitmann ja 16) Hans Pehjen ja Jüri Pärk puhuwad mõlemad tubad. — Kõik on ka ühtlasi koori ajutajad liikmed. Kõik mänguriistad tuliwad maksma 420 rubla; nootifid on ka ju mõne hää rubla eest muretsetud.

3. Sangaste Laatre mängukoor.

Ujutatud ligi kahekümne aasta eest Tartu maakonnas Sangaste kihelkonnas. Juhataja Joh. Kompus, kih-kooliõp. Koor on tublisti tegewuses.

1) Es-Pikolo	5) B-Klarinett (seisab)	10) B-Bariton (seisab)
2) B-Piston	6) Es-B-Altjarm I.	11) F-Bassifajun-B
3) B-Tiisjarm (Flügelhorn)	7) Es-B-Altjarm II.	12) Es-Trompet I
4) Es-Klarinett	8) B-Tenorjarm I.	13) Es-Trompet II
	9) B-Tenorjarm II. (seisab)	
- } seisawad

Mängijad: 1) Peeter Koolmeister, 2) Kristjan Groß, 3) Peeter Saul, 4) Fromhold Groß, 5) Nirk, 6) Jaan Holst, 7) J. Kompus, 8) Peeter Ruubel.

4. Wägewa wiulukoor.

Ujutatud 1885 Järwa maakonnas Wägewal Tartu-Tapa raudtee ligi. Mänguriistad:

1) Wiul I.	3) Wiul III.	5) Bratsche
2) Wiul II.	4) Wiul IV.	6) Cello

Mängijad: 1) Johann Anelin, koori juhataja, 2) Friiz Anelin, 3) Jaan Kün-gas, 4) Kaarel Wöblmann, 5) Jaan Sein, 6) Jüri Otsa.

5. Worbuse mängukoor.

Ujutatud 1880 Tartu linna ligi Worbuses.

1. Es-Klarinett	5. B-Piston II.	9. B-Tenorjarm I.
2. B-Klarinett	6. B-Trompet	10. B-Tenorjarm II.
3. Es-Kornet	7. Es-Altjarm I.	11. B-Bariton
4. B-Piston I.	8. Es-Altjarm II.	12. F-Tuba

Juhataja kooliõp. M. Teder. Mängijad: 1. M. Teder, 2. Aug. Soome, 3.

Mihkel Wanaafeme, 4. Karl Riipjaar, 5. Joh. Sepa, 6. Mihk. Saag, 7. Jaan Matto, 8. Jakob Wanaafeme, 9. Jüri Riipjaar, 10. Joh. Adams, 11. Jaan Freymann, 12. Mihkel Saag. — Koor on praegu tublis tegemuses.

Mujalt muusika elust.

Neiu Constanza Donita, Italia maalt pärit, paneb miimastel päevaldel oma ilusa lauluga kõikide südameid ilustama. Ta tahta nüüd ka Italiast mujale maadele minna laulma.

Imelik operett. Üks Saksa komponist Karl Dibbern on imeliku tooni- töö loonud: Selles olla päätegelaseks endine Bulgaria würst Aleksander von Battenberg.

Laulja advokaat. Italia maal Rovigo linnas on ühel advokaadil, nimega Dr. Baldini, väga ilus tenori-hää. Ta laskis seda harida ja wõttis õpetust, kui wõis teatris ette laulda. Naljakas olnud aga tema kuuljaid waadata. Kõik kirjategijad, kelle eest ta oli kohtus seisnud, oliwad teda kuulama tulnud, ja kui ta just kõrget e-heli laulnud, antud talle juur auupärg kätte — allkirjaga: „Ühe wan- gist wabastatud mehe poolst.“ Laulja advokaat on juba patkumisi jaanud mitmesse linna laulma tulla.

Rumänia kuninga proua on nii hästi juur kirjaniit kui ka tubli muu- sikitundja. Hiljuti ajus Bukaresti, Rumänia päälinna, kuulus muusikumeister Car- neoli elama. Kroonitud muusikaarmastaja tahtis teada, kui kaugele tema muusikatund- mises on ja kas ta hää. Kolbuline küllalt laulma, sest tema kodakondsed oliwad kõik temale ütelnud, et kuninga proua ilusamini laulab kui keegi teine naesterahwas ma- ilmas, aga kõrge proua ei uskunud seda. Ta kartis õigusega, et ka muusikameister talle tött ei ütse, kui teab, kes ta on. Selle pärast pani ta lihtlabased riided selga ja läks muusikameistri juurde. See arwas lihtlabast nime kuuldes, et kuninga proua üks tütarlaps on ja katjus ta hää. Õige tublisti läbi. Siis ütles ta: „Hää ei ole palju wäärt, wõiksite weidrates operettides naljalaulusid ja fergeid osasid laulda, ja ma wõiksin Teile jeks õpetust anda, kui soowite.“ Kuninga proual oli nüüd ot- jus käes, andis mõned kuldrabad, nimetas kahwatawale meistriks oma nime ja läks kodu. Warsti laskis ta enesele mõned fergeid operetid tuua, et jäält laulusid õppida, mis tema häälele muusikameistri otjust mööda kolbulised oliwad.

Leo XIII, nüüdne paawst ehk püha isa Roomas saab juwel oma 50-aastast preestri-jubileumit pühitsema. Selleks ametipühaks on paawstile juba euam kui 600 luuletust ja laulu jaadetud. Kõige parem neist salmikuteist walitakse wälja, pandakse muusikasje ning saab nime „Leo-hymnus.“

Saksa rahwalaul oli, nagu Saksa lehed teatawad, Brantsuse walitsuse ajal Elfas-Lotringi maal koolides keelatud, sest et selle läbi Saksa waimu kardeti noortesje mõjuwat. Nüüd on Saksa ülema kooliwalitsuse käsu järele Saksa rahwa- laul jälle igas koolis kõlmas.

Anton Rubinstein on Wiszi ajemele Brüsseli kuningliku akademia wäli- misjeks liitmeks walitud.

Max Bruch, üks Saksa kõige kuulsamateist heliloojateist praegusel ajal, on hiljuti jälle ühe juure lauleksuse loonud, nagu neid juba enne mitmed on tema sulest wälja tulnud. Tema uus töö on waimustusega wastu wõetud.

Štul.

Sala-soowid, tõtake,	Kuldatannel, kõlise,	Minu armsad, uinuge
Tuule tiiwul rutake;	Õrnal wiisil helise	[mas, Une hõlmas ellaste! [wilt,
Sõudke õhtu eha walgel,	Täht, jee tark mul walgusta-	Kustub täht wa'ft taewa wõl-
Jõudke koidu puna palgel	Kuu, jee kallis kuulatamas	Põgenen siis nõmme nõlwilt
Raugele!	Waikseste.	Uinun ka. — Anna Saawa.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Jätkub kuni korra.

Sind aastas kättejaatmisega 1 rubla, poolaastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., poolaastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudete kirjadele: „Dr. A. A. Hermann, Tartus.“

Kõige wäiksemad moosikandidid.

Kes on need kõige wäiksemad moosikandidid? Kas need on lapsed? Ei ma inimestest see kind kõnele. Ma kõnelen kõige wäiksematest moosikantidest elaja-riigist. Uga kas siis elajate seas ka muusika jüngrib on olemas? Jah on! Looja on tõesti mõnele loomale rohkem laulu ja mängu annet kinkinud kui teisele. Üks on ojawam jelles kunstis teiseft.

Need kõige wäiksemad moosikandidid loomade seas on kahte jeltji: 1) ritfikad ja 2) linnud. Ritfikate seas on kõige päält nimetada rohutirts. Tema lajeb oma laulu kuulda. Küll ei ole temal tooniid palju tunda. Uga teraw kõrw leiab ometi kuulates, et temal tõesti heliud on ja et ta laulab nii hästi kui talle lauluannet on osaks antud. Teine tema lauluseltsimees on wana tutaw kilt, kes oma häält inimeste majades kuulda lajeb. Ka tema on enese kombel moosikant wõi õigemini laulja. „Kilgid laulawad“, üteldakse ka Gesti keeles. Mõnda näeme siis, et laulmine ritfikate seas koguni tundmata ei ole, aga rohkem nendest kõnelema ei arwa meie waja olemat. Üksnes ühte imeasja peame praegu nimetatud ritfikmoosikantidest üttema: Nende iluheli ei tule mitte juust, nagu eht wõni wõiks mõelda, waid kõhu alt. Nendel on kõhu all wäikesed augukesed, mille läbi nad hingawad ja ka laulawad. Kui need augukesed kinni topitakse, siis sureb ritfik lämmatuse surma. Et ritfikad kõhuangu abil laulawad, siis wõiks neid wäga hästi ka kõhurääkijate wõi weel enemini kõhulauljate liiki lugeda. Ugu küll, et ritfikad ainult ühte tooni laulawad, aga laul ta ometi on. Mõnel ritfikal on ka kõrgem ja mõnel madalam hääl — noh muudugi, sopran, alt, tenor, basz peab laulukooris ifka olema.

Palju juuremad laulumehed on linnud. Nende seas on mõndagi ojawat laulu oskajat. Kõige efiti on meie tuntud lõokene, armas kallid kewade kuulutaja. Eks ta laula ilusasti, armsasti! Eks ta käida oma helil meie südant rõõmuga ja meie kõrwa lõbugal! Ja ometi ütlemad helide tunbjad, et lõokesel rohkem heliud juus ei ole kui kõigest neli. Nendega oskab ta aga wäga hästi ümber käia ja jüdameid rõõmustada. — Lõokese kõrwal on meie Gesti metsjade armsam elustaja ja kõlastaja — lauluräästas. Ka temale on armsad helid kuttu pandud, ja kaunil kewade ajal kuulab linnuarmastaja teda juure rõõmuga. — Meie maa ülem laulja metsjades on aga meister õõpik. Selle wasta ei saa keegi teine metsja-moosikant. Temale on looja kõige ilusamad helid lauluks kurku pannud. Jmestades kuulab teda kewadel kõrw. Ta on üksnes lehekuu-aegne laulja; muul ajal teda kuulda ei ole. Jjabõpik on see, kes laulab, emabõpik on kuulaja ja ei laula mitte. Armastus naefejugu wastu on see, mis õõpiku keele kõlama paneb. Enamasti laulab õõpik wõitu teise ijasega katjudes,

kumb ilusamini laulab j aneiule peiuts saab, sest ööpiku neu walib enesele parema laulja kaajatks. Ööpikute seas on siis wiisiks, et neu enesele peiu walib, kuna inimeste seas asi teifiti on. — Nende meie maa laulikute kõrwas ei tohi end naljalt lõunemaade linnud kuulda lasta. Üksnes kanari lind jõuab ööpiku ligidale oma kuns-tiga. Aga et teda meie maal üksnes toas on kuulda, siis jätame taft rääkimata.

Wõned looduseuurijad on ütelnud, et riitfikate ja lindude laul muud ei ole kui paljas looduse sund ja pääliskaudne häälitsemine. Aga lugu ei ole nõnda. Teised on jellele mõttele õigusega wašta astunud ja näidanud, et nende laul tõesti jüdame tundinuste awaldus on. Iseäraniis tahawad nad laulu läbi oma rõõmu awaldada ja on kurrastufes wait. Armas on nende laul kõitidele, kes loodust ja laulu armastawad.

Ungari laulik Aleksander Petöfi ja naesterahwad.

Kirjutanud J. Parw.

(Särg.)

Mis Petöfi tundeluuletustele harilikust tundeluulest üle ulatawa tähenduse annab, on tema alatine wärste mõttekuj, rahwa loomuline keel ja suur ilurikkus. Waewalt keegi teine laulik pääle Petöfi on oma luuletustele niisugust rahwaloomulist tund-muse, oleku ja keelekuj, anda juutnud. Petöfi luulekeeles ei ole midagi kunstlikku, ebaloomulist ehk kottukäriinat; tema luuletustest ilnuwa rahwalaulu loodusehäälend nõjuwad nõidawa jõuuga lugeja meelese, ja niijama wangistab tema lihtlabane, kodune häälekõla inewõimul lugeja kõrwa. Wäga õigesti ütleb Saksa laulik Boden-stedt Petöfist, et tema meid koguni uude ilma wiib, kus aga tema käe kõrwal nagu kodus oleme. Kõit Petöfi luuletused on tema sifemise wõi wälimise elu pildid, kus meie tema mõtlemise, tundmuise, wahetusrikkaid faatusi, koguni perekonda ja kudagi tundma õpime, nagu oleksime jeda kõit temaga ühes mõtelnud, elanud, käinud . . .

Wist ei ole waja iseäralikult tähendada, et see suur tundelaulik, kes oma luu-ledes kord inimeje loomu mõõtmata jügawused läbi käib ja kord jälle ilma nii mee-litawas walguses näitab, et meie õtse rõõmul hõistama peame, ka armastuse kuristi-kust ja päiksepaisest laulab. Ehk ta küll tõsine wabaduse laulik oli, on ta siiski ka armastuse magufust ja mõrudust tundnud. Lauliku jüda on armule helde, ja Petöfi jüdame kohta tähendab see sõna-iseäraniis. Tema esimene paleus oli osaw näitlejanna Cornelia Prielle. Petöfi nägi Corneliat näitepõrandal, tema ilnumise ja osawa näitlemise läbi waimustatud, tormas ta päraft näitlemist näitlejanna juurde ja palus teda palawatel palwetel weel jelsamal õhtul tema — naefets jaada. Nad sõitjwad preestri juurde, kui see, nimega Michael Toth, tahtis silmnähtawalt ägedale paarikesele mõtlemise aega anda, sest ta tegi selle ettetäände matswaks, et tõrwakiündla walgu-sel ei tohtiwat kirikus laulatada. Armastajad läksiwad kodu — ja teisel hommikul oli armutuhin mööda. 1844 aastal hakkas Petöfi ühel Liszti kontserdil ühe wäga rikka pangahoidja tütart armastama. Teisel päewal palus ta awalikult isa käest tü-trega paariastumise luba, aga ei saanud. Seda haawa näitab ta ilma waluta kan-nud olewat, sest ta laulab hääle meelel:

Enne ma armastin sinifilma

Aga mind jättis ta õnneft ka ilma.

Hakkasin musta siis tähelepandma,

Jumal saab temaga õnne wist andma.

Ja nüüd armastab ta kord jeda „lumivalget hingekest“, kord jälle teist „sõstra-filmalist tuwikest“. Luuletustes nimetab ta mitu niisugust pühendatud nime, nagu: Susanna Nagy, Bertha Mednyanský, ja Etelka Csapo. Need oli-wad wist tema jüdame kuringannad. Sagedasti näib ka armu-jumal Amor tema wastu kare olewat, sest tema kannel laulab sagedasti, nagu:

Mis lühäs läikwalt woolab,
Dn oja hõbe pind.
Ja kallitse palgel?
Dn kurvastuse hind!

See oja jooksku ifka.
Kus poole tee tall läab.
Ja niitutusest kaldal,
Hull õisi õitsma jääb.

Sa kallim piisart hoia,
Mis palgelt alla maob.
Ja niitutuse järel
Säält õieilu kaob. . .
(Järg tuleb).

Mänguriistadest.

(Järg).

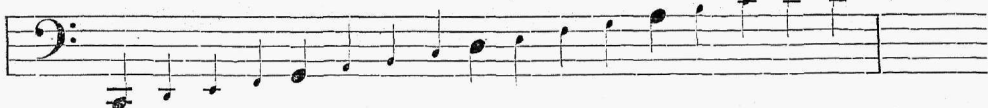
3. Cello. See on armas mänguriist, ja temast peetakse iseäranis selle pärast lugu, et tema heli väga inimese ja nimelt mehe hääle sarnane on ning üli pehmelt ja lõbusalt kõrwa ja südamesse mõjub. Mänguriista nimi on õiguse pärast violoncello (ütle: wiolongtšello), aga lüheduse pärast hüütakse teda: cello (ütle: tšello). Moodsid selle mänguriista tarwis kirjutatakse lihtlabaselt basši-mõtnesje.

Cellol on neli keelt, nagu wiulil ja wiulal (bratsšhel). Need neli keelt on nõnda häälele pandud, et kõige kõrgem neist a on, aga just üks täis oktav wiuli a-keelest madalam; teine jämedam keel on wiis tooni madalamal helil kui a ja kõlab siis d, just üks oktav madalamal kui wiuli d-keel; kolmas weel jämedam keel on jälle wiis tooni madalamal, ta nimi on g, ja kõlab just oktav alamalt kui wiuli kõige alumine ehk g-keel; kõige jämedam ehk alumine keel on jälle wiis tooni madalam ja on nimelt suure oktavi c. Kui kõige alumise keele pääle üks sõrm pandakse, siis tuleb d-heli, kui kaks sõrme, siis e-, kui kolm sõrme, siis f-heli wälja; g-keelel üks sõrm tuleb a-, kaks sõrme tuleb h-, kolm sõrme tuleb c-heli wälja; d-keelel üks sõrm tuleb e-, kaks sõrme tuleb f-, kolm sõrme tuleb g-heli wälja; a-keelel üks sõrm tuleb h-, kaks sõrme tuleb c-, kolm sõrme tuleb d-, neli sõrme tuleb e-heli wälja jne. Selle järele tuleb cellole järgmine heli-redel ülles panna:

4. ehk alumine keel 3. keel

2. keel

1. keel

Sõrmed: 0 1 2 3 0 1 2 3 0 1 2 3 0 1 2 3 4 jne.

Toonid: c d e f g a h c d e f g a h c d e

Kõik wiuli kohta jündiwad sõnad jündiwad ka cello kohta. Mängides hoitakse cello'd istme ees püsti, naba pörandal.

(Järg tuleb).

Cesti laulukoorid.

8. Paide linna segakoor.

Mutatud 1886. Juhataja M. Doornberg, kooliõpetaja kiriku koolis. Koori liikmed: Sopranis: neid M. Jürisjou, M. Resjar, J. Ruulberg, K. Kamm, A. Puchk ja A. Pippur. — Altis: neid H. Saarpuu, M. Põlts, E. Wahrmann ja A. Kullama. — Tenoris: J. Saar, M. Saarm ja K. Thal. — Bassis: Th. Puchk, G. Kihlewett ja A. Tüek.

9. Ravi segakoor.

Mutatud 1881. aastal Harju maakonnas Juuru kihelkonnas Ravi wallas. Koori liikmed: Juhataja: peremees H. Plink. — Sopranis: neid Tiin Urin, Mari Preitoff, Liisu Kemmer. — Altis: neid Johanna Kanter, Tiin Lawer. — Tenoris: mehed Jaan Urin, Jaan Pillar. — Bassis: mehed Mats Karmann, Hans Lang, Adu Pillar.

Cesti mängukoorid.

6. Riia Cesti mängukoor.

Mutatud aastal 1886 lõikuse kuul. Koori juhataja K. Kasik. Mänguriistad:

1. Flauto g-raud	3. 2 Violino I-mo	6. Violoncello
2. Clarinetto	4. Violino II-do	7. Contrabaßs
	5. Viola	

Mängijad: 1) A. Tilk, 2) Ch. Hirt, 3) R. J. Rafik ja Anschkenewit, 4) J. Tarning ja M. Goldschmidt, 5) E. Gutmann, 6) A. Maddaus, 7) J. Mägi.

Mujalt muusika elust.

Saint-Saëns (ütle: jäng-jäng) on üks praeguse aja kuulsam Prantsuse komponist. Ta on hiljuti uue laulelduse „Proserpine“ loonud, aga sellel ei ole küllalt õnne olnud.

Prantslased ei ole enne ega ole ka nüüd Sakslaste sõbrad. See on siis ka loomulik, et nad Saksa meistrite tehtud laulusid hääl meelel ei laula ega kuule. Alles hulga mõtlemise järele on korda läinud mõnda Richard Wagneri lauleldust Pariisis etendada, mis nüüd sünnib. Saab näha, keda vastu võtmise on.

Herra Stavenhagen, wististi meie maalt pärit, on Berlinis ja igal pool oma ära rääkimata ojava klaverimängu läbi kõigil pool suurt inekspanemist äratanud. Tema on üks Franz Liszti wiimne õpilane. Üks Saksa maa leht ütleb temast: „Kas peaks meel võimalik olema, juuremad inimese sõrmede ojavuust näidata.“

Christine Nilsson, maailmakuulus laululind, on teist korda mehele läinud, ehk ta küll juba 44 aastat wana on. Tema mees, grahw Miranda, on wanast kuulsast Hispania mõisniku-jugust. Pulmad muudugi toredad olnud ja õnnepoowijate seas olnud ka mitmed kroonitud pääd.

Ühel kontserdil on hiljuti Adolina Patti San Francesco linnas Amerikas 39,000 dollarit (praeguse rahahinna järele umbes 80,000 rubla) sisse wõtnud. See on kõige juurem sissetulek, mis jeni ajani maailmas ühel kontsertil on sisse tulnud.

Dr. Johannes Brahms on Wien'i helikunstnikude seltsi auupresidendiks walitud.

Tõtt ja nalja.

Ürn naljasõna. Kui armas olek kuulsa komponisti Rossini ja tema kaasa wahel oli, jeda näitab järgmine ilus sõnawahetus. Rossini küsis oma kaasalt, kes teda tõbes truusti talitas: „Mis wahel on sinu ja seinakella wahel?“ Abikaas ei teadnud wastust. Wiimaks seletas Rossini ise lugu: „Seinakell näitab mulle waltundisid, aga sina teed, et ma neid unustan.“

Weider lugu. Saksa lauljanna Minnie Hauk andnud, nagu Amerika lehed jutustawad, Mehhikos Arizona riigis Tin-Skup'i alewis kontserti. Hull Indianlaste päämehi tulnud ka kuulama. Kui kontsert mööda olnud, siis hakanud tõmmu-nahased päälikud eneste wahel liisku heitma, kelle kaasaks ilus lauljanna peaks saama. Minnie Hauk kuulnud seda, ja et tal lusti ei ole olnud Indianlaste kaasaks minna, siis katsunud, et aga jalaja minema saanud.

Adolina Patti on nüüd jälle Amerikas kontsertisid andmas. Hiljuti on ta New-Orleans'i linnas olnud ja kõiki oma linnu-häälega wainustanud. Kui ta ära sõitnud, siis tulnud üks klaveri-tegija ja ütelnud laulusuningannale: „Ma oleksin wäga õnnelik, kui Teie kõrge laulwalitseja ühe klaveri minu poolt kingituseks wasta wõtaksite. Siin ta on.“ Sel filmapilgul tulnud teine klaveritegija ja ütelnud: „Muuline laululind, wõtke minu poolt üks klaver kingituseks, minu klaverid on paremad. Siin ta on.“ Waewalt olnud see walmis, tulnud üks tubaharmoniumi tegija ja ütelnud: „Kõrge laulupreestrinna! Wõtke minu harmonium kingituseks, on parem kui teiste klaverid!“ Patti olnud kimbuz. Korraga läinud raudtee rong minema ja päästnud Patti kimbatuselt. Pillitegijad jäänud kõige pillidega üks teisele ammuli juuga otja wahtima. Mõnda kõnelewad Amerika lehed.

Laulu ja mängu leht.

Kuukirj Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmus kuus korda.

Sind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aast-
tas 60 kop. — Sje ära tuua aastas 80 kop.,
pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adrejs tellimise, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

A. Kunileid.

Wähe on Gesti rahwal laululoojaid olnud. See ei ole ime. Gesti rahwa aja-
lugu ei ole mahti andnud, et juuremad helisünnitajad waimud wõiswad tema heast
üles tõusta ja juuri muusikalisi töösid sünnitada. Keegi aga ei jalga, et Gesti rahwa
seas mehi on, kellele suure muusikalised anded on ojaks jaanud, ja üksnes elu kitsu-
sed ja puudused on ees takistuseks, et jääraised anded wiimaks wilja ei wõi kanda,
mis neist küllalt wõiks loota.

Üks kõige kõrgeandelisematest Gesti laululoojatest oli A. Kunileid, ehk nagu
tema päris sünninimi oli, Säbelmann. Warane surm wõttis tema ära ja ei
andnud aega talle juuremat hulka laulusid luua. Ka on suurem oja tema lauludest
kaduma läinud. Wähe oma tehtud laulusid on tema meile pärida jätnud. Aga need

laulu meie
wiiiside waran-
dujete kõige kau-
nimaks eheteks
ega jaa kaduma
ni kaua kui weel
Gesti laul maa-
ilmas helijeb.
Mis meil Ku-
nileidist on jä-
rele jäänud, on
järgmised lau-
lud, mis ta ise
on loonud :
„Mu isamaa on
minu arm“, siis
„Mu isamaa,
nad olid matnud
waste musta kat-
tega“, siis weel
„Sind surmani
küll tahan ma
kallits pidada,
mu õitsew Gesti
rada“, kõik kolm

A. Kunileid.

Sünd. talwekuu 10. p. 1845 surm. heinakuu 15. p. 1875.

laulu meie
unustamata
luuletajatate L.
Koidula sõnade-
ga; siis weel
„Mull' isa lap-
jel“ rääkis küll
mitmel waiksel
õll, kuid Gesti
priiuspõlwe on
ihkan'd nende
meel“, ja wi-
imaks „Waimu-
kene, marjukene,
jutusta mull'
juhtumisi“ mõ-
lema laulu sõ-
nad Linnutaja
(C. R. Jakob-
soni) tehtud.
Mõnda ei ole
meil siis Kuni-
leidi enese loo-
dud laulumiihi-
sid rohkem kui

kõigeft wiis tükki. Need laulud on kõik jelles raamatus leida, mille nimi on „Wanemuine kandle hääled“ esimene jagu Peterburis trükitud aastal 1869 ja teine jagu Tartus aastal 1871, mõlemad jaod C. R. Jakobsoni wälja antud. Pääle nende lauluwiiſide on Kunileid weel mitmele Geſti ja Soome rahwawiiſile hääled juurde pannud, mis ka enamasti nimetatud kahe jaoga raamatus leida on. Kõik need wiifid on meestekooris; ſegakoorile ei ole Kunileid ühtigi kirjutanud.

Oleme ſiin kohal jälle lühedalt meie ühte laulumeiſtrit meelde tuletanud. Selle meelde-tuletufe toetufeſt anname lugejatele ka õndsja laululooja pildi, mis puuſſe-lõikaja wäga oſawasti on teinud. Etulugu ei ole ſiin waja, ſeft jelle oleme lühedalt juba II. aastatäigus „Laulu ja mängu lehes“ andnud. Meie ſoe ſoow on, et Kuni-leidi laulufid enam lauldaks, kui neid tänini on lauldud, ſeft pääle „Sind ſurmani“ on teiſjed pea üsna tundmata ega leita neid iganes kontſjerdi-eeskawadest — wiſt et nad wähe rängad on. Peats neid edespidi õige rohkeſti lauldama.

Ungari laulik Aleſſander Petöfi ja naeſterahwad.

Kirjutatud J. P a r w.

(Ots.)

Petöfi luuletustes on aga kõige tähtſamad „Etelka“ ja „Julia.“ Nende kuju on Petöfi oma ſuremata luulepärjaga ära ehtinud. Etelka Csapo oli wiiteiſſkümmne aastane piigakene, teda Petöfi Peſtis oma ägeda loomulife armuga armastama hakkas. Aga armunduu ei keſtnud kuigi kaua. Etelka ſuri, ja waene Petöfi oli meelt heitmas. Klusa Etelka furnuteha oli nii õitsew, et Petöfi teda ſugugi furnuks ei arwanud. Kolm ööd walwas ta puuſärgil. Kui ta aga nägi, et Etelka tõesti enam üles ei tõusnud, ſiis andis ta ennaſt koguni walu ja kurbufe käite, mis teda rohkem aastat oma paelas pidas. Selle aja ſees luuletas ta „Palmi õffad Etelka haual.“ Need luuletufed on kõige liigutawamad lemaluuled maailmas. Olgu ſiis üks näitus:

Sa olid mulle ainus lille,
Rüüid närtſind ja — külm on mu elu!
Sa olid mulle hülgaw päite,
Rüüid kustund ja — öö ſurwab minu!

Ma ſeiſin hilja ſinu haual,
Kui ſurnud; käed riſti rinnal!
Nii waikſelt, waikſelt, liikumata,
Ja piſar külmand ſilma laugel.

Sa olid minu luulel tiiwaks,
Sa katteſid — ma'i lenda ial;
Sa olid minu õite ſoojus,
Sa kadufid — mind ſurwab rooste!

Nii ſeiſab laewnik mererannal.
Ja waatab merd ſjäl hingewalul.
Kes teda kerjajaks on teinud
Ja kõik ta warandufe wõtnud . . .

Aga wiimaks arſtis ajabälſam lauliku armuhaawa ja palju enamgi. Kui ta umbes aasta pärast Julia Szendreyd nägi, tundis ta nii palawat armu pöues, et ta teda abikaafaks wõtta tõotas. Julia oli hoolſaſti kaſwatatud ja Ungari kirjandufeſega häſti tuttav. Üheſugufed laadid ſiduſiwad mõlemate wahela õrna olekut. Wana Szendrey wiiwitas lubaga kaua, ſeft ta kartis tütre kindluſjeta tulewikku — waeſe luuletaja naene, ſee oli iſa hingerahule hirmutaw mõtel! Wiimaks läts laulikul korda iſa kangekaelufiſt murda ja 8. Septembril 1847 tõi Petöfi armastatud mõrſja kodu ja pidas pulmad ühes Ungari kõrtsis (nõõraste majas.) „Mina ei ole aſjata kõrtsi-laulik“ kirjutas ta pärast pulme. Eſimeſed armunäbalid elas Petöfi oma kaafaga ſõbra grahw Teleki juures Koltoſ. Selles Siebenburgia külas elas laulik kõige rahulijemaid ja õnnelikemaid päiwi ja armastas abikaafat nõnda ütelda ebajumalikult. Seda kohta tänab Ungari kirjandus 28 laulu eſt, mis luuletaja ſjäl lugutas ja milledes ta oma naeſe iludufeft nii nõiduwalt laulab, et niijugufeid laule teiſt korda kirjandufes ei ole. Julia on Petöfi läbi ſuremata, nagu Beatrice Dante ja Laura Petrarca käbi. Oma pulmapäewal kirjutas Petöfi järgmifed ſalmid:

Ma nägin naese armast naeru,
Ma nägin õhtu, nägin hommiku.
Ei tahagi muud enam näha
Õht wähe küll, mis nägin ju.

Kes oleks ial ustu mõinud,
Et juhtuwad mull' imelood:
Noh, on ka ikka tena asi,
Kui abikaasa kodu tood . . .

Uga Petõfi peab armastust ülemaaks, kui oma auu. Ta laulab.

Et ma tubli laulik olen,
Seda usun ise ka.
Siisgi ära kiida mitte
Minu laule, kallim, ja.

Ja edasi, et tema luulete ilu kaasa kaunistest filmadest ja huultest, waadetest ja iludusest tulla. Lõpul ütleb: Jah, ju päiksepaisfjes naerus

On weel suurem luuleand,
Kui mu tuhat wiies sajas
Laulus, mis ju kirjutan'd.

Petõfi kaasa oli ka tõesti ilusam ilusatest: mustjate filmadega, mustjate juuks- tega, kõrge otsaesisega, peenikeste näojoontega ja ilusa, magusa juuga. Koltsos oli see koht, kus Petõfi tähtsa, aimerikka laulu luuletas, kus mu seas ka järgmiselt üteldud oli:

Mu kallis kaasa, tule juutlema,

Waat lilleleht ja õied kadumas.

Su pää on täna minu rinnal, homme,

Mu haul wast ja oled nõrkemas.

Kas paned käed siis külma hana ümber,

Ja kahitseb mind tõesti südamest?

Wõi teise töötus sinu südamele

Uut õnne tooma mure päewadest?

Ja kui ja wistad endast leinaloori,

Mu risti ümber teda pane ja.

See looriga ja kutsud warjuriigist,

See wälja, kes sind pidi kaotama.

Ei wõi ju piharaid ma kuiwatada,

Mis walad walus oma hinge jeeft.

Siis toon ma tema oma waike kambri,

Ja palwetan sääl üffi sinu eest!

Ja kui Petõfi 11. Juulil 1849 suri, siis wiskas tema abikaas ka leinaloori ära — just nii, kudas laulik oli ette aimanud. Ta on Ungari ülikooli prohweßjori Arpad Horvathiga abieluse astunud — aga kaebab liigutawates salmides oma esimese kuulsa mehe surma. Oh imelik naese jõdal! Jah, ka Julie Petõfi-Horvath on luuletajanna; tema luuletused tunnistawad mõtterikkust ja õrnu tundmusi — ja siisgi ei suutnud ta ükfinda oma mehe surma haawa kanda — ta otsis troosti ja tuge teise mehe kõrwal ja leidis!

Kui wäga iseäralikud peakswad küll Julia tundmusjed olema, kui ta Petõfi luuletusi sorib ja jäält järgmise laulusalmi leiab, mis Petõfi temaga jumalaga-jätmi- sets luuletas:

. . . Mu noor ja ilus kaasa, Jumal sinuga!
Mu õnn, mu arm, mu elu üffi oled ja!

Gesti laulukoorid.

9. Puhja (Kawilda) meestekoor.

Mutatud Tartu maakonnas 1884 aastal jõulukuus. Juhataja R. Beerna. I. Tenor: D. Arak ja J. Kenkmann. — II. Tenoris: D. Normann. — I. Bassis: K. Arak. — II. Bassis: K. Normann ja Puidat.

10. Rõngu meestekoor.

Mutatud 1886 aastal lehekuul Tartu maakonnas. Juhataja R. Lampson. I. Tenoris: L. Rosenfeld, A. Seesit ja R. Lampson. — II. Tenoris: J. Lulf. — I. Bassis: G. Kriipsaar ja H. Urb. — II. Bassis: E. Lampson ja R. Juur.

11. Toosikatši meestekoor.

Mutatud aastal 1883 Wõru maakonnas Rõpina wallas Toosikatši külas. (Wii- maseft rahwapidust Setu koori all tuttam.) Koori juhataja: kooliõp. J. Pufšow. — I. Tenor: J. Songi ja W. Kliimann. — II. Tenor: J. Songi ja R. Kiro- tar. — I. Bass: H. Anderson ja H. Zernast. — II. Bass: J. Pufšow, P. Ki- rotar ja H. Liffman.

Gesti mängufoorid.

7. Kaagwere mängufoor.

Ututatud 1886 aasta algul Wõnnu kihelkonnas Tartu maakonnas. Juhataja Chr. Märks. Mänguriistad:

1. B-Biston	4. I. ja II. B-Tenorfarw	7. Bariton
2. Es-Piccolo	5. Es-Trompet	8. F-Tuba
3. Es-Clarinet	6. Es-Altfarw	

Mängijad: 1) Chr. Märks, 2) Peeter Freiberg, 3) Ernst Wanemb, 4) Karl Wahi ja Jaan Salomon, 5) Jaan Peef, 6) Jaan Keili, 7) Jüri Flu, 8) Heintr. Wahi.

8. Otepää Neeruti mängufoor.

Ututatud 14. märzil 1886 Tartu maakonnas Otepää kihelk. Neeruti wallas. Juhataja G. Brücker. Mänguriistad:

1. Terz-flöte	5. B-Biston	9. B-Bariton
2. Es-Clarinet	6. Es-Trompet	10. F-Tuba
3. I. ja II. B-Clarinet	7. I. ja II. Es-Altfarw	
4. Es-Biston	8. I. ja II. B-Tenorfarw	

Mängijad: 1) Joh. Brücker, 2) G. Brücker, 3) Joh. Wihm, 4) ? 5) Jaan Ott, 6) Will. Ott, 7) Jaan Kulberg, Joh. Ilwes, 8) Jüri Ott, Jaan Raamat, 9) Joh. Großschmidt, 10) Samuel Illak.

Mujalt muusika elust.

Uued ooperi-etendusjed. Anton Rubinstein on nõuuts wõtnud Peterburis muu ooperi-etendusji asutada, milles üksnes Wene helimeistrite loodud laulelusi tahetakse kuuldawaks teha ja ei midagi wõraste rahwaste meistrite tödest laulda. Selle tarwis on juba rohkem kui 50,000 rubla hr Rubinsteini kätte kokku tulnud, mis kingitud on.

Sofie Menter, jeni ajani profesjorinna Peterburi konservatoriumis, läheb nüüd jesi ametist ära. Üleüldje lahtuwad mitmed Saksa sugu õpetajad Peterburi muusika-ülikoolist ja Wene muusika-jeltist.

Dimitri Slawjanskij-Agrenjew on praegusel ajal Wene kõige kuulsam ja osawam koorijuhataja, kes oma kooriga nii hästi Wene kui wõõral maal rääkimata palju kiitust on leidnud ja Wene rahwalaulu ilu rohkem kui keegi teine näidata osanud. Tema pühitjes üle minewal kuul Moskwas oma 25-aastast laulujuhataja ametipäewa, ja sellest wõeti midugi pea terwel Wene maal aja.

Ferdinand Wöhrling, tuntud Saksa laulumiiside looja on jürikuu 19. p. Wiesbadenis ära jurnud.

Mistress Roze, Inglije kuulus lauluneid, tahtnud wangist wabaks lastud furjategijate kasuks Manchesteris kontserti anda, et neid aidata wiisakat elu algada. Aga just kontserdi päewal tahtis ta end asjast lahti teha. Wangid ei tahtnud kontserdi rahatulust ilma jääda, läkšiwad hulgani mistress Roze korterisse ja töiwad laululinnu wägijä õladel kontserdi saali, kus ta muidu ei pääsnud, kui laulis. Meiu ütles weel pahajelt: „Sääraste inimeste kasuks ei laula ma ialgi enam.“ Selle pääle ütles üks wang: „No noh, miks mitte; kanti teid ju küll ingliskästel kontserti.“

Adelina Patti on oma wiimajel reisil Amerikas kolmel kuul kontsertide läbi täitja 250,000 dollarit (ligi poolmiljoni rubla) fisse wõtnud.

Wana wiul. Rotterdams on laste mänguasjade hulgas üks kallis, Italia kuulsama wiulitegija Stradivari tehtud wiul üles leidud, mis aastal 1724 tehtud. Stradivari wiulid on kõige paremad maailmas.

Werd i komponeerida praegu laste laulusid Italia koolidele.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.

Hind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aast-
tas 60 kop. — Sje ära tuua aastas 80 kop.,
pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukaupluse ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. A. A. Hermann, Tartus.“

Üks nägemine.

Rõndsiin kord ilusjas Taara mäe metsa jalgu. Puud olivad lõpsakaid rohe-
lisi lehti täis. Lilled olivad õitsemas. Linnud lõõritasiwad lahkaid lugusid. Wihma
oli mõne tunni eest jadanud, aga nüüd paistis päikene armjamal hiilgujel. Kõik oli
nii wärsk ja kogu. Tasane õõtsuw õht lehwitas puude lehti. Kallis rahu hingas
üle metsa, kallis rahu tuli ka minu hinge. Mulle tuli muistne aeg meelde. Wõt-
siin, kuida siin kord Eesti laulujumal Wanemuine oli taewast maha tulnud. Istusin
istmele. Mõteldes läks mõni magus pilt mööda.

Korraga kohas mets kõwemini. Tuule hoog läks läbi haljaste okjade. Mu
mõttes mõlkus: „Mets kahab, liikumas on puud, õht annab õhul kõrgel suud, õht
mõtles siis, ja inimus, et liigi sul on jumalus!“ Nõnda mõteldes läks mets mu ees
heledaks. Ma tõstsin waimus omad silmad ülles. Nüüd nägin taewa-alust hiilgawaks
minemat. Pilwed järeasiwad, nagu oleksiwad kallid kiwid olnud.

Wiimaks ilmus pilwedes kõrgel hiilgaw ingli-kombene kuju. Õht õõtsutas teda
edasi. Nägu paistis tal nagu päike. Kiided olivad walged kui lumi. Seljas oli
tal seitse järki ja kuus kuube, nõnda oli wõimalik palistustest lugeda. Nägu oli küll
wana, aga helde ja täis jumaliku wäge. Tema ümber õõtsusiwad õhus taewalised wainud.

Siis madalamasse maa poole lastis ennaft jumalik hiilgaw wana raut. Minu
üle ihu täis jumi seda näitust nähes, haruldast ilu imetsedes. Kuldnene kannel järeas
ta käes, nagu oleks ta mängule walmis. Jumalik raut jõudis alla Taara endisesse
hiide. Siin jäi ta nurule puude all püsti seisma. Kõik tema saatjad wainud as-
tusiwad tema ümber. Mets oli täis heledust ja säramist, puude lehed lohkawad ije-
äralises paistes. Jumalik raut waatas tõsisel näol Taara mäel ümber. Siis ütles
ta oma saatjate wastu: „Waadake, lapsed, siin kohal käisin ma muistisel ajal Eesti
rahwast oma jumaliku kandle-mängu- ja lauluga lõbustamas ja rõõmustamas. Armas
oli see aeg. Wagasti kuulas rahwas minu mängu ja laulu. Nüüd on siin kõik
Taara mägi teijeks ja wõõraks läinud. Säääl seisab mäe äärel suur maja, kus hai-
geid terwets tehtakse. Natuke üle tee on hoone, kus raske-jalastele abi antakse. Ro-
he selle kõrwal on ehitus, kus inimeste keha sifemist ehitust uurima õpitakse. Gemalt
paistab torn, kus taewa tähti tundma õpitakse. Kõik wäga kena ja üsna kaunilik.
Nende ligi on suur aherwararjs, endisest ajast üle jäänud katoliki kiriku waremud.
Siin seisab ka üks mälestusseanmas ühele Saksa mehele, kes teaduses kuulus oli.
Mind on siin koguni ära unustatud. Minust ei ole siin kuju ega märki. Keegi
ei tunne mind siin.“

Minu tõusin pingilt ülles ja julgesin kumardades ligemale minna. Jumalik raut
märkas mind ja ütles mulle: „Inimese laps! Sa waatad mu otja. Kes ja oled?“

Mina wastasin: „Ma olen, oh jumalus, sinu auustaja, kes su laulu ja mängu kõigest hingeft armastab.“ Tema ütles, kuna ta nagu lahkeks läks: „Kas tõesti, tunned sa siis mind?“ Ma kostsin: „Jah, ma tunnen sind, kõrge jumalus! Sa oled see, kes Eesti rahwale laulu ja mängu annet kinkis.“ Jumaliku rauga nagu läks weel lahkemaks, ja ta ütles: „Kas Eesti rahwas ka mind weel mäletab?“ Mina wastasin: „Jah on weel neid Eesti rahwa seas leida, kes sind auustavad ning armastavad ja sinu tagajärelt igatseswad.“ Ara rääkimata heldusega kõneles jumalik rauk: „Minimehe laps! Mine ütle mu Eesti rahwale, kes minu lapsed on ja kellele ma laulu ja mängu annet olen kinkinud, et ma nende juurde tagasi tahan tulla, kui nad minu laulusid laulawad ja minu mängusid mängiwad. Minu laulud ja mängud on need, mis rahwa suhu weel wanast ajast on jäänud ja ka need, mis Eestlased, minu laululapsed, jünnitawad. Kui nad neid eneste lõbu-pidudel ja kooslaulmisel ette häälitsewad, siis tahan mina ise sinna ilmuda ja oma wainu koidide üle wälja walada ja nende laulu taewalijel kombel helisema panna. Wii koididele mu lastele, kes mind meeles peawad, palju tuhat terwisid. Jää ise ka terweks!“

Jumalik rauk tõusis ühes oma saatjatega jälle üles pilwede poole. Ma kuulsin taewalist kandle häält ja jumaliku laulu heli pilwedelt alla kõlawat, kuhu juurde saatjate armas tajane kaaslaul helises. See oli Eesti laulujumal Wanemuine, keda ma näinud olin, ja tema saatjad oliwad Eesti lauluwõimu wainud. Nad kadusiwad mu silma eest pilwedesse, ja mina läksin täis tundmuft kodu. Loodan, et Wanemuine igale Eesti pidule pea tuleb.

Rühite muusika ajalugu.

Uuem aeg.

Kui Orlando di Lasjo aeg möödas oli, siis jäi ka Hollandi maa muusik waiksemaks ja ei mõjunud Europas nii palju. Hollandlaste ajemele astusiwad Itaallased ja Sakslased muusikat edendama.

Üks nendest, kes muusikat kõige rohkem teaduse najal edendas ja kelle juurest kõige rohkem tema aja ühkipoolsus wälja paistab, oli Claude Goudimel (üttele: klood gudimell) Prantslane Burgundist. Tema sündis 1500. aasta ümber ja tapeti aastal 1572 Bartholomeusse ööl, sest et hugenottide poole hoidis. Tema elas oma suurema oja eluaega Italias Rooma linnas ning oli jäänud esimene paawsti kapellmeister, kirikutomponist ja ühe muusikakooli direktor. Tema mõju Italia maal oli nii suur, et kõik muusik üksi tema tahtmise järele käis ja nõnda kõik laulsiwad ja mängisiwad, nagu tema tahtis.

Suur pahandus tuli jellel ajal jelle läbi kiriklikusse muusikasse, et sagedasti üsna ropud ilmalikud lauluwiisid kirikus lauldi, mis selleaegse muusika ära rikkus. Suured jumalateenistuse laulud „missjad“ komponeeriti üsna kerglaste wiiside üle. Selle pärast kogusiwad kord katoliki kirikuwõrsted ja piiskopid aastal 1562 Trienti kokku ja tegiwad otsuseks, et kiriklik muusik pidi puhastatama. Selleks, nii lepidi kokku, pidi üks tubli muusikatundja palutama, et see siis muusika kirikutes jälle tõsi- ja auwärvilisele järjele awitaks ja puudused parandaks. Selle töö pääle waliti pärast ära rääkimata kuulsaks saanud meister Palestrina. Temale üteldi otsekohe: „Puhastage kiriku laulusid, et meie mitte jumala-teenistuse ajal tantsumütska kuulda ei saa, sest nüüd on see nii hulluks läinud.“

(Järg tuleb).

Mänguriistadest.

(Järg).

4. Kontrabaß. See basßwiiril on wiiluite seast kõige pikem ja rohkem mehe pikune. Keda mängitakse nagu cello'd, paksen ots põrandal. Riistal on suured pak-

jud keeled pääl, neli tükki, mida poognaga tõmmates hüüdma pandakse. Neljal keelel, kui nad häälel, on järgmised helid alamalt keelelt ülemale minnes:

0 1 2 0 1 2 0 1 2 0 1 2 3

[E f g] [A h c] [D e f] [G a h c d e]

alumine 4. keel 3. keel 2. keel ülemine 1. keel.

Sääl, kus selles tabelis 0 seisab, on tühi keel, kus 1 seisab, tähendab, et üks sõrm selle keele pääle tuleb panna, kus 2 seisab, tähendab, et kaks sõrme panna, siis tuleb soovitud heli välja. Tühjade keelte nimed on siis, kui ülewalt algame, G, D, A, E: Kui poognaga nende üle tõmmatakse, tulewad need helid iga kord välja. Et õiged toonid iga kord tuleksiwad, on muidugi teada tähele panna, et sõrmede wahed siin mitu korda laiemad on kui wiitulil wõi cello.

Wäga tähele panna on ka, et kontrabaasi neli keelt ja noodid üleüldse kõrgemale kirjutatakse kui nad helisewad. Seda on selle pärast waja, et muidu kontrabaasi noodid kõik all basšiwõtmise abikriipjutes oleksiwad, mis paha on kirjutada ja mängimisel raste ruttu waadata. Selle läbi, et noodid oktavi kõrgemale kirjutatakse, tulewad nad aga kõik enamasti wiie kriipju wahele. (Särg tuleb.)

Gesti laulufoorid.

12. Alamae asutuse segafoor.

Asutatud aastal 1886 Kaukasias, Stawropoli kubermangus, Aleksandrovski maakonnas ja on praegu täies tegevuses. Koori juhataja G. Kewend, kister ja kooliõpetaja. Koori liikmed: Sopranis: neiu Maali Roos, Maria Sawest, Miina Talli, Leena Teelemann ja noorik Liiju Neekolts. — Altis: noorik Miina Kitzel, neiu Mari Saft, Maria Leppik, Anna Martinson ja Miili Puumann. — Tenoris: Gustav Wõhma, Mart Ujas, Suhan Saamel ja Peeter Puumann. — Basšis: Jüri Reinhold, Jakob Roos, Joosep Bundi ja Christjan Jakobson.

13. Kurejaare Gesti seltsi meestefoor.

Asutatud 20. oktoobril 1886. Juhataja kooliõp. P. N. Kaskewnikow. I. Tenoris: A. Thomsohn, H. Hein, K. Raud. II. Tenoris: K. Treimann, P. Meyer, G. Würsohn. I. Basšis: P. Kaskewnikow, juhataja, J. Kingissepp, A. Berg. II. Basšis: K. Mik, L. Kallas, L. Tõnsohn, J. Kunninglit.

14. Kroonlinna Gesti Häategewa seltsi meestefoor.

Asutatud Kroonlinnas 1886. Laulujuhataja Aleksander Eferdt, ka esimese tenori laulja. I. Tenor: Samuel Hennoh, Eduart Lappe. II. Tenor: Karl Wilkmann, Aleksander Juustus. I. Basš: Karl Aron, August Eferdt. II. Basš: Jaan Braanow, Aleksander Haamer, Hans Esjola.

Gesti mängufoorid.

9. Siementhali mängufoor.

Mängufoori asupaik on Siementhali asutuses, Batalpashinskij kreisis, Kubani maakonnas, Kaukasuse mägede ligi. Mänguriistad on kuuks, kõik wiitulid. Üks on cello ja teine kontrabaas. Juhataja Karl Ramm. Mängijad: Karl Kalmus, Joosep Kangur, Jakob Kaff, Aleksander Bökler, Mart Raja ja Karl Ramm.

10. Paide mängufoor.

Alutatud 8. juunil 1886. Riistad ja mängijad on järgmised: Koovi juhataja ühes ka

I. Wiulki mängija	J. Saar.	Clarinette C. mängija	K. Moisejew.
II. " "	J. Estrong.	I. Tromba B. "	M. Silmann.
Viola "	G. Traugott.	II. " "	E. Rintalt.
Contrabaß "	W. Thal,	Altjarr F. "	K. Baumwert.
Wile D. "	K. Rihlefeldt.	Tenorjarr B. "	K. F. Waarmann.

Sõnumid ja teatused.

Waheajal on Gestlaste maal kats tähtsat pidu ära peetud, mis uuesti jellesti märku annawad, et meie raahwa seas muusika-elu lõpnud ei ole. Need kats pidu oliwad Harju maakonna laulupidu Tallinnas jaanikuu 13. ja 14. ning Wõru maakonna laulupidu Wõrus jaanikuu 14. ja 15. päewal. Mõlemad pidud läksiwad ilusasti korda, ja ojawõtmine oli õige rohke ja elaw. — Muudu on ka maal wäga mitmel pool kontsertiisid, näitemängusiid ja näitemüükiisid laulu- ja mänguga olnud, uõnda Kaagweres, Käpinas, Otepääs, Sadukülas, Puhjas ja mujal. — Rahwapiduts, mis 16. augustil Tartus Wanemuises ära peetaks, on 20 laulukoori ligi 300 lauljaga ja 5 mängufoori endid illes andnud.

Mujalt muusika elust.

Jyväskylä linnas fest-Sooma maad oli jaanikuu 1. ja 2. päewal suur laulupidu, millest ligi nelijada lauljat ja katsjada mängijat oja wõtsiwad. Kuuljaid olnud pääle 7000. Laul olnud wäga ilus ja puhas.

Paberist orel. Mailandis on wäljanäitufel orel, mis täiesti paberist on tehtud — nii häski torud kui muu kraam, ja üksnes lõõtsjad on nahast.

Keena amet. Dr. Langer, kes Leipzigi ülikooli laulu-juhataja terwel elu-ajal on olnud, on wanaduse pärast jenihest ametist lahkunud ja on Sakjeni kuningriigi ülemaaks orelite järelewaatajaks pandud.

Meiu Ottiker ja Henrik Westberg, soprani ja tenori-lauljad Kölnist, on Peterburi Saksa teatri näitlema kuhjutud, kumbgi saab 8000 rubla aastas.

Kolm kunstnikku. Hiljuti olnud Madridis kolme kuulsa Hispaanlase auuks pidusöök: Üks oli maailmakuulus wiulki-mängija Pablo de Sarasate, teine suur tenorilaulja Gaffare ja kolmas — pullidega maadleja Mazzantini. Esmesjed mõlemad on kofe oma kunsti näidanud, aga kolmas lubanud ligemal pulli-wõitlufel feda teha, fest et pidusöögil pulli ei olnud, kellega oleks wõinud maadelda.

Kristina Nilsson, kuulus Rootsi laululind, on waheajal Hispania grahw Miranda'le kaafaks läinud. Grahw olla waene, aga kaafa 5 miljonit rikas. Kaafa walitsfeda ise oma warandufe üle.

Terejina Twa on Amerikasfe läinud ja saab jäl 220 wiilikontserdi eest umbes 65,000 rubla ja pääle selle kofit reisi- ning söögi- ja korteri-kulud nende kontsertide ajutaja poolest.

Weider mängufoor. Rumea jaarel Maailmameres, kuhu Brantsufe riigi walitsus kurtategijad jaadab, on jääraсте wangide seas mängufoor afutatud, kes õige fenasti mängida. Hiljuti on jelle mängufoori wilepuhuja — illes poodus.

Rossini luud, mis jeni Pariisi kirikuaial maetud oliwad, on jäl wälja kaematud ja tema jünnilinna Florenzi wiidud. Mitmed Pariisi tähtsad mehed andfiwad pühalikult jurnu meistri teha Italia jaadikutele Florenzi wiia.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.

Sind aastas kätteaatmisega 1 rubla, poolse aastast 60 kop. — Sje ära tuua aastast 80 kop., poolse aastast 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. S. A. Hermann, Tartus.“

Ühe Gesti laulu ajalugu.

Aasta 1873 oli Gesti elus kaunis wagane. Iseäralist liikumist ega tähtsaid asju ei tulnud ette. Ta oli otse kogumise aasta, mil Gesti rahvuslik ärganud wain nagu haljendaw põld wõis lohkada. Mingisugune tuju ega erakond, ei politika ega omakasu ja -auu lämmastaw tuhin ei takistanud jeda kogumist. Kõik need mehed, kes see kord Gesti kirjandust ja kunsti edendasiwad, elasiwad üks teisega kõige armsamas rahus ja soojemas sõpruses. Nende kogumise paik oli see kord noor alles hiljuti asutatud Kirjameeste felt. Suur, aastal 1869 isa Jannseni poolest asutatud laulu-pidu mõjus armjasti Gesti laulusse ja elusse. Dr. J. Hurt juhatas Kirjameeste felti, kellest iseäralise armastusega isa Jannsen, Dr. Weste ja ka mina, all nimetatud, osa wõtsiwad. Weste oli alles hiljuti Tartu tulnud Saksa maalt, kus ta Leipzigi ülikoolis doktori aunime oli saanud ja sellega oma õppimise lõpetanud. Mina tulin ka seltsamal aastal Tartu ja nimelt Peterburist, kus ma 2½ aastat kooliõpetajaks olin olnud. Tartus algas Gesti noorte meeste seas, keda kaunis hulgakene oli; armas ja lahke läbitaimine. Neist noortest meestest on iseäranis nimetada Fürmann, Berg, Kurrikoff, Kallas, Niggol, Runder ja hulk teisi.

Nende noorte meeste seas oli agar tegewus Gesti kirjanduse edendamises ja sellest osa-wõtmises. Teigi keegi mõne kirjatöö, siis loeti ja räägiti see ühes koos läbi. Dr. Weste oli osaw salmide sünnitaja ja pani meile teistele mõnegi wäga ilusa salmiku ette, mis muist nüüd rahwa suus on, muist aga unustusesse jäänud; aga ka Kurrikoff ja Runder sünnitasiwad mõndagi kaunist luuletust, Gesti Postimees awaldas nimelt esimese julest palju mõnusaid lugulaule (balladid), kuna Runder tundeluleid loi. Mina püüdsin enese poolest nii palju kui võimalik neile luuletustele wiisid luua. Teised, nagu Fürmann, Berg, Kallas, Niggol, oliwad teaduslikult tegewad.

Seda wiisi armjas ja kaunis tegewuses läks aasta lõpule, ja jõulukuu jõudis kätte. Selle kauni sojutawa tegewuse wili kõlab nüüd mitmesgi laulus Gesti rahwa suus. Kõige tuttawamaks aga kõigist neist lauludest on saanud laul „Minge üles mägedelle“. Ma ei arwa mitte üleliigjeks, kui lühedalt selle laulu saamise süntustan.

Ühel ilusal talwisel jõulukuu alguse päewal tuli Weste minu juurde Goldmanni korteri, kus mina see kord elasin. Ta ütles minule umbes nõnda: „Waata, Hermann! Mina luuletasin uue salmiku; ta on mulle enesele õige meele pärast. Loo sina temale wiis juurde, et teda võimalik oleks laulda. Dota, ma loen ta sulle warsti ette.“ Meid sõnu üteldes astus ta keht tuppa, wõttis paberi-lehe, mille pääle salmik oli kirjutatud, kätte ja luges waimustusel salmiku minule ette. „Noh, mis ja ar-

mad?" küsis ta, kui oli läbi oli lugenud, „kas lood wiisi juurde?“ Mina vastasin: „Miks mitte. Teen seda nii hästi kui võin.“ Muudugi teada ei võinud ma sel filmapilgul wiisi walmis teha. Weste läks ära, kui olin lubanud wiisi temale ette laulda, nii pea kui ta walmis on.

Silmapilgul kohe wiisi üles kirjutada ei ole kellelgi võimalik, ja wiis, mis wägisi paberi päälle topitakse, ei ole loomulikult sündinud, ei tal wõi soojust olla ega wõi ta siis ka südant sütitada. Tahab luuletaja wõi helisünnitaja tõesti waimustada, siis peab ta ise ootama, kuni waim ta pääle tuleb. Ka minule ei tulnud paaril päewal parajat wiisi meelde. Lugesin aga sõnad läbi ja mõtlesin nende pääle.

Jõulukuu 5. päewal tuli ärkisti wiis neile sõnadele minule meelde. Ruttu istusin laua äärde ja kirjutasin ta niisama ruttu paberisje. Mängisin ta läbi, arwasin: „Eh sünnib!“ Pärast laulsin ta Westele ette. Tema hüüdis täis waimustust: „Oh, ilus wiis! Saula ta mulle jeni ette, kuni teda mõistan.“ Pärast on Weste seda wiisi ühte puhku feltfondades ette laulnud. Esmest korda ilmus ta Eesti Postimehe kalendris. Nüüd oskab teda iga laps.

Pärast poole on ajaleht „Walgus“ ja tema järele ka „Sakala“ püüdnud näidata, et see wiis mitte minu südamest wälja ei ole tulnud, waid olla M. Klauwelli Saksa wiisi järele tehtud. See ei ole õige, ja ei ole nende ütlemine muust kui pahast meelest tulnud. Alles umbes neli aastat pärast laulu loomist leidsin üsna kogemata ühest Saksa raamatust wiisi, mille sõnad wähe Weste sõnade sarnased on ja millest Weste siis mõned selle salmiu mõtted on wõtnud; enne arwasin, et sõnad täitsa Eesti omad on. Umbes wiis aastat pärast seda leidsin Saksa keeles ühe teise wiisi, mille Klauwell oli teinud. Nõnda ei võinud mina siis mujalt wiisi saada, kui enese südamest. Wiis on täitsa minu, kuna Weste sõnad Saksa keele põhjusel on saanud, aga nii kenaks Eesti keeles muutnud, et salmit üsna Eesti oma on. Täägu see laul armjaks mälestusteks Eesti rahwa suhu kolama — armjaks mälestusteks armjast ajast, mil kallid ühendus kõiki Eesti poegi täitis.

~~~~~

(Eesti laulitud.)*

Esimene järk: Wanemad laulitud.

Otto Wilhelm Masfing.

Jünd. wiinakuu 28. p. 1763 — Jurn. paastukuu 2. p. 1830.

Masfing ei ole küll palju luuletanud, aga tema tööd on enamasti uuema aja nõudmistele järele loodud. Küll on ka enne Masfingi mõni laulik olnud, kes Eesti keeles laulis, aga need laulud on Eesti keele loomule wõõrad, ei ole uuema aja nõudmistele järele loodud, selle pärast jätan need nimetamata ja algan Eesti laulitud Masfingist pääle. Ahrens kirjutab Masfingist: „Tema pääle tuleb nagu sündinud Gestlase pääle waadata, sest ta isa oli köster, tema ise kõneles Eesti keelt (emakeelt); selle läbi tuli jee, et ta pärast Eesti keeli (Eesti waimus) mõtelda mõistis.“ Sellest selgub, et Masfing esimene oli, kes Eesti kirjanduse põllul rahwa meeles ja keeles töötas. Tema tööjõud oli wäga suur ja ineksponemise wäärt, sest sel ajal, mil Masfing töötas, ei olnud see mitte kerge. Masfing oli kirjanduse aluse ehitaja; temast ehitatud aluse pääl ehitatakse nüüd edasi. Wastaste poolt tehti temale wäga palju takistusi, jeda tõendab Masfing ise ühe salmiga „Pätsi“ laulus:

Seda igal ajal nähtud,

Et sel ifka waewa tehtud,

Kes kui targem tõega

Rahwast püüdnud walgusta.

* „Laulu ja mängu lehes“ pidi ühinda noorte laulikute kirjeldus ilmuma, aga mitnepoolsete soowimistele pääle ilmub enne wanemate laulikute kirjeldus ja selle järele nooremad laulitud. Siis on töö tähtsam ja tähtsam.

Masingi lauliku külge waadates peame õiglaselt tuunistama, et ta mitte sündinud laulik ei olnud, aga sellegi pärast on tema laulud uue-wormilised ja rahwaelelised. Nii näituseks tema „Õituse laul“, milles väga ilusad rahwaloomulised mõtted on. Riimid on läbistiffu kestmised ja sageasti väga puhtad, nagu: tunnid, sunnid; hüüab, püüab; sõita, wõita; paela, kaela; korjanud, orjanud; jõuita, nõuita; jne. Aga Masingi juurem tööpõld on lugunduses; jääb on ta väga palju õpetlikka töösid teinud ja oma kirjadega rahwast harinud ja walgustanud. Teda kihutas tuuline ifamaa armastus taga. Masingi kohta kirjutab weel endine Tartu elementar-koolmeistrite seminari inspektor Jürgenson: „Masing on ning jääb Eesti Kirjameeste teiseks Matabeuseks (f. o.: wafar, haamer). Wägewasti on ta rahwa waimu liigutanud, sest et ta rahwa waimu tundis ja tema keelt põhjani mõistis.“ — Kallits jääb igale Eesti-Masingi nimi, Masingi mälestus, sest ta oli walgus piimeduses ja armastus põlgamises. Tema wiimased sõnad oliwad:

„Ma olin ifamaa sõber!

(Särg tuleb.)

Mänguriistadest.

(Särg.)

5. **Kannel** (Harfe) on keelpill ehk mänguriist, mida mitte poognaga ei mängita, waid näppudega. Ta on kolmekandiline, ja üks külg on õõnes. Keeli on tal umbes 30, mõni kord weel rohkem. Need pandakse nõnda häälele, et kõik c-duri toonid juurest c-ist kuni 3-kriipsulise d-ni wälja tulewad. Kui muudest duridest tahetse mängida, siis timmitakse kõik keeled ümber. Põhema käe näppudega mängitakse basši ja wahelkäali, parema käe näppudega soprani ehk wiisi. Kõiki nelja ehk viit häält wõib mängida. Moodsid kirjutatakse niisamati kui klaverile. Teda pruugitakse laulu kaasmänguks ehk ka mängufooris üksikute jagude juures.

Esselega sugulane on ka **Eesti kannel**, mida weel Wõru maal mängitakse. Eesti kanodel on väga ilus heli. Temal on ka paarkümmend traatkeelt, mõni kord wähem, mõni kord rohkem. Temaga wõib üksnes g-duris mängida. Kui teda hästi uurida, siis wõiks talle nõnda tconisid sisse panna, et igas helitõus mängida wõiks. Teine kord räägime temast rohkem.

Nende kahega sugulane on **pedal-kannel**, milles jalguõunde abil ka kõiki pooli helisid wõib mängida. Muidu on ta teise kandle moodi. Heli on kandletel väga armas.

(Särg tuleb.)

Suda komponeeritakse?

(Särg.)

Moduleerimise ehk ühest helitõuust teisele minemise juures on väga tähtjas see wah, mis duride ja mollide wahel on, ja seda on tarwis tähele panna. Suda enne oleme õpetanud, et iga moll ühepaljuste märkidega durist poolteist tooni madalamal seisab, see on neljandal pooltel toonil kohalikest durist. Nõnda on siis näituseks c-dur ning a-moll ilma eesmärkideta; g-dur ning e-moll ühe #ga; d-dur ning b-moll kahe #ga; a-dur ning fis-moll kolme #ga; e-dur ning cis-moll nelja #ga; b-dur ning gis-moll wiie #ga; — f-dur ning d-moll ühe ♭ga; b-dur ning g-moll kahe ♭ga; es-dur ning c-moll kolme ♭ga; as-dur ning f-moll nelja ♭ga; des-dur ning b-moll wiie ♭ga jne. Durid on tõste ja rõõmulise muusika tarwis, mollid on kurbliku ja leinalise muusika tarwis. Mis wah on aga duri ja mulli wahel nootides? Kolmikolad on nimelt koguni teist wiisi. Wõtame näituseks c-duri ja -mulli:

Sellest tabelist näeme, et duris ja mollis üksnes kats ainust kolmköla, nimelt 5. ja 7. astmel ühed on, aga teised kolmkölad on koguni teist wiisi: 1. astmel on wahemine toon duris e, aga mollis es; 2. astmel on duris ülemine toon a, aga mollis as; 3. astmel on duris alumine toon e ja ülemine h, aga mollis es ja b; 4. astmel on duris keskmine toon a, aga mollis as; 6. astmel on duris alumine toon a, ülemine e, aga mollis as ja es. Just sellejama wiisi järele ja kohaselt on ka igas teises helitõuus nimetatud toonid mollis pooltooni madalamad. Otsigu õppija kõik kolmkölad mollides üles duride omadega kõrwu panes. (Tärg tuleb).

Cesti laulukoorid.

15. Kaiu segakoor.

Asutatud 1881. Harju maakonnas Suuru kihelkonnas Kaiu wallas. Koori liikmed: Suhataja: peremees H. Pliik. Sopranis: neid: Tiin Urin, Mari Preitoff, Liisu Kemmer. — Altis: neid: Johanna Kanter, Tiin Lawer. — Tenoris: mehed: Jaan Urin, Jaan Piller. — Bassis: mehed: Mats Karmann, Hans Lang, Madu Piller.

16. Tüütsmanni meeskoor.

Usub Wörn maakonnas Waffeliinna kihelkonnas. Koori liikmed: Suhataja R. Sarnit. I. Tenoris: R. Sarnit, P. Liiv. II. Tenoris: G. Prants, P. Liiv. I. Bassis: P. Küster, S. Ubras. II. Bassis: R. Prants, J. Udras.

Cesti mängukoorid.

11. Leenhowi wiili-kwartett.

Asupaid Leenhov Hallistes. Suhataja: D. D. Mägi. Pillid:
 Flöte mängija D. D. Mägi. Viola mängija J. Tõnnisberg.
 I. Wiuli " H. Lellep. Cello " H. Saarm.
 II. Wiuli " E. Jensen.

12. Kuusalu mängukoor.

Asutatud 1870. a. G. Bergmannist ja J. Priimannist. Usub Harju maakonnas Kuusalu kihelkonnas Kolga wallas. Mänguriistad:

1. F-Klarinett	5. B-Piston II.	9. Es-Altjarw II.
2. C-Klarinett	6. B-Trompet I.	10. B-Bariton
3. Es-Klarinett	7. F-Trompet II.	11. Es-Tuba
4. Es-Kornet	8. B-Tenorjarw I.	

Suhataja: Ed. Treenen. Mängijad: 1. Ed. Treenen, 2. J. Priimann, 3. J. Soosjõrw, 4. G. Gengelbach, 5. Karu, 6. J. Ejenberg, 7. R. Leppik, 8. Joh. Treenen, 9. J. Lõuke, 10. M. Krootmann. — Koor on tublis tegevuses.

Mujalt muusika elust.

Preili Augusta Holmes Parisis on ilusa ooperi komponeerinud. Haruldane asi naesterahwa poolest.

Adelina Patti uufe taha pandud hiljuti üks wäike laps järgmise kirjaga: „Teil ei ole last, minul on neid wiis. Wõtke see laps wasta ja kaswatage ta üles!“ Patti ei ole wasta wõtnud, waid saatnud leitud laste majasse, wist arwates, et ehk tosinat kaupa feda wiisi lapsi saab. Ajalehed aga panemad feda wäga pahaks ja ütlevad: „Patti on wiis miljonit rikas, wõiks wõtta küll.“

Preili Hermine Spies on Wienis suurt auu oma laulu läbi leidnud ja waimustufega kuulnud.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. F. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Sind aastaks kätteaatmisega 1 rubla, pooles aastaks 60 kop. — Ise ära tuua aastaks 80 kop., pooles aastaks 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. F. A. Hermann, Tartus.“

Dr. Friedrich Silcher.

Rüül on Sakslastel palju iluhelide sünnitajaid olnud, aga üksigi ei ole oma lauludes nii wäga oma rahwa suhu ja südamesse jäänud kui Friedrich Silcher. Üksner Franz Abt jõuab wähe tema järele. Silcheri laulusid oskab ja tunneb iga Sakslane, olgu ta noor wõi wana, madal wõi kõrge, waene wõi rikas.

Silcheri elu on niisama lihtlabane kui tema laulud. Minult oma hoolsa õppimise läbi tõusis ta alamalt ülemale. Ta sündis aastal 1789. jaanikuu 28. p. Schnaithi külas Schorndorffis Württembergi maal. Tema isa oli jäänud külatoolmeister. Pojal oliwad hääd anded muusika tarwis. Isa õpetas teda esiti, siis wõttis ta teiste käest õpetust. Hakkas abikoolmeistriks Stuttgartis, siis kooliõpetajaks Schorndorffis ja pärast Ludwigsburgis. Wiimaks läts ta aastal 1815 Stuttgarti tagasi muusikuõpetajaks ja sai wiimaks oma tubliduse pärast aastal 1817 Tübingi univerteedi muusikdirektoriks kutjutud. Selles ametis anti talle ta tubliduse märgiks Doktor-i-kuunimi. Sesse ametisse jäi kuni 1860. aastani, mil ta wanaduse pärast ameti maha pani ja rahulisti tahtis eluõhtut maitsta, aga surm tuli juba seltsamal aastal lõikusekuu 26. päewal ja pani iluhelide meistri filmad kinni.

Nagu üteldud üksigi teine ei ole jõudnud Silcheri järele teha rahwawiiside komponeerimises. Rüül oskab ta rahwa suust wiisijid korjata, küll neid ise luua. „Ich weiß nicht, was soll es bedeuten,“ „Ich hatt' einen Kameraden“ ja sarnaseid juur hulk teisi tema loodud laulusid on nii tuntud kui jeda waemalt wõib teistest lauludest ütelda. Ka teised rahwad nagu Itaalilased, Daanilased, Rootsilased, Soomlased laulawad palju tema laulusid. Niisamati ei ole Silcheri nimi Gesti rahwagi seas sugugi tundmata. Tema laulud on lihtsad aga üli wäga südamesse mõjuwad ja on wäga Saksa rahwa loomu päralised.

Gesti laulikud.

(Järg.)

Dr. Friedrich Robert Fählmann.

Sünd. jõulukuu 21. p. 1799 — surm. jürikuu 10. p. 1850.

Gesti wanemate laulikute seas, kes enne Kreuzwaldti elasiwad, on Fählmanni nimi kõige hiilganam. Fählmann on see mees, kes Gesti rahwa kõige ilusamad, õr-nemad ja tunderikkamad muinasjutud ilusjal ja luulelisel rahwakeele murratul üles kirjutas ja neid nii wiisi unustuse hõlmast päästis. Gesti kirjanik G i s e n kirjutas

Fählmannist: „Otfegu kena kewade pita, wangistawa talwe järele külma kanget jõudu murrab, maad ja mered katete küttest päästab ja nurned ja wäljad mulla põuest ilusaid lillesid ja õisi paneb kasvatama, nõnda murdis F. K. Fählmanni tegevus endised alatumad arwamised Gesti rahwa kohta; awaldas maailmale, misjuguje elute-wade lilled ja õied Gesti rahwa waimuwaranduses asuwad, ja istutas neid rahwa südamest wälja noppides maailma wäljale õitfema ja waatajaid rõõmustama. Fählmannini ei teatud kaugemal meie rahwa waimulistest toodetest midagi. Fählmann aga oli esimene, kes Gesti rahwa põhjatuma waranduse kaewanduse awas, jäält kulda ja hõbedat wälja oowas, jeda haritud ja õpetatud maailma ette kandis ja nõnda Gestlastele koha luulerikaste ja ilutundwate rahwaste liiti muretšes. Rõrgemale kui kõiki Gesti poegi enne ja kaua aega pärast teda töstab teda ta ütleмата terane waim ja terane mõistus, kindel meel ja tubli keel.“ — Päädle luuletuste ja muinaslilkude tööde on Fählmann ka teadusepõllul töötanud ja iseäranis ka Gesti keelt uurinud ja uuendanud. Laialdasjed igapäewajed toimetused kulutatiwad tema aja ära (Fählmann oli tohter), muidu oleks ta wast nii mõndagi tööd ja toodet ilmutanud ehk teinud. Fählmann korjas ka Kalewipoja laulusid rahwa suust ja oleks terve Kalewipoja loo ise wälja andnud, kui mitte surm waele ei oleks tulnud ja tööd walmis teha ei oleks keelanud. Tema surma järele jäi Kreuzwald kõik tema kirjandliku päranduse enesele, sest nad oliwad truud südame-õõbrad, Selle kirjandliku päranduse hulgas oli ka palju Kalewipojast, mida Kreuzwald juwendas, täiendas, juurde korjas ja siis täielikult wälja andis. Nii on mõlemad isamaapojad selle tähtsa rahwa lugulaulu juures palju waewa näinud.

Fählmanni luulelilkjed tööd on iseäranis selle poolest tähtjad, et nad esimesjed sünnitused Greeka jalmi-möödul on. Kendest on „Piibu jutt“ ja mõned mõttejalmid wäga terawmõttelised. Fählmanni luuletusi ja ja juttusid teeb tema iseäralik rahwalik keel üli armjaks ja lõbusaks. Öppigu tema töösid iga noor suguwend aegsasti tundma (nad on jaada „Gesti rahwa Biblioteek nr. 23“ ja elulugu „Tähtjad mehed I.“) ja kirjutagu tema nime kuldsete tähtedega oma südamesse; sest ta oli suur isamaa ja rahwa sõber jellel ajal, mil jeda häbiks arwati!

„Lootus, jumala täht sina, ja kutsud mind,
Ruhu mõni ju läks rõõmuga hõijates.

„Tere! näen ma sind j ä l l e ,

„Tere, õnnistatud isamaa!“

(Särg tuleb.)

Gesti laulukoorid.

17. Sindi wabriku meestekoor.

Õutatud aastal 1877. Koor asub Pärnu mt. Sindi wabrikus. Praegune juhataja on kooliõpetaja F. Linde. Lauljad on järgmised: I. Tenoris: Kristian Kirschbaum, August Toffer, Jakob Särits. — II. Tenoris: Süri Jantson, Toomas Reinfeld, August Tum. — I. Bassis: Johann Toffer, Hendrek Kirschbaum, Karel Künnap. — II. Bassis: Hans Türek, Aleksander Blumfeldt, August Reimann, Kristian Gustawson.

18. Siijaku laulukoor.

Õutatud 1868. a. Wiru maakonnas Alutaguses, Siijaku kihelkonnas. Praegused liikmed on: Sopranis: Agathe Klement, Gust. Klementi abikaasa, neiu Anna Awel, Ida Heimberg, Mathilde Heimberg, Aleksandra Heimberg, Olga Waakmann, Emma Waakmaan, Emilie Ellert. — Altis: Helene Rifajoon, Elisabeth Männimägi, Louise Waakmann, Ida Waakmann. — Tenoris: Woldemar Heimberg, Taniel Reisberg, Ed. Karafin, Joh Karafin. — Bassis: N. Th. Hansen, P. Sarw, Anton Kreenmann, Bruno Treilmann, F. Käert.

19. Tšifi segafoor.

Mutatud 1877. a. Põlva kihelkonnas. Juhataja Peter Tumm. Lauljad discantis: Leena Peemut, Liisa Chin, Mari Kusnets, Mari Lauk, Friedrich Tumm. — Altis: Anna Nabbõr, Leena Ilmas, August Treier. — Tenoris: Jaan Mitt, Mihkel Roos. — Bassis: Johan Kelp, Johan Waut, Jakob Peemut, Peter Pihl.

Cesti mängufoorid.

13. Woka mängufoor.

Mutatud 1885. a. Wiru m. Jõhwi kihelkonnas Woka wallas. Koostäimise koht Woka kogukonna koolimajas. Mänguriistad hr D. D. Wirthhaus'i läbi Saksa maalt tellitud. Kooril on 12 mänguriista, nimelt:

1. Kornet (Piccolo) Es.	4. Klarinett B.	9. ja 10. 2 altfarwe Es.
2. Piston B.	5. ja 6. 2 trompeti Es.	11. Bariton
3. Klarinett Es.	7. ja 8. 2 tenorfarwe B.	12. Tuba F.

Koorijuhataja: kohalik kooliõpetaja Joh. Sarap. Mängijad: Alexander Martin Saar, Mart Saar, Anton Keelo, Gustaw Keelo, Paulus Eljas, Mihkel Eljas, Madis Hannus, Johan Hannus, Daniel Hannus, Hans Wodja, Jaan Wodja, Gustaw Randt.

14. Sifaku mängufoor.

Mutatud 1877. a. Wiru maakonnas Mutagujes, Sifaku kihelkonnas. Koorijuhataja K. Th. Hansen, kihelkonna kooliõp. ja kõster. Mänguriistu on 20 ja nimelt:

1. Terz-wile	8. III. B-fornet à piston	15. Bariton
2. Es-klarinet	9. I. Es-trompet	16. Tuba
3. I. B-klarinet	10. II. Es-trompet	17. Suur trumm
4. II. B-klarinet	11. I. Alt-farw	18. Väike trumm
5. Es-fornet à piston	12. II. Alt-farw	19. Bekid
6. I. B-fornet à piston	13. I. B. Tenor-farw	20. Triangel.
7. II. B-fornet à piston	14. II. B. Tenor-farw	

Mängijad on: 1) K. Th. Hansen 2) P. Sarw 3) T. Reisberg 4) T. Hindrikson 5) Ferd. Sabalotni 6) Wol. Heimberg 7) A. Kreenmann 8) J. Puusepp 9) A. Kaarlõp 10) P. Reiska 11) Ed. Reiska 12) J. Woormasit 13) A. Sabalotni 14) Ed. Kääst 15) A. Heimberg 16) G. Klement 17) J. Heimberg 18) M. Reinow.

Mujalt muusika elust.

Paulina Lucca on Baieri ajekuninga käest kuldauraha kunsti edendamise eest saanud. — Ta läheb Amerikasse ja saab 10 kontserti eest 30,000 rubla.

Inglased püüawad ka oma laulusid ja ooperid laulda. Selle tarwis on tänawu Londonis ettevalmistusi olnud. Inglise muusik ei ole jeni suur asi.

Laulupidu Saksa maal hakkawad jälle enam moodi tulema. Mitu aastat järgi mööda ei saadud juuremat koori koftu. Üksigi ei wõtnud oja. Aga nüüd hakkab Saksa maal meeste laul uue wäega helijema. Nõnda on 18. ja 19. (30. ja 31.) juulil suur laulupidu 1700 lauljaga Lübecki linnas ära peetud. Lehed on täis kiitmist ja waimustust selle pidu kohta. Ta näidanud kord jälle Saksa laulu wõimu. Pidulaulujuhatajat kapellmeisteri Häßler'i kroonitud auupärgjaga ja kantud kätel. Laulud olnud kõik Saksa komponistidest. Teine ilus pidu 800 lauljaga olnud 22. juunil Reichenbergis, 5. ja 6. juulil kolmas Rudolstadtis 2000 lauljaga ja 19. juulil neljas Schneebergis 1200 lauljaga. Nõnda siis neli suurt laulupidu lühike aja!

Würstlik komponist. Saksen-Koburg-Gotha herzog Ernst on ühe laulu loonud ja selle Straßburgi meeste lauluseltsile jaatnud. Selts tõstnud teda enese auulikumeks.

Rikas komponist. Pariisi Nothschildil, kes nagu teada üks kõige rikkam inimene maailmas on, on väimeheks baron Franchetti Itaaliast. See põhjatu rikas õnnelaps komponerinud hiljuti ooperi. Kuda see on, seda on raske ütelda. Aga et rikka mehe ooperit mängitaks ja kuuldaks, siis on ta 12 teatri-maja linnades Itaalias üheks õhtaks üürinud ja lafeb neid ühel ja seltsamal õhtul oma ooperit mängida. Päältkulujatel olla piletid ilma hinnata, nagu kergesti arvata. Muidugi, muidugi, sest siis ei ole kuuljate puudust.

Victor Meßler, kes waheajal väga raskesti haige on olnud, on jälle terveks saanud ja elab Gadsweileris.

Verdi on Santa Agatas Italia maal oma kuluga väike hospitali ehitada lastnud, kus waesed ihuad maksuta haiguse ajal ulualust ja talitust leiawad.

Dr. Hans v. Bülow annab mängukooriga Bremenis ja Hamburgis juuri kontsertijid.

Gounod on hiljuti väga ilusa kirikliku laulu (messe) komponerinud ja seda on Reims'i kirikus ka väga ilufasti lauldud.

Johann Hofmann, praeguse aja kõige noorem klaverimängija, alles 9-aastane poisike, äratab kõigel pool suurt imetspanemist oma mänguga. Ta mängida nii täiel helil, nagu mõni wana mees. Tema kõrvaline ja veel noorem on üks Amerika tütarlaps Pauline Ellice, mängib ka juba kontsertides ja tuleb Euroopa maale.

Leon Delibes, Prantsuse komponist Pariisis on wiimasel ajal ilusad lauldujed loonud.

Breili Lola Beeth, Ungari maalt, on wiimsel ajal väga kuulsa laulus saanud. Nüüd laulab ta Wienis keiserliku koja teatris.

Thomas Kochat on uueal ajal Saksa maal tublits rahwawiiside seadjaks ja loojaks peetud. Elab Leipzigit.

Eugen d'Albert mängib Kölnis juure kitusega kontsertidel klaverit. See noor mees on ühte puhku veel rohkem kuulsamaks minemas. Ta nägu on alles nii noor, et hiljuti Pariisis ametnik ei uskunud, kui ta tahtis oma lapse sündimist üles anda: „Tulgu lapse isa ise,“ ütles ametnik. „Mina ise olen isa,“ ütles Eugen d'Albert pool häbenedes. „Soo, wõi nii.“

Proua Sjawina on praegu kõige kuulsam Wene näitlejatar. Peterburis äratab ta palju waimustust. Hiljuti mänginud ta Kaukasias Dislises. Säl on teda nii auustatud, et pärast näitemängu teda näitelawale lillepürgade alla tahetud matta. Kui ta teatrist kodu läinud, siis wõtnud noored mehed teda kättele ja kandnud korterisse. Linna nultsjad olnud auntutelid ja bengali-paistust täis. Diskamine ja auu mõjunud nii proua Sjawinasse, et ta kodus tüki aega minestuses olnud.

Erik Meier-Helmund Peterburist on wiimasel ajal Saksa maal oma tehtud laulude läbi nii kuulsa saanud, et teda esimeheks laulude loojaks arwatakse. Praegu on ta Leipzigit ja komponeerib ooperit.

Tänases lehes on laul „Minge üles mägedelle“ minu, see on K. A. Hermann'i ja A. Klauwell'i tehtud wiisis lugejatele kõrmu ette pandud nimelt nr. 54 ja 55. Et on üteldud, minu wiis olla Klauwelli järel tehtud, siis wõiwad nüüd muusikatundjad ise järele waadata, kui palju need laulud üks teise farnased on. Mina ei leia säält muud kui et $\frac{3}{4}$ takt ja mõned triolid on wähe üks teise moodi. See on aga kogemata juhtumine, mis laulu salmiku ühesuguses rithmuses põhjendatud on. Muidu on mõlemad laulud täitsa ifemoodi.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 8. Сентября 1887 г. Трѣтитид K. A. Hermann'i juures Tartus.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Sind aastas kättesaamistega 1 rubla, poolaastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., poolaastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. A. A. Hermann, Tartus.“

Daniel François Esprit Auber.

Kõige suurematest laulelduste komponistidest on Auber (üttele: obäär) maailmas esimeste seas nimetada. Tema oli nii hästi were kui ka wainu ja wiimaks ka muusika poolest iga pidi ja täiesti Prantslane. Waewalt wõib keegi teine iluhelide looja töö-rikkuse poolest ennast Auberi kõrwa seada.

Wõnigi kord on seda nähtud, et juure andega inimene wäijumata hoole ja püüdumise läbi nii kaugele jõuab, kui ta enesele on eesmärgiks wõtnud. Niisuguse kindla tahtmisega inimene oli ka Auber. Tema oli 28. jaanuaril 1782. aastal Caen'i linnas Normandie maakonnas Prantsuse maal sündinud. Isa, kes kaunis jõukas kaupmees oli, soovis, et poeg Daniel tema jälgedes pidi käima. Aga poja mõtted käisid wad koguni teisele poole, kui kauplemise ja raha sissewõtmise pääle. Asjata püüdisid nad wanemad teda

sest tagasi hoida. Ei awitanud! Noorele mehele läks wiimaks korda end koguni muusika wõimule pühitseta. Ta õppis ja uuris wäijumata. Hääd anded ja usinus wiisid wiimaks noore mehe nii kaugele, et ta oma õnne ooperite komponeerimisega katsuma hakkas. Esimene lauleldus, mis ta ilmale sünnitas, kandis nime „Lumi“. Wida külmemat asja laulelduse nimi ütles, seda soojemalt eht palju enam palawamalt wõeti tekkimend tükki loonud. Selle läbi on tema nõnda ütelda Prantsuse rahwa suure oo-

D. Auber.

Prantsuse komponist, sünd. 28. jan. 1782, jr. 12. mail 1871.

ma esimene töö wastata. Peagi mängiti teda kõigis Prantsuse näitemajades, ja ei kestnud kaua, siis mängiti teda ka mujal maadel. Et jelle läbi Auberi nimi korraga kuulsaks oli saanud, seda on hõlbus arwata. Üks lauleldus teise järel tuli tema sülest wälja, üks ilusam kui teine. Meie ei taha mitte siin kõiki tema lauleldusi nimetama hakata, sest neid on palju. Üks teise järel tulid lauleldused Auberi waimust, ja ta on neid rohkem kui kolm-

peri kõige suuremaks ja tähtsamaks edendajaks ja loojaks saanud. Kõige kuulsamaks tema lauleldustest on saanud „Wüürfepp ja lufffepp“, „Kuradi wend“, „Kuradi oja“, „Bruit“, „Wanne“, „Walerahategijad“ jne. Kõigist neist üle käib aga „Portici keeletu“, lauleldus, mis täis kõige suuremat häälestuse ilu, tõelise siuga. Et kõik need ooperid Luberile ka raha ning auu sisse tõinud, see on kerge arvata. Aga ka nalja-muustikas ja naljalauleldustes on Luber juurel wõimul tegew olnud, ja tema lustilised ning tihti tantjutaktilised laulelduste wiisid on tuhandeid ja miljonidgi end rõõmustanud ja lõbustanud ja rõõmustab ja lõbustab veel praegu. Suurem osa tema laulelduste sõnu on kuulsa Prantfjuse luuletaja Scribe loodud.

Aastal 1842 pani Prantfjuse walitus teda tähtsasse ametisse, see oli Pariisi konservatoriumi juhatajaks ehk direktoriks. Sesse ametisse jäi ta kuni 1857. Siis sai ta veel Prantfjuse walitfjuse käest keiserliku kapellmeisteri auunime ning ameti. Pariisis oli ta elamine, ja Pariisis ka elu ots. Surm pani juure meistri filmad 12. mail 1871 kinni. Tema laulud ja lauleldused kõlawad nii kaua näitemajades ja lauljate suus, kui laulmine üleüldse armas on. (Tänases numbris on üks tema laul ooperist „Portici keeletu“. Laulu päälkiri „Laulatufe laul“.)

Gesti laulitfud.

(Särg.)

Dr. Friedrich Reinhold Kreuzwald,

jünd. jõulukuu 14. 1803 — jurn. lõikufeku 13. 1882.

Mende meeste feast, kes Gesti rahwa kuulsust teiste haritud rahwaste hulgas kõige suuremal wõimul äratas, on Kreuzwald kõige esimene. Alles Kreuzwald on maailmale näidanud, et wäikene Gesti rahwas aastatuhandete eest elawate haridusrahwastega ühejugasel järjel on olnud, ehk ka veel eesgi. Mis Indlastele nende Mahabarata, Greeklastele nende Homerufe Ilias ja Odyssee, Sakslastele nende Nibelungenlied, Soomlastele nende Kalewala on, jeda on Gestlastele täies tähenduses nende „Kalewipoeg“. „Need on warandused, mis põlwest põlweni kestawad. Kadunud, ammu kadunud on wana Greeka rahwas maa päält, aga mis nende laulit Homerus ligi kolme tuhande aasta eest Iliase ja Odyssee lauludesse üles pannud, see elab täna päew ja annab Greeka rahwa terawa waimu üle ohtust ja paneb iga meesit imetlema. See on kulla hunit, mis Greeklased kõige maailma haritud inimestele päranduseks on jätanud, kulla hunit, mis aastatuhandete jooksul ei wähenen, nii palju kui säält ka wõetagu. Ja niifugune waranduse aut on Gestlastegi Kalewipoeg, mis Kreuzwald Gesti rahwale uuesti kinkinud ja mis kauemaks maailma jääb, kui inimese-fugu põlwed. Wäikjed Soome ja Gesti rahwad wõiwad õnne kiita, et nad oma rahwa warandusega, Gestlased oma Kalewipojaga ja Soomlased oma Kalewalaga, kõige tähtsamate rahwaste rinnale wõiwad astuda ja nende kõrwas seista. Ja mõnigi rahwas waatab kadeda filmaga Gestlaste ja Soomlaste pääle, et temal mitte niifugust suurt rahwaluuletust ei ole kui Gestlastel ja Soomlastel.“

Ja laulit Kreuzwald oli see, kes niifuguse juure ja kalli päranduse oma rahwale kinkis. Tema kõige suuremaks tööks jääwad „Kalewipoeg“, „Gesti rahwa enne-muistjed jutud“ ja „Lembitu“. Need on warandused, mis maailmast ei kao. Aga pääle nende on Kreuzwald veel palju töõfid teinud, iseäranis luulepõllul. Nimetame mõned: „Wiru lauliku laulud“, „Rahunurme lilled“, „Tuletorn“, „Wanne ja õnnistus“ jne. Küll ei ole nendes töõdes mitte algupäralisi, aga siisgi on eestistus wäga ilus ja mõtted jügamad. „Wiru lauliku lauludes“ on enamasti kõik Saksa luuletaja Genau laulud. Nad on enamasti kurwaloomulised ja häledad, ainult mõni üksik laul on elawam ja kõlawam. Häledalt ja kurwalt laulab ta:

Oh waihi, waihi, kandlekeeled!
 Ei ole enam kewade,
 Kus südatn täitfid armumeeled —
 Sää! lootuspuu niitid hilmeta.

Oh puistte, tuuled, lille-riismed,
 Mu armastuse põrmule,
 Kui üks kord wäfind sammud, wiimsed,
 Mind wiivad waike-rahusse. . .

Rahwa juhu ei ole Kreuzwaldi lauludest palju läinud, sest nad on kunstlikud ja rasked. Kreuzwald oli selle pärast esimene, kes Eesti rahwa waimule raskemaid palukesi seedita andis, kui jeda enne tehti. Aga sellega tõstis ta ühtlasi ka Eesti kirjandust kõrgemale ja haritumale olekule. Eesti kirjandus on Kreuzwaldiga otsegu hiilgama hakanud ja Eesti nimi suurematakse jaanud. Mis on aga selle fuure waimu palk? Kas on Kreuzwaldi haual auusammas? Kui kellegile Eesti pojale auusammast tahetakse ehitada, siis peaks see just Kreuzwald olema. Võib olla, et Kreuzwaldil auusammas niitid walmis oleks olnud, kui mitte nii winged tuuled Eesti rahwa ja isamaa üle ei puhuts ja mehed enamalt sää! töötakfiwad, kus nende töö midagi wilja kannab, kui nad niisuguseid ametid ju asutusi enefe kätte wõtawad, kus nende töö mitte wilja ei kannu waid ohakaid. Eesti Kirjameeste jelts peaks Kreuzwaldi auusamba ehituse enefe hoolde wõtma ja annete kogumise teel korda saatma. — Aga siisgi pean sellest mõttest taganema, kui selle pääle waatan, et Kirj. jelts olewikus niisuguseks on jäänud, et küllalt kirjawaragi aidata ei jõua. Kes wõtub siis selle töö enefe pääle? Tähtsamad ja tublimad Eesti mehed peawad jeda tegema, muud nõuu siin ei ole. Selle pärast armjad suguwennad! Mõteltge juba kord Kreuzwaldi auusamba pääle ja ehitage Kreuzwaldile isamaa ja rahwa kustumata auusammast!
 (Järg tuleb.)

~~~~~

Eesti laulukoorid.

20. Aruküla segakoor.

Asutatud 1886. a. Harju maakonnas. Juhataja kooliõp. Timotheus Kuusik.
 — Sopranis: neiid Leenu Korpmann, Kristina Busmann, Leenu Bäckelmann.
 — Altis: neiid Liisu Meidorf, Marie Küti. — Tenoris: T. Kuusik, Johan Bromann. — Bassis: Üliõpilased Aleksei ja Nikolai Janson.

21. Piimetsa segakoor.

Asutatud 1884. a. Harju maakonnas Türi kihelkonnas, Piimetsa wallas. Juhataja kooliõpetaja M. Laur. Koori liikmed; Sopranis: neiid M. Antoff, L. Ujar, L. Krabi, U. Käfig, M. Westrik. — Altis: neiid M. Saarm, E. Minkuwits, A. Simson. — Tenoris: M. Teder, J. Wiilberg, K. Saarm. — Bassis: H. Käfig, D. Antoff, K. Minkuwits, P. Parker.

22. Himmaste meestekoor.

Asutatud 1877 a. Iõiksekuul Wõru maakonnas. Esimene juhataja Joh Hämelane. Lauljad: I. Tenoris: Joh. Lõokene, Gustav Freimann. — II. Tenoris: Jaan Wiiff. — I. Bassis: Joh. Hämelane. — II. Bassis: Peeter Riisik. Täiendatud 1881. a. Juhataja Joh. Hurt, kooliõpetaja. Lauljad: I. Tenoris: Joh. Lõokene, Peeter Hurt. — II. Tenoris: Jaan Riisik, Jaan Hurt. — I. Bassis: Joh. Hämelane, Jaan Kuus. — II. Bassis: Joh Hurt, P. Riisik.

23. Himmaste segakoor.

Asutatud 1881. a. Juhataja Joh. Hurt, kooliõp. Tegi kolm aastat tublisti tööd, siis tuli neitude poolest muutusi ette, ja koor puhkas poolteist aastat; niitid on jälle täies korras. Lauljad: Sopranis: neiid Sohwi Hurt, Mari Keerd, Liisa Sell, Leena Keerd, Ann Kaha, Mari Saht, noorik Kadri Lõokene. — Altis: neiid Ann Piho, Mari Piho, Mari Hurt, Mari Hämelane, Ann Keerd. — Tenoris: Jaan Riisik, Jaan Kuus, Jaan Hurt, Mihkel Kaha, Jakob Keerd. — Bassis: Peter Kettel, Joh. Piho, Saamuel Hurt, Troffe Sell, Saamuel Blaf.
 ~~~~~

Cesti mänguvoorid.

15. Noodi mänguvoor.

Ujub Jaagupi kihelkonnas. Mänguriistad:

Des-piccolo	F-trompet	
Es-flarinett	B-tenorisarv	C-tuuba.
B-flarinett	Es-altsarv	

Mängijad: H. Sakson, H. Henrikman, M. Will, S. Will, J. Henrikson, H. Pitkoor, S. Krusem.

16. Malla mänguvoor.

Ujub Wiru maakonnas, Nigula kihelkonnas, Malla wallas. Juhataja kooliõp. H. Krikmann. Kooril on 15 mänguriista:

2 viiulit	Pikolo kornet	C-bariton
Terts-flöte	B-piston kornet	C-tuuba
Es-flarinett	B-waldhorn	Suur trumm
B-flarinett	B-tenorhorn	Wäike trumm.
	Es-althornid I, II.	

Mängijad: Karl Grünberg, Nikolai Schnell, Juhon Freudenheim, Mihkel Ruberg, Juhon Pärn, Nigulas Surtom, Joonas Surtom, Alexander Arif, Eduard Klasingberg, Joosep Gino, Jaan Mäe, Mihkel Mäe, Otto Krikmann, August Krikmann, Hans Krikmann.

Mujalt muusika elust.

Bergamo linnas, kus kuulus helilooja Donizetti sündis ja suri, on linna walitsus nõuaks võtnud Donizettile auusammast teha.

Richard Wagner olnud enne tihti raha puuduses, nii et ta süüagi ei ole jõudnud osta. Aga kui raha sisse tulnud, siis unustanud kõhu koguni ära ja ostnud seda, mis kõige rohkem ihaldanud.

Prouta Viardot-Garcia on Mozarti käsikirja ooperist „Don Juan“ enese omaks ostnud. Garuldane kiri on palju raha maksnud.

Lady Hedwig Campbell, noor Argylli herzogi lahutatud naene, tahab näitlejate hulka minna. Tema endine äi ütelnud: „Nõua, mis tahad, aga ära kometjandits hakka, see ei sünni Inglise suurtele inimestele, nagu sina oled.“ Selle pääle vastanud noor ilus naesterahwas: „Pole minul teiega asja. Saage teatri-direktoriks, siis ehk astun Teie teenistusesse.“

New-Yorki Linna Saksa ooperimaja ei ole oma kulubega wälja tulnud. Kulud olnud ühe aasta jooksul 445,000 dollarit (umbes 750,000 rubla), kuna tulud 235,000 dollarit olnud. Aga rikkad mehed anda nii palju juurde, et ooper ikka edasi elab, kuna Inglise ooper koguni pankrotti olla jäänud.

Angelo Neumann on Saksa maa kõige juurem ooperite direktor ja toob iseäranis Richard Wagneri ooperid kuuldawale. Ka selle lehe toimetaja on tema asutatud ooperid Leipzigiis kuulamas käinud. Neumann asutab nüüd Berlinis laulebuji.

Seda ja teist.

Wastastikku õnnetus. Ühe nooditrükkija juurde tuleb noor komponist, pakub oma nootitsid trükkida. Trükkija sügab kõrwatagust, kui kuuleb, et laulude looja taunist hinda oma töö eest nõuab ja ütleb: „Mõh katsume ehk läheb, aga ma kingin siin teile ühe uuri, andke mulle oma töö selle eest odavamalt.“ Kingib uuri. Raamat ilmub. Nasta pärast juhtub laululooja trükkijaga kokku ja ütleb: „Mis uuri olete mulle kinunud, ta ei käi, lütkan, aga paigastgi ei lähel.“ Trükkija wastab: „Wai nii, aga teadke, et ka teie raamat — ei lähe.“

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Hind aastas kättesaamistega 1 rubla, pooles aastast 60 kop. — See ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu. Toimetuse adrejs tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Iseäraline wiuli-mängija.

Aasta 1820 ümber pani üks Prantslane oma wiuli-mängimisega terwet maailma inestusse. Selle mehe nimi oli Aleksander Boucher (üttele: bushee). Ära rääkimata oli tema ofawus wiuli pääl. Kuuljad oliwad fagedasti üsna juhmid tema ilnhelide kuulmise inestamisest. Loodus oli temale nagu kogenata mängides just keiser Napoleoni I. näo ja teha andnud. Seda ostkas Boucher ise wäga targasti oma kasuks tarwitada. Tema ütles, et see farnajus teda isamaalt wälja ajab. Ka ütles ta: „Mina olen niisama juur sõjamees ja päälit nagu Napoleon, üksnes selle wäikse wahega, et minu lahingiwäli on kontserdijaal ja minu wiul mu sõjawägi.“ Suurt wiuli-mängijat Louis Spohri kuuldes ütles ta: „Kui mina Napoleon olen, siis on tema Moreau.“

Temal oli kombeks oma kõige ilusamaid wiuli-tükka iseäraliste kunstnäpetega ja tempudega sekka teisendada, nõnda mängis ta mõni kord sekka poogna seljaga, siis jälle natuke roobi taga, mõni kord wiulit selja taga hoides jne. Kõik aga sündis nii ilusasti kokku, et kuuljad inestusest wälja ei saanud. Üksnes tema abikaasal, kuulsal kandle-mängijal Celeste Gallio'l, oli säärawastel puhkudel raske kaasa mängida, sest et see oma mehele kandlel alati kaasa mängis ning tihti kimbus oli, sest et niisugusel wigurikohtadel wiul kandlega ei tahtnud hästi kokku kõlada.

Karl Maria von Weber, kuulus Saksa komponist, andis kord Berlinis kontserti, milles ka Boucher ühes mängis. Boucher oli aga enesele tinginud, et ühes tükis, mis ta ette mängis, wõib oma pääst mõned wiguritükid sisse mängida. Sellel ajal pidi Weber, kes klaweriga mängis, wait olema, kui Boucher jalaga kopfates märki andis. Kui see filmapilk oli kätte jõudnud, jättis Weber klawerimängu seisma. Imeks panes kuulis tema ja teised kuuljad nüüd kõik sugu häält; kord warises hääl wiulis, nagu mitmes orelis warisewad helid, siis tegi Boucher näppudega wiulil ilma poognata imelisi häält, siis kuuldi wiulist sepahaamri paukusid ja trummi müra, siis tuli nagu rahesadu kõik sugu wiisid Weberi ooperist „Prikütt.“ Üle pää kaela oli wiulil iga sugu duridest ühestteisesse minemist, siis lindude ja muud helisid, wiimaks ära rääkimata rutulist ülevalt alla ja alt ülesse jooksmist helides kuulda. Wiimaks aga kaotas wiulimängija lõnga käest ja ei saanud enam endisesse tükisse tagasi tulla. Aga ta ostkas nõuu leida — pani korraga wiuli käest ära, astus pool wahase pool naeratawa Weberi juurde ning hakkas tema kaela ümber kinni ja hüüdis päält kuulda liigutatud häällega: „Oh juur meister, ma armastan sind, ma kumardan sind.“ Kontserdil-olijad oliwad esiti täis imekspanemist selle üle, aga ei pannud seda sugugi pahaks, waid hakkasiwad ka hüüdma: „Elagu Weber!“ ühes wiulimängijaga, ja siis läks mäng jälle edasi.

Teises kontserdis jättis „wiulimängijate Napoleon“ korruga mängu seisma, kui tal enese arvamise järel üks koht hästi ei läinud ja ütles walju häälega ise enesele: „Di, Boucher, see ei olnud sinu wääriline, nii sandisti mängida, mängi weel kord!“ Ja ta mängis kohta teistkorda. Kontserdi wiimaseks numbriks oli ta ühe oma komponeeritud rondo mõtnud, millesse ta lõpul weel päälle selle päästi mõne wiguri tahtis teha. Mängukoor mängis ühes, aga sellel kohal pidi see wait jääma, ja kui wigur mööda, siis pidi mängukoor jalaga koputamise järel jälle tüki noodi järel edasi mängima. Kontsert oli juba kaunis kaua kestnud, kui wiimne nummer hakkas. Mängijad olivad wäsinud ja igatsesiwad õhtule minna. Kui siis see wigurikoht, milles Boucher oma ära rääkimata suurt osawust üles näitas, läes oli ja pikaks wenis, paniwad mõned mängijad oma riistad käest ära ja läksiwad oma teed. See tegi, et mõne minuti pärast mitte ühte mängijatgi enam sinna ei jäänud, waid kõik läksiwad ära. Boucher, kes oma mängutujus ja waimustuses sellest midagi ei märganud, tõstis juba enne wigurikohta lõpmist jala üles, et sellega aegasti märki anda. Ta oli siis kindel, et, kui jalga maha kopjab, mängijad ühes mängiwad. Galg löi ka kopsti mööda põrandat, aga — mitte ühte piiksu mängu ei tulnud selle järele. Ohmatades waatas Boucher enese ümber ja nägi nüüd, et kõik mängijad ära oliwad läinud. Kontserdi kuuljad hakkasiwad suure häälega naerma; juhnil wiulimeistril ei jäänud muud nõuaks kui paha tüki juurde hääd nagu teha ja wiimaks ligi naerda.

Hästi lööbub.

Wanast Preisi Britsust on küll igauks kuulnud ja teab taht midagi rääkida. Järgmine on ka üks lugu temast. — Wanal Britsul, pärisnimega Friedrich II., oli kapellmeister wana elatand Johann Quanz, kes wile (flöte) = puhuja oli. Et kuningas Brits ise hästi wilet puhus, siis armastas ta Quanzi wäga. Quanz aga oli niisama tubli wilepuhuja kui teaw naljamees. Ühel õhtul, kui kuninga ligemad sõbrad oliwad Rheinsbergi lossi kuningas juurde muusikalist ja feltsklist lööbõhtut pidama tulnud, juhtus Quanz kogemata juttu ajades ütleva, et teda keegi ei wõi juhniks ega segajeks teha, olgu ka kõige ootamatam asi. Kuningas kuulis neid sõnu, põbras end kõneleja poole ja ütles ähwardawa sõrmeaga naljatades ning naeratahes: „Quanz, Quanz, seda pead mulle weel enne tõeks tegema.“ Quanz kostis õige auuwäärilise tõega: „Majesteet, ma olen igale proowile walmis. Sellega lõppis see kord jutt. Mitu päewa läks mööda; et kuningas enam sest ei rääkinud, siis näis asi unustatud olewat.

Ühel päewal oli lossis kontsert, mil Quanz pidi wilega foolod mängima, mis kuningas kuulda tahtis. Kui Quanz oma puldi ette astus, leidis ta selle pääl suure paberitüki, millel järgmised sõnad suurte tähtedega kirjutatud oliwad:

„Johann Quanz on üks eeskel. — Friedrich II.“

Ilma et Quanz näguigi kortju tõmbas, põbras Quanzi paberilehe kottu tahtis ta rahuga tasku pista, kui kuningas, kes teda terawasti silmitses, hüüdis: „He, Quanz, mis ta sääl peita tahab? Näidatu ta mulle seda sebelit!“

„Majesteet,“ kostis Quanz, „minuga on keegi paha nalja teha tahtnud. Ei maffa sest ühtigi tähele panna.“ — „Di, oi,“ wastas kuningas päält näha inestades, „lugegu ta ometi ette, mis sääl on kirjutatud.“ — Quanz kummardas ja ütles: „Kui Teie Majesteet seda soowite, siis ei tohi wasta panna.“ Pikkamisi tegi ta paberitükikese lahti ja luges hästi walju häälega ning rõhuga: „Johann Quanz on üks eeskel, Friedrich teine!“

Kõik külalised löiwad kahwatuks, ja mõned teenrid paniwad nagu tahtmata käe mööga külge. Üksi kuningas jäi wagaheks. Naeratahes astus ta Quanzi ligi, kes auu pattudes seisis, ja ütles siis talle häämeeliselalt õlale koputades: „Hästi üteldud, armas Quanz! Aga teine kord ärge kohe nii jäme olge!“

Cesti laulikud.

(Järg.)

Johann Woldemar Jannsen.

Üks kõige tähtsamatest Cesti rahwajiraniikudest on wastuwaidlemata Jannsen. Kes selge ja erapooletu filmaga Jannseni laialise töowälja pääle juudab waadata, see peab tõsiselt tunnustama, et Jannseni tööjõud omal ajal arwamata suur oli. Jannsen tungis oma jõlega just rahwa südamesse. Ei nähta meie ajal sarnast kirjaniku, kelle mõju rahwa kohta nii üli suur oleks kui Jannsenil oli. Seda tegi muidugi tema kõigist teistest kirjanikudest isesugune keel ja kirjanikkus, mis nagu rahwa südamest oli wõetud. Jannsen pani kõit oma waimujõuu kirjanikusse, nii et meie küll sügawamas auu- ja tänutundmuses oma praegu elawa hallipäälise kirjaniku poole ülesse peame waatama. Meile on veel õnneks antud oma suure kirjaniku wanu päiwi näha. Wõteldagu ainult aautundmuses nende pääle!

Jannseni wõiksimine kui laulik peaaegu Saksja rahwalauliku Bürgeriga wõrrellda muud kui nii palju tuleb wahet teha, et Bürger wähe enam sündinud laulik näib olewat. Jannsen on arwamata palju laulusid loonud, niihästi waimulisi ja ilmalisi, aga kõigist neist lauludest — pääle waimuliste — paistab ofalt filma, et nad rohkem tehtud kui loodud on. Aga mõnigi laul tunnustab ka suuremat ja sügawamat luuleandi. Rahwas on tema laulusid suure rõõmuga laulnud ja lugenud. Ja rahwas ei armasta mitte kõrgeid paleuslikke mõtteid, waid lihtsaid ja oma-loomulisi lugusid. Ja just sellel põllul on Jannsen kõigist teistest tublim olnud. Jannsen ei kirjutanud mitte tulewikule, waid enese ajale, milles ta elas ja töötas. Tema tööd sünninud selle ajaga wäga mõnufasti kokku.

Jannseni kohta annab tähtis Ungari isamaapöeg ja uurija akad. Dr. Hunfalvy järgmiselt otjust: . . . „Jannsen seisab oma rahwa waimulise elu ja ajakirjanduse eesotjas. Tema töö on ainult üles ehitaw, mitte maha kiskuw.“ Jah, üles ehitaw on tema töö olnud, kes wõiks seda salata? Ei tema mäsjanud kuumawereliste mõtetega ega äsfitawate ettevõtetega. Mehiselt astus ta oma wastaste wastu platši asjalikkude põhjustega; kibe ja üleliigne pillkamine, mis ainult wihawaenu sünnitab, ei ole teda wiist küll talgi wõitlema waimustanud.

Jannseni luulelisi waimutöösid laulab weel praegu rahwas igal pool. Mälestagu aga lauljad selle mehe nime auuga, kes weel meie keskes elab ja oma rahwast weel praegugi töötawat näeb, ehk küll ka aeg ja haridus mitmesuguseid uusi keesid rahwa tööpõllule on rajanud, mis ofalt õigele ja ofalt effitawale sihile wiiwad. . . Ma tean, et „Laulu ja mängu lehe“ lugejad selle soowiga rahul on, kui ma nendega kaajas sügawamas tänutundmuses ja auupakkumises elatanud Cesti laulikule ja kirjamehele hüüan: „Ta elagu!“

(Järg tuleb.)

Mänguriistadest.

(Järg.)

6. Gitar r. See on keelpill, mida ilma poognata mängitakse ja nimelt näpudega tõmmates. Gitarriil on kuus keelt. Häälele pandakse need keeled mitmel wiisil. Kõige pruugitawamad on järgmisel kaks wiisi I. ja II. all:

I. 1 2 3 4 5 6 II. 1 2 3 4 5 6 III.

e a d g h e d g c g h d

Magu neist nootidest näha, loetakse gitarri keeli alt üles poole: 1., 2., 3., 4., 5. ja 6. keel. Siin noodi = tabelis on tühjad keeled üles pandud. Kui wahetoonisid tahetakse saada, siis on tarwis parema käe sõrmi nende keelte pääle waotada, kust need hääled wälja tulewad; nõnda on näituseks 5. ja 6. keele wahel helid c ja d seda wiisi wõtta, et 5. keele pääle c juures üks sõrm ja d juures kaks sõrme waotatakse; nõnda samati wõetakse helid, mis teiste keelte wahel seisawad. Nimetada on, et gitarri noodid wiiluwõtmesse kirjutatud on, aga et nad oktawi sügavamalt kõlawad. Gilarriga wõib mitmel häälel korraga mängida. Kui kunstlikumaid mitme-durilisi tükka mängitakse, siis on hääle-panek I. all parem; aga tükide juures, mis üksnes c, g ja d-duris on, sünnib II. alune hääle-panek paremini. Hääle ulatus on III. all, alt kuni üles läbi kõigi toonide, ära üteldud — ja nimelt kõige alam ja ülem toon. (Särg inteb.)

Gesti laulukoorid.

24. Kreenholmi segakoor.

Asutatud märzi = kuul 1887 a. Narwa linnas. Juhataja M. Weismann. Koori liikmed: Sopranis: neid Susanna Aleksandrine Karu, Liisa Juntz, Maria Woor-mantschik. — Altis: neid Liisa Mooses, Maria Lesjusaar, Anna Kleemet. — Tenoris: M. Weismaun, Kaarel Kleemet. — Bassis: Aleksander Weismann, Peeter Saarman, Thomas Tefsu.

25. Kawastu walla segakoor.

Asutatud 1885 Wiru maakonnas Haljala kihelkonnas. Juhataja kooliõpetaja J. Friedenthal. Koori liikmed: Sopranis: L. Kaudleberg, W. Ruusmann. L. Worthheil, M. Rehberg, L. Kormann, M. Friedenthal. — Altis: M. Worthheil, M. Kaudleberg, L. Weilmann. — Tenoris: J. Tamberg, J. Wilberg, M. Glents, — Bassis: K. Altmann, R. Rehberg ja M. Glents.

26. Wäikse-Jaani meestekoor.

Asutatud 1886 Wiljandi maakonnas Rõika wabritu ligidal. Juhataja kõstri herra P. Koolon. Lauljad: I. tenor: Jüri Kiis ja Jaak Kiis. II. tenor: kihelkonna kooliõp. J. Koorit ja koolm. J. Leppik. I. bass: koolmeistrid J. Kõo Saar ja J. Paks. II. bass: P. Koolon ja J. Pihlak. Koor on õitswas tegevuses.

Gesti mängukoorid.

17. Wara = Matjama mängukoor.

Asutatud 25. juunil 1886 Tartu maak. Wara wallas, Maarja-Magdaleena kih. I. wiuli mängija J. D. Biblik. Cello mängija G. Pärtelpoeg. II. " " K. Bedak ja J. Lepp. Wile C. " G. M. Biblik. Viola " " K. Lätt ja K. Lepik. Clarinette C. " J. Wuts. Prantsuse kõrge = jarw B (Cornet, a Piston Französisch = Parinet) mängija M. W. Biblik.

Altojarw F mängija — L. Wuts.

18. Halliste mängukoor.

Asutatud 1885. Kaarli wallas, Halliste kihelkonnas, Pärnu maakonnas. Koori juhataja M. Ilus.

1. Wiul I. mängijad	M. Ilus ja P. Lefsin.	6. Klarinett I. C.	m. H. Saarman.
2. Wiul II.	" J. Saarm.	7. Klarinett II. C.	" P. Ilus.
3. Alto	" Siisak.	8. Tromba I. D.F.G.	" M. Sorjen.
4. Suur wiul	" H. Saarm.	9. Tromba II. A.B.G.	" M. Pääsuke.
5. C-Wile (suur) D-Piccolo	m. J. Saarman.	10. Tenorbass A. ja B.	" J. Laredei.

Laulu ja mängu leht.

Kunfiri Cesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmus kuus korda.

Hind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aastast 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu. Toimetuse adrejs tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Albert Gottlieb Methfessel.

Mimi Methfessel on ka Cesti rahwa seas tuntud. Tema on Saksa maa laulukomponistide seas esimeses reas. Ta sündis porikuu 6. p. 1785 Ilm'i linnas Schwarzburg - Rudolstadt'i würstiriigis. Wara hakkas ta muusikat armastama. Juba 9-aastasest wanaduses mängis ta kirikus orelit ja komponeeris wäikesi laulusid. Ta pidi pärast kirikuõpetajast saama, käis gymnasiumi läbi ja tuli Leipzigi ülikooli. Siin aga hakkas ta muusikaõpetaja Schicht'i juhatusel üksnes muusikat õppima ja lõi 1809 kirikuõpetajaks saamisest koguni lahti. Rudolstadt'i würst andis talle abi Dresdenis Italia mehe Ceccarelli juures veel enam õppida. Aastal 1810 tuli ta Rudolstadt'i, kus ta würsti koja lauljaks ja muusikuseks sai. Siia jäi ta kuni 1822. Siis läks Hamburgi, kus ta mitme laulufest'i juhataja ja muusikaõpetaja oli, kuni ta 1832 Braunschweigi würstlikuks kapellmeisteriks kutsuti. Tema tõrwatuuline hakkas aega mööda kaduma, ja selle pärast pani ta 1842 oma ameti maha. Pärast kaotas ta ka filmanägemise, aga elas siiski õige kaua. Ta suri 1869. aastal paastukuu 23. p. Hedenbeckis Ganderheimi juures. Tema laulud helisewad Saksa rahwa juus edasi. Kõige tuttawaks on Cesti rahwa seas tema wiis „Cesti maa mu isamaa“ saanud Friedrich Kuhlbarg'i sõnadega.

Karu ooperis.

Selle aastafaja algusel mängiti suurte linnade näitemajades ooperit, nimega „Piimatüdruk“, mis Brantfusse helimeister Duni oli loonud. Selles laulelduses tuleb ette, et üks karu peab näitelawal waatajate ette astuma. Kütt tuleb siis ja laskeb karu maha ning laulab: „Jah, wõit, nüüd kuri elajas on maas, küll armastus ta maha pöutas jne.“ Londonis mängiti seda tükki ka. Üks noor mehele, nimega Brown, ehtis end iga kord karu nahaga ning mängis siis karu õige hästi. Ühel päewal tuleb üks tundmata noor mees ja küsib: „Kas teie olete Brown?“ — „Olen küll, mis siis?“ — „Laske täna õhtu mind enese ajemel karu mängida!“ ütleb wõõras. — „Seda ma ei tohi, peate direktori käest luba küsima.“ — „Seda ma ei taha, lubage ise.“ — „Aga ma ei tea, kas Te ostate hästi karu tükki teha,“ kahtleb Brown. „Küll ma uskan,“ wastas teine, „Teie saate minuga rahul olema. Mina ei tee Teile häbi. Olen 7 õhtut küll näinud, kuda Teie tegite. Ma pean tunnistama, et Teie wäga hästi karu tükki tegite, see oli päris loomulik ja elaw karu.“ — Karu mängija oli selle kiituse üle wäga rõõmustatud ja ütles: „Oh, see ei ole mitte midagi: kui näeksite, kuda ma pärditult ehk ahwi teen, siis paneksite veel enam imeks; siis olen kui pärdit tunagi; veel paremini teen elewanti, kellele, et ta suur elajas on, ma üksnes üheks jalaks olen, aga minu tehtud jalg on palju parem kui teiste tehtud

jalad," juurustas teatri alam mängija Brown. — „Hää küll," ütles wõõras, „aga kas wõin mina täna õhtu karu teha?" — „Ei tea, kas tohin —" — „Ütelge, kui suur on Teile palk õhtuse karu tüki tegemise eest!" küsis wõõras. — „Kolmkümmend penssi (kopikut)," vastas Brown. — „Aga mina annan Teile kolmkümmend guineed (rubla), kui mind lubate karu teha." — „Oh seda raha tahaksin enne näha," hüüdis Brown kahtlemisega. — „Siin ta on", hüüdis wõõras ja luges raha välja. — „Oh ja heldeke, kolmkümmend guineed, mis karu wõib jääraja mee vastu panna!" — „Noh kas wõin karu mängida?" — „Wõite muidugi, muidugi! Ma ootan Teid riiete toas, kus Teile karu naha ümber panen, et keegi ei näe." — „See on hääd, kaup kindel."

Õhtul oli teater puupüsti täis päältwaatajaid. Karu wõeti suure rõõmuga ja käsi lastutades vastu. Meljajalgne tegi oma tüki hästi, hoopis paremini kui enne. Igaüks pidi arvama, et wana päris mesikäpp ise väljas. Päältwaatajad ütlesiwad: „Täna teeb Brown asja iseäranis hästi!" — Karu läheb aga weel täielisemaks iga uue liigutusega. Iga järgu järel kutsutakse kiites käsi plaksutades ka karu välja. Karu tuleb, kummardab ja läheb jälle seinte taha. Lõpetaks tuleb wiimane ots, kus karu maha lastakse. Brown õpetab weel wõõrast, kuda teha, ja mesikäpp läheb ette. Ta läheb kiiti kallale. See lasteb püüfuga paugu. Karu peab nüüd tüki siju järele surmalt maha langema — aga seekord an mesikäpp kangekaelne — ei sure, waid läheb mõmisedes kiiti kallale, nagu tahaks teda naha- ja lihaga nahka panna. „Langege maha" fosistab kiiti mängija. Karu teeb, nagu ei kuuleksgi. „Kas langete wõi ei", fosistab kiiti jüda täis. Ei aita! — „Dot ja mesikäpp!" hüüdis kiiti. Nüüd püüab kiiti püüfipäruga karu maha lüüa. Aga karu ei kardda. Waatajad naerawad, et watsjad wabisewad. „Pagan Brown, mis tempu te teete, langege ometi maha ja tehke end jurnuks!" kähistab kiiti. Aga karu ei kuule, waid kaapab kiiti kraest kinni, tõmbab ta põrandale ja ronib ta selga ning hakkab — laulma: „Waat wõit, nüüd kuri kiiti on juba maas, ning karu tema wasta maad küll wirutas." Üra rääkimata naer tõusis, mis alles aega mööda waikis, kui karu suust ikka heledam laul kuulda oli. — Kuuljate seas üteldi: „Kuulge, kuulge, karu laulab!" Wagane aeg tuli, ja igaüks kuulas kõrwad kiris. Ikka ilusamaks, kenamaks, helisewamaks läks laul. Karu laulis kaunimini kui kiiti. Kui laul oijas, hüüti täis waimustust, et karu pidi weel korra laulma. Siis kadus ta seinte taha. Kuuljad plaksutasiwad kiites käsi. „Ette, karu ette, laulge weel kord!" Käte plaksutamine ei tahtnud lõppeda; aga karu — ei tulnud. Mündi õfima: Et kusagil! Näitejuht astus ette ja ütles: „Kuulised kuuljad! Karu tegija on kadunud, ei leita kusagil." Kõik täis imestust.

Teisel päewal loeti ajalehtedes: „See, kes eila karu nahas nii ilusasti ja naljakasti on mänginud ja pärast wäga ilusasti on laulunud, ei ole keegi muu olnud kui suurt sugu würsti Westminsteri poeg, kes natukene nalja tegi. Pärast on aga see noor würst ka mõnda laulu komponeerinud.

Gesti laulitud.

(Järg.)

Lydia Farnsen, Koidula.

Waluline mälestus tuleb Gesti õppiku nime nimetades meelde. Alles aastal 1886 wiis kare surm meie tähtsama tundelauliku hauda. Koidula on küll surnud, aga tema mälestus ei sure ial — ei unune armsam õppik oma rahwa meelest. Tema oli tõsi ne tundelaulik. Tema laulud on rahwa südames. Kui imelik on fagedasti saatuse ja looduse salalised teed! Kirjaniku Farnseni tütar Lydia pidi oma isa waimuanded pärima ja nende kaupas weel kõrgemaid tundmuft Loojalt omandama, et siis nendega oma rahwa meelt lõbustada ja liigutada! Ja Koidula on seda suurel mõõdul

teinud. Kõrgeandelise laulikuna tegi ta ka veel palju teist kõrvalist kirjatööd, mis oma hääduste ja iluduste poolest esimeste tööde seka tulewad lugeda, mis aga ial kirjapõllul ilmunud. Koguni imelik on selle pääle mõelda, kuidas Koidula juba noorelt kirjatööd tegema algas. Selle pärast avaldas Kreuzwaldgi Koidula kohta järgmist: „Teda on Wanemuine ise kättis kiigutanud!“

Palawamat soowi ei ole küll kellelgi kirjanduse sõbral kui seda, et Koidula tööd ühes koos ilnuksiwad ja sellega mitmetele teistele kirjanikkudele eeskujuks wõiksivad olla. On ju näha, et Cesti rahwale õrnafugulisi lauluõppikka ärkama hakkab. Ma mõtlen sellega *Anna Sawa ja Koo si* pääle. Wist on neid Koidula kaunid tööd waimustanud, mõlemaid, sest nad kaebawad Koidulat kustumatalt taga ja peawad tema töödest kõrget lugu, nagu teisedgi. Kas aga nemad Koidula surma haawu nii pea rahwa südamest kustutada suudawad, jääb igati enese hoolteks otustada.

Ungari kirjanik *Hunfalvy* kirjutab Koidula kohta järgmised sõnad: „Koidula (Lydia) on väga ilus neiu. Kõrge otsaesine, selged ja suured sinised silmad ja lahtiselt walendawad juuksed annawad talle ipeäralist luulelist ilu. Kuidas näha, on ta ka emale kõögitalituses abiks.“ Selle pääle tõlgib *Hunfalvy* Koidula kirjutatud uudisjutu „Djamöber“ Ungari keelesse ümber (aga ainult sifu) ja waatab selle pääle arwustuslise pilguga.

Mõned Koidula laulud on nii ilusad ja tunderikkad, et neid lugedes lugeja süda otse soojaks läheb. Nad liigutawad inimese meelt ime-wõimuga, sest nendes on eluõht ja luuleleht ise. Niisama on ka Koidula teised tööd täis õrnust ja armust ja mõned kohad nii rahmuslikud-luulelised, et sellesarnaseid veel ühegi kirjaniku waim ei ole loonud. Haruldase igatfusedhuga ja tundetulega laulab ta:

„Meil aia äärne tänawas,

Kuis armas oli see!

Kus kasteheinas põlwini

Me lapsed jookstime. . .

Kust wanataat käe kõrwal mind

Tõi tuppa magama.

. . . Aeg tuli! — Maa ja mere pääl

Silm mõnda seletas:

Kuid pool nii armas polnud jääl

Kui küla tänawas.

Ja kui armas ei ole wana isa Jannseni seletus lugeda, kus ta Koidula lapse east järgmist ütleb: Jannsen kirjutanud oma laua juures. Lydia tulnud sinna ja küsitud: „Tsa, kellele ja kirjutad?“ — „Oma Cesti rahwale, laps.“ — „Tsa, kui mina suuremaks jaan, siis tahan mina ka Cesti rahwale kirjutada.“ Oh kui rohkesti on ta oma sõna pidanud! Tdesti ei too meile aeg nii pea enam Koidula sarnast õppikku, kes Cesti metsas ja murul nii sooja isamaa- ja rahwa-armastusega laulaks, kui tema. (Särg tuleb.)

Kuda komponeeritakse?

(Särg.)

Suust nagu kolmtõlad, nõnda on ka neliktõlad (septim-akkordid) mollides väga teist wiisi kui durides. Paneme siia näituseks tabeli üles:

d-dur.

d-moll.

Õppija saab järele mõeldes sellest antud nooditabelist isegi hõlpsasti wälja, mis wahje siin duri ja mulli neliktõlade wahel on. Uurigu ta see järele ja otfigu hoollega neliktõlad kõigis durides ja mollides üles ja pidagu nad unustamata meeles.

(Särg tuleb.)

Sõnuid muusika-elust.

Alfred Reisenauer on ühe uue koguni noore klaverimängija nimi, kes oma mänguga ilma imestama paneb. Alles poole aasta eest ei teadnud keegi temast midagi, aga nüüd läheb igauks teda kuulma, kellel iganes võimalik. Selle lehe ilmumise ajal annab Reisenauer Tartus kontsertiõid.

Peterburi konservatorium eht muusika ülikool pühitses minewal kuul oma 25-aastast alustuse mälestusepäewa. Tähele panna on, et maailma kõige suurem klaverimängija Anton Rubinstein selle kõrge kooli alustaja ja esimene direktor oli, waheajal juhatajavad teised seda kooli, aga nüüd 25 aasta pärast on jälle Anton Rubinson selle tähtsa asutuse direktor ja ülem. Pidust wõttis ka koolide minis-ter Deljanow ja suur hulk teisi auukandjaid osa.

Amalie Joachim, Saksja maa kuulsam laulude laulja, laulis neil päiwil ka aula saalis Tartus kahel kontserdil.

Seda ja teist.

Wana Niklas oli Weni linnas näitemängijate tubli õpetaja ja koolitaja. Tema oli väga tujukas mees, ja kui ta pahaseks sai, siis sõimas nii jämeda sunga, et kole oli kuulda. Ei pidanud mees siis enam midagi mõõtu. Õpetuse toas pidas ta enesele ilusa kõrge peegli kuldraamiga. Igale uuele õppijale ütles Niklas efiotja: „Aga hoidke, et te minu peeglit katti ei tee.“ Üks tema õppijatest oli pagana wigurimees ja tegi kord seebiga paari joont üle peegli. Niklas nägi neid jooni ja mõtles, et peegel katti on. „Kes wõrukael on minu peeglit katti teinud?“ küsidas ta. Ei keegi wastanud. „Kes pergel tegi seda?“ kirjus ta teist korda. Ei paremat kostust ühti. „Noh, on ta katti, siis mingu ta ka pira ja piina puruks,“ kirjus Niklas ja wirutas nuiaga peegli puruks, et kirises. — Teine kord oli ühel näitemängijal mängides kübarat waja. Et tal enesel kübar just ei sündinud, siis palus ta Niklase kübara. Aga mäng läks väga sandisti. Niklas, kes mängu juhataja, wihastas kangesti. Mängija tuli tagasi, pani Niklase kübara warna, ilma et Niklas seda nägi. Pärast tuli Niklas juurde ning hakkas larkima: „Pagana päralt! Küll Teie mängijate täna sandisti nagu talu-pois, kes esimeest korda näitelawale astub! Uih häbi teile!“ Näitleja waidles tulist wastu, sai wihaseks nii, et ta oma kübara wastu lauda lömaks löi. „Ah joo“ kirjus Niklas, „wõi mängite sandisti, ja nüüd rikute ka weel minu kübara ära. Dot, oot, seda ma ei jäta.“ Ta läks warna juurde, tõmbas enese kübara ja löi ta nii lotsi, et ta enam kuhugi ei tõlbanud. Alles hilja sai ta aru, et ta teise mehe kübara asemel enese oma oli ära rikkunud.

Ettewaatlik naene. Üks kuulus weel praegu elaw muusikameister ja komponist wõttis teist kord naeje. Minidu hää südamega mees, on aga tihti tujukas. Aga kes kuuljat meest saada tahab, see peab ka ta tujukaga rahul olema. Selle pärast ei pannud noor naene imeskigi, kui mees päris, et kui tema peaks enne surema, siis peab naene end ka maha lastma ja ühes surema. Naene lubas seda ning andis selle pääle kätt. Mõne aasta pärast juhtus, et abielupaar surmasti ja testamendist kõneles. Mees tõi oma testamendi wälja, milles ta oma suure waranduse kõik oli üleüldistele asutustele lubanud. Naene oli seni kõik tujud kannatades kandnud. Nüüd aga urises ta: „Minule ei ole sa ju midagi pärida jätnud!“ Mees kostis: „Aga sina lubasid ju enda maha lasta, kui mina suren, tuleta meelde! Mis sa siis enam warandusega teed!“ — „Ja, ja,“ wastas naene, „see on ju tõsi, aga waata, mu armas mees, mis ma siis teen, kui ma ennast — surmuis ei trehwa?“ Mõni päew pärast seda künnet oli abielupaar naeje tahtmise ja nõudmise järele — lahutatud. Nägi ära, et mees tõesti tema surmuislastmisi nõudis, ja mis pääasi — päranduseloost ei olnud.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Jumub kuus korra.

Sind aastas kättesaamijega 1 rubla, poolse aastast 60 kop. — Sje ära tuua aastast 80 kop., poolse aastast 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu. Toimetuse adrejs tellimise- raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Hector Berlioz.

Nagu kellelegi inimesele andeid on antud, nõnda ta kosub. Suured mehed ei ole iga kord sugugi suure rahaga nii kaugele jõudnud, kui nad jõudsiwad, waid nad on oma hoolijate läbi ja õnne tähe juhil kätte saanud seda, mis nad nõudsiwad ja soowisiwad ja millele neid nende jüda juadis.

See sünnib iseäranis hästi Prantsuse suure komponisti Hector Berlioz (ütle: bärlioo) kohta. See suur muusikamees sündis jõulukuul 11. päewal 1803 Cote Saint André linnas Jfère maakonnas. Marmad koolid käis Berlioz ruttu läbi, ja isa soow ja tahtmine oli, et poeg pidi tohtriks õppima. Poeg läks ka Pariisi ülikooli. Aga juba lapsest saadik elas tema waim muusika kunstis. Ta lõi end arstiteadusest lahti ja hakkas muusikat õppima. Selle sõnakulmata meele pärast wõttis isa kõik oma abi temalt ära. Noor mees oli pea nii kaugel, et näljajurni filma ees oli. Suure waewaga jõudis ta ühes teatri-kooris basülaulmijega elu näljajurnmast päästa. Säääl läks talle õnneks konjervatoriumi õpilajeks heita ja sääält ka wähe abi saada. Aastal 1830 wõitis Berlioz komponeerimises suure auhinna. See oli tema parema elu hakatus. Auuhinna läbi oli tal wõimalik Italia maale minna ja säääl muusikat edasi õppida. Siin sai Rooma linnas see kord säääl olewa Saksa meistri Mendelssohn'iga tutwaks. Teda aga Beethoven'i ja Mendelssohn'i õpilajeks ütelda, nagu seda Saksa kirjades tihti leiame, on tühi paljas kõne. Berlioz oli nii wäga iga pidi juba nii suur waim ja wõimumees muusika põllul, et asjata oleks teda mõne teise mehe orjaks pidada. Berlioz on wägew ja suur helide ilmutaja. Kaks aastat elas Berlioz Italias ja komponeeris suure symfonia „Harald en Italie“. Kui ta Pariisi tagasi tuli ja selle suure mängutüki ette lastis mängida, siis paniwad Prantslased seda ütlemata imeks. Niisuguseid helisid ei olnud Prantsuse maal veel kuulnud, niisuguseid kokkutõlasid mänguriistades ei oleks keegi aimata wõinud. Siin oli juba kuulda, et Hector Berlioz kõige suuremaks mänguriistade kuningaks saab. Nüüd komponeeris ta veel mitu suurt symfoniast, aga ei tal olnud õnne nendega. Igal ajal oma waim, igal ajal ka oma muusik. Berlioz oli mänguriistade seadmises nii oma aja ette jõudnud, et teda pääälsekaudsed kuuljad ei mõistnud. Mitmed tema symfoniad wilistati wälja ja pilgati ära. Aastal 1843 käis Berlioz Saksa maal, siis Belgia, Inglise, uuesti Saksa ja 1848 wiimaks veel Wene maal. Igal pool wõeti teda suurema auustusega wastu kui Prantsuse ifamaal. Brohwet ei ole armas ifamaal, see läks ka tema kohta paraku täide. Eht küll ta käsi pahemini käis kui ta teeninud, ei jätnud ta muusikat järele. Ta kirjutas raamatu mänguriistade pruuukimiseft. See raamat on veel praegu kõige suurem ja täielisem selles asjas. Keegi ei osanud ega oska täna päewani mängutoori nii ilufasti sisse seada ja nii armsaid hääli sest wälja saada kui tema. Temast

on 30 juurt mängutükki järele jäänud, mis kõik ära määramata ilu täis ja täitfa meistri-tööb on. — Mänguriistade kuningas Hector Berlioz suri paastukuu 9. päewal 1869. Alles nüüd hakkawad Prantslased aimama, kui suur isamaa-poeg tema oli ja teewad talle juurt auu ja mälestuse-sambaid, kuna ta eluajal tihti põlgust ja puudustgi kandis. Üksigi kõrgema muusika kontsert ei lähe ilma tema tükkideta mööda. Ara rääkimata sügaw on tema muusikaliste mõtete rikkus.

Rahju teeb targaks.

Kuulus operettide komponist Jakob Offenbach oli kord Wienis. Ühel päewal tuli üks noor mees tema korterisse. Mees oli kahwatu ja haiglaste näoga ning kogeldas mõned mõistmata palumise sõnad. „Kes Te olete?“ küsis Offenbach, kellel noorest mehest hale meel oli. „Mina olen endine Besti linna teatri klarinetti-mängija,“ wastas noor mees. „Haiguse pärast jäin ma häält kohasti ilma. Küll mõtleksin ja püüdsin, ei saa enam edasi. Siis mõtlesin Teie pääle, kallid kõrge meister, ja kunsti-osaliste wahel“ — Offenbach, kellele need sõnad wiist meele järele oliwad, ei lastnud noort meest otstagi kõneleada, tõmbas ruttu rahakoti taskust wälja ja andis kahwatule mehele wiis kuldnat (pea niisama palju rublasid). „Sähke, noor mees“, ütles ta pehmelt, „keegi ei pea ütlemä, et Offenbach üht endist klarinetti-mängijat on hädasse jät nud.“ — Asta pärast seda oli Offenbach Pariisis. Ühel päewal teatati talle, et ees toas üks noor mees tema kodumaalt wäga temaga kokku saada soowib. Offenbach lajeb noore mehe oma juurde kutsuda. „Andke andeks, et Teie juurde olen kippunud“, algab mõõras rääkima. Mina olen endine Karlsruhe teatri bassiwiiuli-mängija. Haiguse pärast kaotasin koha. Ei mul ole jõudu ega raha enam, ja siis mõtleksin, et kunsti-osaliste wahel —“ Offenbach'il oli, nagu oleks ta noort meest kufagil näinud. „Dodate“, ütles ta sõnast kinni wõttes, „ma tulen filmapilt jälle tagasi!“ Ühe minuti pärast tuli Offenbach teisest kambriist wälja, suur bassiwiiul käes, mida ta ise wäga ilufasti mängida mõistis. „Kui bassiwiiuli-mängija olete, siis mängige mulle warsti midagi ette.“ Karlsruhe endine bassiwiiuli-mängija kahwatas ära, nagu lubjatud sein, siis löi ta punajeks, nagu kuke hari, kogeldas ümiseses paari sõna mokkade wahelt. Tal mehikesel ei olnud eluajalgi bassiwiiulit mängida olnud. Ei jäänud muud üle, kui katjus, et toast wälja ja putkama sai. „Dleksin Wienis“, ütles Offenbach, „ka niisamati klarinetti mängida lasta katsumud, siis ei oleks ma oma wiieft kuldnast ilma jäänud.“

Kõrgete inimeste sõnad.

Maailma kõige kuulsamal laululinnul, Adelina Patti'l, on üks tuulutaja (Sächer), millega palawas ruumis enesele wõib wilumat õhtu lehitada. Moets on tihti, et jäärasele tuulutajatele tutwad ja sõbrad mälestuseks oma nimed ühes mõne muu sõnaga kirjutawad. Patti tuulutajal on teiste seas ka hull kroonitud päade käsikirjafid pääl. Praegune Wene Keisri Majesteeit Aleksander III. on sinna järgmised sõnad kirjutanud: „Midagi ei anna jääraft rahu kui Teie laul; ka põgenema aetud mefjaloomale annaks ta koha rahu tundmust.“ Saksja maa keiser Willem on kirjutanud: „Kõige aasta-aegade wõpikule.“ Austra keiser Franz Josef on ühes abikaasaga üksnes oma nime kirjutanud ja kuupäewa, mil Adelina Patti Wieni keiserlikus lossis laulis. Hispania kuninganna Christina on järgmised sõnad märkinud: „Kõige armsamale Hispania naesterahwale kuninganna poolest, kes uhke on teda enefe alamate arwu lugeda.“ Belgia kuninganna on mõned taktid nootifid tuntud „Mufu-walstist“, mis Arditi komponeerinud, sisse kirjutanud. Inglise kuninganna ja India keiserinna

Victoria sõnad on iseäranis täis waimustust ja käiwad nõnda: „Kui tõsi on, mis kuningas Lear ütleb, et tašane hääl naefel ilus asi on, siis olete Teie, mu ilus Adeline, kõigist naestest kõige ilusam ning armsam.“

Kõrgete inimeste muusikalisest andest.

Prægune Wene Keiser Aleksander III. on väga suur laulu ja mängu sõber; iga kuulamat lauljat ja mängijat, laulu- ja mängu-koori kuulab Wajestest hääl meeltele; aga ei mitte üksnes laulu ja mängu armastaja pole ta, waid oskab ka ise ilusat muusikat sünnitada ning on nimelt suur ja osaw waldhorni (metšajarwe) puhuja ja on auwäärjepärijana selle mänguriistaga koguni laululinnu Niłšonile kaasa mänginud; ka on mänguõhtuid Anitšskowi paleis peetud. — Saksa maa elatanud keiser Willem I. armastab ka väga muusikat; iganesgi ei pundu la näitemajas, kui Patti laulab ja tänab lauljat pärast etendust. — Inglise kuninganna Victoria armastab ka muusikat, ja tal on enne väga ilus hääl olnud; tema lauluõpetaja Lablache ütelnud kord, et kui Victoria mitte Inglise maailma-riigi walitseja ei oleks, siis oleks ta wist walitseja laulu-riigis. Tulewane Inglise kuninganna Wales'i printsess, Wene keisrinna õde, on suur klawerinängija. — Italia kuninganna proua Margherita on ka laulu ja mängu armastaja, ning armastab Wagneri muusikat: ta on palju selleks abi andnud, et selle Saksa meistri muusikat Roomas ette kantakse. — Brasiilia keiser Dom Pedro annab oma taskust nii palju raha, et päälinnas Rio de Janeiro's maailma pääl kõige parem Italia ooper mõib kõlada. — Rootsi kuningas Oskar on suur bassi-laulja, ja tal on väga ilusasti haritud bassi-hääl; ta on muidugi teada väga tubli nooditundja ja laulja. — Koburg-Gotha herzog Ernst on juba õige kuulus komponist ja on mitu ooperit loonud, mis näitemajades etendatakse.

Seda ja teist.

R o s s i, kuulus Italia näitleja mängis kord tükki Othello, kes Moora mees on. Mängus tuleb ette, et Othello oma naese ära tapab. Wienis waatas seda tükki üks päris Moora maa must mees ja ütles, kui Othello näitelawal oma naese oli furnuks pistnud: „Ei, wenniie, nii ei tee keegi must mees.“ Seda ta wist küll tohtis ütelda.

R e n a s õ n a. Anton Rubinsteini kõnelewad ajalehed väga kena sõna. Üks küsinud temalt, kui ta Inglise maal Liverpools kord kontserti andnud: „Kas Teie, auustatud herra Rubinstein, Hispania maal Hispania keelt kõnelesite?“ Rubinstein wastanud: „Ei kõneleud, ma ei oska Hispania keelt.“ Küsija küsib edasi: „Kas siis aitasite end Prantsuse keelega läbi?“ „Rubinstein kostnud: „Ei ka seda, sest seda keelt fääl palju ei kõnelda.“ Küsija tahab aga weel enam teada ja küsib: „Mga millega aitasite end fääl siis läbi?“ Rubinstein wastanud: „Klaweriga.“ Tõsi küll, sest selle keelt mõistab igaiüks ilmas.

K a w a l. Ungaria mustlased mängiwad fagedasti väga ilusasti. Kui terve koor neist mängib, siis korjab üks neist kuuljate käest taldreuga mängu eest raha. Et rahakorjaja mitte korjamise ajal mõnda tengerast kawalalt ära ei warastaks, sest wargima on mustlane tuline meister, siis on mustlased seda kawalama tüki wälja mõtelnud wargust mõimatumaks teha. Nad annawad enne korjama-minemist korjajale paremasse kätte taldreku, kuhu sisse päätkuuljad raha panewad, ja pahemasse kätte — elawa kärpse, mida korjaja elawalt peos peab hoidma ja tagasi tooma, siis teawad teised, et wargust ei sünni.

S j e ä r a l i k s u r m. Austra keiser Leopold I., kes 1701 suri, armastas kõigest südamest mängu ja laulu ja loi ka ise helitõõsid. „Ma soowiksin muusika helil

furra." kuuldi teda mõnigi kord ütlemat. Seda peeti esiti naljaks. Aga kui pärast kord viimaks tõesti ta surma tundis tulewat, lastis ta oma pihti-ija tulla, ja kui ta sellega oli palwet teinud, käskis ta oma mängukoovi kõrwalisesse tuppa tulla ja mängida. See sündis, ja wagahesti heitis keiser muusika helibel hinge.

N o t k i m i n e. Kui 1885 aastal kuulsa Italia meistri Verdi ooper „Alzira“ Neapolis mängiti, siis tõmbas proowidel basswiiuli mängija Dragonetti mitmes kohas nagu teretades mütsi pääst ära. Verdi lastis küsida, mis see tähendab. Dragonetti wastas: „Ma teretan wanu tutwaid.“ Sellega ta tahtis ütelda, et ta paljude laulude kohtasid olla teistest ooperitest kuulnud ja et Verdi siis oma ooperi teiste järelt on käpanud, see on wõõraste wiiside järel teinud. See ei olnud küll muud kui nookimine. Kui Verdi oleks käpanud, siis ei oleks ta praegu mitte maailma esimene helimeister.

U l m a F o h s t r ö m, Soome ööpik, andis jälle Tartus mißliktuul kontserti. Alzata oleks siin jälle uuesti tema hääle ja laulu ilu kirjeldama hakata. See on nii fuur, et see üle kõigi sõnade käib. Alma Fohström on üks esimestest ja suuvestest laululindudest, seda näitas ta ka see kord jälle. Ka tema öde Elin on wäga ilusa häälega laulja ning andis Tartus kontserti, mis kahjuks sandil ajal oli ja selle pärast wähe inimesi kokku tuli.

J e n n y L i n d täitis aastatel 1845—1853 terwet maailma imestusega, mis tema ära rääkimata ilus laulmine äratas. Tema oli sündinud Rootsi maal. Kõige rohkem laulis ta Londonis ja pärast Amerikas, kus ta Bostonis Goldschmidtile mehele läks ja siis koguni walfetsi ja wagahesti kuni seni ajani elas. Müüd on ta 19. okt. Londonis ära surnud. Ta oli mitu miljonit rikas.

J e n n y L i n d, hiljuti Londonis surnud maailmafuulus laululind, oli muidu wäga hää südamega inimene, aga, nagu naesterahwalt seda leida olla, mõnigi kord õige tujukas ja siis ka õige — jämegi. Nii tal olnud kord paha tuju, ja just selle ajal tulnud üks tema imestaja ning auustaja kuulsa laululinnu juurde. Kartes astunud wõõras tuppa. „Mis te tahate?“ küsinud Jenny Lind pahas tujus. „Tahtsin Teid maailma-kuuljat lauljat näha ja tundma saada,“ wastas wõõras alandlikult. Laululinnul oli juba mitu jarnast wõõrast enne käinud, ja pahas tujus olem laulja ei tahtnud kedagi enam näha.“ „Waadake, see on minu eespoolne külj“ ütles ta ja pööras siis selja, „ja siin on mu tagapoolne külj. Jumalaga.“ Laulja läks teise tuppa ja jättis wõõra juhmilt seisma. Kas laululind hästi tegi? Ei ma us! Aga tuju sest ei küsi. — Sellegi pärast ei olnud asi siin weel nii fant, kui kord ühe kuulsa komponistiga. See komponeeris just kõige paremas joones, kui korraga üks wõõras teda waatama tulnud. Komponist wihastanud ekfitamise pärast nii, et wõõra wälja toast wisanud kõhuli sõnniku hunniku otja, mis toa ukse ees.

W e i d e r n a l i. Suurtel muusikameistritel on alati omadused olnud, mis mõni kord üsna naljakad. Kuulus Hans von Bülow kutsutud kord Meiningi näitemaja mängukoovi juhatama. Kooril olnud 52 mängijat. Bülow tulnud, 52 pliiatfit pakis käes. Need kinkinud ta mängijatele ja ütelnud: „Nende pliiatfitega tähendage kohad ära, mida tarwis minu tahtmisel muuta.“ Pea läks Bülow säält ametist ära, ja tema asemele tuli keegi, kes ta sõber ei olnud. See tuli ka 52 asjaga jisse, üteldes: „Sellega pühkige Bülowi muudetud kohad ära,“ ja kinkis igale mängijale tüki — gummi.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Gind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu. Toimetuse adress tellimise raha ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Johannes Brahms.

Johannes Brahms on Saksa maa heliloojate ja komponistide hulgas praegu kõige esimene. Kõik, kelle helitööd ehk tema omadest weel wõikswad üle käia, on juba mulda läinud. Johannes Brahms on aga praegu, mil seda kirjutame, täies ja tublis mehe-eas ja saadab oma iluhelide töösid ilka uusi wälja üle ilma. Üksigi mängukontsert, mida suured mängijad annawad, ei lähe mööda, ilma et mõni tema tööst kuuldawale toodaks.

Johannes Brahms on jündinud lehekuu 7. päewal 1833. aastal Hamburgi linnas. Tema isa oli kontrabasfi wiuli-mängija säälses linna näitemajas, aga oskas ka mitut muud pilli mängida. Isa käest sai siis juba Brahms tublid hakatust. Pärast wõttis ta weel teistelt palju õpetust ning läks ruttu edasi. Suured anded ja suur

usinus aitaswad Brahms'i peagi muusikalise täiusse teele: Nii hästi komponeerimises kui ka klaveri ja teiste riistade mängimises sai Johannes Brahms osawaks ja suureks meistriks.

Aastal 1853 käis Brahms Ungari maa kuulsa wiulimängija Remenyi'ga kontsertisid andmas; neil kontsertidel pandi Brahms'i wäga ilusat klaverimängu imeks. Selle abil sai

Johannes Brahms.

Maailmatuulus komponist sünd. lehekuu 7. p. 1833. a.

ta peagi wiulimängija Joachim, klaverimängija Liszt'i ja komponisti Robert Schumann'iga tutwaks. Iseäranis wiimane kirjutas tema üle nii waimustatud wiisil ühes palju loetud muusikalises ajalehes, et juba selle läbi tema nimi oleks kuulsaks pidanud saama, sest Schumann oli see kord Saksa komponistide esimeses reas, ja oli ka suur klaverimängija.

Sellegi pärast ei jäänud ka Brahms'il raskused tulemata. Schumann'i sõbrad heitsivad kõik tema sõbraks, aga hulk oli ka neid, kes wastasjed olivad ja ei Schumann'i ega Brahms'i ei sallinud. Ka oli ajalehti, kes Brahms'i nii maha kritiseerisivad, nagu ei oleks ta mitte helilooja nime väärtigi; tema mängud ja laulud leiti nii sandid olevat, et neist ei olla tarvis kõneledagi. Need ajalehed ütleivad koguni, et temal sugugi annet komponeerimijets ei olla ja et parem oleks, kui ta laulude ja mängutükkide loomise koguni feisma jätaks. Aga kuidas on lugu nüüd? Brahms on Saksa maa elavate komponistide hulgas waidlemata kõige esimene, ja kõik niisugused kisedajad ja wastasjed on häbiga wait jäänud. Brahms on eefimata oma teed edasi läinud ja kõrgets meistriks tõusnud.

Kas peame nüüd lugejatele Brahms'i helitööde nimesid kõiki hakkama ette harutama? Ei jeda ole tarwis. Kui teegi tema mängusid wõi laulusid soowib saada, siis mingu mõnda Saksa raamatupoodi, säält näidatakse talle, nii palju kui tahab, selle meistri töösid ette — küll mängutükisid kui ka laulusid. (Meie oleme tema tödest „Laulu ja mängulehes“ I. aastakäigus nr. 36 kõigest ühe Ungari tantju-laulu toonud, aga saame edespäi lugejaid weel enam tema tööga tutwaks tegema.)

Brahms on, nagu üteldud, praegu nende ribad kirjutamise ajal weel täies elueas ja tublis tegewuses olew mees, ja tema poolest on wist weel palju iluhelitäösidsid lootat.

Ruda Türgi naesterahwad muusika-õpetust saawad.

Jelicien David, maailma-kululus Prantsuse komponist ja klaveri-mängija, käis ka Egiptuse maa päälinnas Kairos, kus ta Egiptuse endise kuninga Mehemed Ali hääd meelt äratas, jesi ta ostas ütleмата ilusasti mängida. Kuningas soowis nüüd, et David mõnele tema naestekojale liikmele klaveri-mängu õpetaks. Noor Prantslane oli täis rõõmu, et kuningas jeda soowis ja wõttis joowi hääl meel jasta. Nagu teada ei luba Türglased muudu iganes wõõrast meesterahwast oma naestekotta minna. Egiptuse maa on Türgi ülema walituse all ja Egiptuse kuningas igakord ikka Türglane. Mehemed Ali oli just selle poolest kululus, et tal ilusad naesed olivad. Aga ta walwas ka selle üle, et ühegi mõõra film tema hulka tuwikefi ei näinud. Seda juurem oli siis Davidi auu ja rõõm, et tema pidi naestekojale ilusaid elanikkusid näha saama ja koguni neid klaverit mängima õpetama. Just palju palta ei pakkunud kuningas küll mitte, aga David ei waadanud selle pääle. Ei andnud talle kuningas prii-eeslitigi tunnile sõita. Siisgi tuli David karwa päält õigel ajal kuningale paleisse, higine, wäfind, ähtides, uudis-himulik, imet näha oodates, mis talle filmale ette pidi tulema. Palei wärawa juures wõttis naestekojale ülem wahtmeister klaveriõpetaja wastu ja tegi teda oma nelja alama wahiga tuttawaks. Nagu teada on, just nagu piibel Persia kuningale naestekojale wahtidest jutustab, et nad kohitsetud mehed olnud, jeesamane lugu ka Türgi suurt jugu meeste ja kuningate naestekodade wah tidega.

Kui David oli kohiwinastega tutwaks saanud ja kõnelema hakanud, siis ütles wiimaks ülem waht. „Roh nüüd wõib tund algada.“ David ütles: „Minugi pärast, ega mul midagi selle jasta ei ole, aga kus siis need tunni-wõtjad kuningale-prouad on?“ Ülem waht kargas wihajeks ja hüüdis: „Mis, giaur (ristitud koer), kuda julgete Teie Kuningale Majesteedi Mehemed Ali prouadest rääkida! Meile peate tundidsid andma!“ „Kas Teile?“ kogeldas David, kes asjast õieti aru ei saanud. „Muidugi meile,“ ütles ülem waht, wastu, „õpetage meile, mis õpetada on, küll meie siis prouadele edasi õpetame.“ — Nüüd aga sai Prantslase jüda täis, ja ta hüüdis meele pahaga: „Wõi teile winastele pean mina tundi andma. Seda ma ei tee. Mina olen harjunud, et ma neile enestele õppust annan, kes jeda peawad saama. Sel kombel ei anna ma iganes mitte poolt tundigi. Jumalaga!“ Ütles ja läks oma teed — lootuses petetud, et ta Türgi tuwikefi ning ilusaid inglisekefi näha saaks.

Mujalt muusika-elust.

Marcella Sembrich, maailma-kuulus Poola laululind, annab nüüd Saksa maal kontsertisid igal pool waimustust äratades.

Heinrich Zöllner, endine Tartu ülikooli muusika-direktor ja nüüdne Kölni linna meestekoori juhataja, on uue ooperi, nimega „Faust,“ Goethe sõnade järele komponerinud. Münchenis on see lauleldus suure kiitusega teatris ette lauldud.

Peeter Tschajkowski, maailma-kuulus Wene komponist, tahab uuel aastal jaanuari-kuul Saksa maale minna ja Berlinis kortserdi anda, milles ta enese helitöösid enese juhatusel ka Sakslastele kuulda tahab anda. Nimelt on need tükid mängukoorige.

Benjamin Godard, Prantsuse helimeister, on uue ooperi „Focelin“ kirjutanud, mis Brüsselis tahetakse laulda.

Saint-Saens, kuulus Prantsuse komponist, on uue ooperi komponerinud, mis Lille linnas mängitakse.

Verdi tahab veel ühe ooperi nimega „Romeo ja Giulietta“ kirjutada, mis aastal 1889 peab walmis saama ja mängitama — just 50 aastat pärast tema esimest ooperit, mis 1839 mängiti. Sellega tahab wana elatanud kunstnik oma rikkast muusikalist elu lõpetada.

Uus muusika selts on Konstantinopelis asutatud, kes üksnes Türgi komponisti Armeno Tehohadshani helitöösid mängida tahab ja selleks Türgi ja Egiptuse maal ümber reisib.

Proua Annette Jessipoff, maailma-kuulus Wene klawerimängija, annab tänawu talwel Saksa, Hollandi ja Schweizi maal kontsertisid.

Seda ja teist.

Sjääralik ehmatus. Tallinnas elas 1865. kuni 1878. aasta wahel väga osaw klaweri-mängija ja õpetaja Johannes Klipp. Kõik Tallinnlased pidasid wad sellest mehest väga lugu. Kui Klipp kortserdil mängis, siis oli alati kuuljaid küllalt, ja nende arv, kes Klippi käest õpetundisid wõtsiwad, oli suur. Tema sihsetulek oli häa. Kahju üksnes, et ta tujutas mees oli ja iga kord punkti pääl oma tundisid ei andnud, mis ta andma pidi. Selle läbi ei saanud ta Tallinnas enam elada ning tuli Tartu, kus ta lugu paremini ei läinud. Wiimaks ei saanud ta enam sugugi tundisid, ja kui ta abitaas oli ära surunud, siis jäi ta nii wiletsaks, et ta wiimaks kõikidest maha jätetud oli ja nii ka suri. — Kui Klipp alles Tallinnas suures aaus oli ja palju õpetust andis, siis olin ka mina, selle lehe toimetaja, tema kooliline aastal 1869, ja need wähesed tunnid, mis mina tema käest sain, oliwad küll väga õpetlikud ja tublid, ning mul on Klippi hana põhja tänada tema õpetuse ja lastuse eest. Kuda wiisi Klipp mõni kord oli, sellest andku järgmine lugu tunnistust. Kord wõtnud üks suurt sugu preili Klippi käest klaweritundisid. Tunnid olnud ikka hommiku wara, ja mõni kord ei ole Klipp weel sängist wäljasgi olnud, kui juba peenike preili klaweritundi tulnud. Klipp on siis jagedasti woodist klaweritundisid andnud, sest et magamiseturba just jaali kõrwas oli. Preili mänginud jaalis, ja kui ta mõne wea teinud, siis hõiganud Klipp kõrwalisest toast: „Pea, pea! Tehke paremini!“ Nõnda olnud lugu ka ühel hommikul. Wiist olnud preili sandisti õppinud ja teinud palju wigasid. Klipp kärkinud teiseft toast woodist ja läinud ikka enam kannatamataks. Kui aga wigade tegemine ühte puhtu pahemaks läinud, siis läinud Klippil kops üle maffa, ja ühe hirmsa wea järele karanud ta sängist wälja ning, unustades, et ta puhtata ja särgi wael oli, jooksnud ka jaali kispandades: „Pagana pärast, see oli kole wiga!“ Aga waewalt näinud suurt sugu preili särgi wael olewat Klippi, siis pannud ta hirmsas ehmatuses punuma ning jätnud noodid ja wea kus see ja teine. Kas ta weel edespidi tundi tulnud, seda ei ole ma kuulda saanud.

Tao rauda, kui ta palaw. Londonis kord olles sai Anton Rubinsteini ühe kirja, milles ütles „ametiwend muusikus“ temalt wäga haledasti abi palus. Rubinsteini jüda läts haledaks, ning ta andis palujale 10 naela sterlingi (umbes 100 rubla). See oli kuninglik kingitus. Aga natuse aja pärast tuli teine kiri, kus kingijaaja meel rohkem palus, sest et jellest küllalt ei olla. Rubinsteini meelest oli asi nüüd kahtlane, ja ta ei andnud enam raha. Siis tuli kolmas kiri täis kurjust ja jõimu, et Rubinsteini raha ei anna. Rubinstein lastis kirjaaja enese juurde kutsuda.

Üks wäike wärisew ja wabisew mehike astus sisse, et juurel klawerimängijal hale meel tuli. „Miks te minu kingitusega rahul ei ole?“ Wärisedes ja kogeldades ütles mehike: „Oh suur muusika-meister! Mina olen rahul küll, aga mu naene ajas mind ja ütles: Kes palja kerjamise-kirja pätkle kobe 10 naela sterlingi kingib, see on kas liig helde või pool hullu, ja teda on tarwis nii palju pigistada, kui aga wõimalik.“ Et kerjaja rohkem kingitust ei saanud, on kerge mõista.

Klaweritunnis. Wäike armas 8-aastane tütarlaps istub klaveri ees. Klahwid ei taha päha jääda. Tunniandja, kes alati rahapuuduses, püüab klahwiid rehkenduse abil õpetada. Ta ütleb: „Waata, siin on kahte jõugu klahwiid, mustad ja walged. Mõttele nüüd, et minul on ühes taskus 7 rubla, need on walged klahwid; siis mõttele, et minu teises taskus on 5 rubla, need on mustad klahwid; kui mitu rubla mul nüüd on?“ Wäike neiu ütleb aga ruttu, kui ta mitte klawerist kõneledes: „Aga näidate, kas Teil ka nii palju raha on.“ Lapse wanemad, kes ligi, hakkawad heleda häälega naerma; kas tunniandja ka, ei jeda jutt üle.

„Laulu ja mängu lehe“ lugejatele.

Tänase numbriga lõpetab „Laulu ja mängu leht“ oma kolmandat aastakäiku. Kahe ja poole aasta jooksul on kolm aastakäiku wälja tulnud. Nõnda on siis „Laulu ja mängu leht“ rutemalt wälja tulnud kui tema kohus oligi ja enam andnud kui ta lubas. Wäsimata tahab ta tulewal aastal ilmuda ega taha milgi kombel seisma jääda, ehk tal küll wähe osawõtjaid ja rohkesti — waenlasi on, kes wiimased ta wiimast otsa ootawad. Raske uskuda, aga tõsi on see, et ka ühel muusika lehel wastajaid on. Suur selle pärast palume kõigest jüdamest „Laulu ja mängu lehe“ wanu sõpru ning armastajaid, et nad nii lahed oleksiwad ja teda ka edespäi oma tellimistega toetaksiwad ise teda tellides ja uusi tellijaid juurde kutsudes. Meie ainus wäike muusika leht ei wõi ega tohi uinuma jääda, waid peab waprasti Cesti lauluwara rohkendamata, Cesti rahwale ja isamaale jõudu mõõda löbu ja ilu patkuma ja waimu-haridust edendamata. Sind jääb „Laulu ja mängu lehel“ ikka wana wiisi 1 rubla aastas posti kaudu ja 80 kopikat ise ära tuua. Tellimised ja kirjad, mis „Laulu ja mängu lehe“ kohta tulewad, palun otse minu, Dr. R. M. Hermann, nime pääle saata. Tulewal aastal tahab „Laulu ja mängu leht“ ka enam lugemise wara eest hoolt kanda ja kui jõud jaksab, ikka ka mõne kuulsa mehe pildi tuua. — Palun tellimisega rutata, et teaksin lehtede arwu ja adressiisid trükkida. Tuhat terwist ja tublid jõudu Cesti laulu ja mängu armastajatele.

Tartus, jõulukul 1887.

Dr. R. M. Hermann.

„Laulu ja mängu lehe“ pääkirja ja registri anname uue aastakäigu esimese numbriga neile wanadele tellijatele, kes edasi telliwad. — Eme laulmist palume järgmisi trükkimise parandada: laulus nr. 6 on sõnad kõige all „Temale tõtate töt pal“ järgmise lehekülje kõige ülemise liini sõprani sõnad 3. kuni 6. taktis. — Lehekülg 59 esimeses liinis ja taktis on tenori h ajemel a laulda. — Laul nr. 37 ei ole mitte 4 weerand waid $\frac{3}{4}$ taktis esimene jagu. — Laul 72, 3. wirtg, 4 noot alumises hääles ei pea a, waid peab ais olema. — Nimetame weel, et kolme häälega laulud siin raamatus nii on seatud, et nad niisama täiesti kõlawad, nagu nelja häälega laulubgt.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 16. Декабря 1887. Трүкitud R. M. Hermann'i juures Tartus